

Buitenspelen in de Kuul

Bachelorscriptie over de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid in een stedelijke buurt

Radboud Universiteit Nijmegen

Bachelorthesis GPM
Faculteit der Managementwetenschappen
Juni 2017

Dagmar van de Schraaf

Buitenspelen in de Kuul

Bachelorscriptie over de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid in een stedelijke buurt

Dagmar van de Schraaf – S4836383
dagmarvds@gmail.com

Begeleidster: drs. J. van de Walle

Radboud Universiteit Nijmegen,
Faculteit der Managementwetenschappen
Pre-master Human Geography (GPM)

Juni 2017

Aantal woorden hoofdtekst: 20.692

Radboud Universiteit Nijmegen

Voorwoord

Voor u ligt mijn thesis “Buitenspelen in de Kuul: Onderzoek naar de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid in een stedelijke buurt”. Dit rapport vormt de laatste stap in de aanloop naar de master Human Geography, waar ik aankomend schooljaar mee hoop te starten.

Aangezien ik al een HBO opleiding heb afgerond, is het schrijven een scriptie mij niet onbekend. Hierdoor had ik het gevoel wel redelijk te weten wat me te wachten stond. Hier bleek ik helaas fout te zitten! Waar je op het HBO een opdracht uitvoert voor een organisatie waar je stage loopt, was het nu een kwestie van zelf bepalen wat interessant is en hier een onderzoek over opstellen. Dit maakte het voor mij soms moeilijk om motivatie te vinden: want wie heeft er (behalve ikzelf) uiteindelijk iets aan dit rapport?! Uiteindelijk heb ik deze gedachte kunnen laten varen en ben ik gaan schrijven met het idee dat het de moeite waard is om dit interessante onderwerp in kaart te brengen.

Na een aanvankelijk soepele start met het afnemen van gesprekken, ervoer ik later dat echt niet iedereen open staat voor het beantwoorden van een paar vragen en ook dat het weer roet in het eten kan gooien. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik me er op den duur echt niet meer toe kon zetten mensen aan te spreken. Gelukkig heeft een lieve vriendin mij toen geholpen met het afnemen van enkele gesprekken, waardoor ik me weer heb weten te herpakken. Uiteindelijk heb ik een, mijns inziens, interessant rapport opgeleverd waar ik zeker trots op ben.

Via deze weg wil ik mijn begeleidster Jackie bedanken. Zij heeft me geholpen om het hoofd koel te houden en kon me altijd voorzien van nuttige feedback. Verder wil ik mijn vriendin Lola bedanken voor de dag waarop ze mee op pad ging om gesprekken af te nemen toen ik het alleen niet meer zag zitten. Tot slot wil ik mijn vriend Tim bedanken voor zijn steun, tips en het fungeren als tweede observator.

Nijmegen, 22 juni 2017

Dagmar van de Schraaf

Samenvatting

Steden worden steeds drukker. Verwacht wordt dat tegen 2050 maar liefst 66% van de wereldbevolking in een stad woont. De toenemende populariteit van steden heeft tot gevolg dat er, in ieder geval in Nederland, steeds vaker wordt gekozen voor inbreiding/verdichting. Dit heeft tot gevolg dat er steeds minder bestemmingsloze ruimte overblijft. De dichte bebouwing en de grote rol van de auto in de stad hebben tot gevolg dat het voor kinderen alsmaar moeilijker wordt om fijn buiten te kunnen spelen. Stadskinderen spelen dan ook minder vaak buiten dan kinderen die in een meer landelijke omgeving wonen.

Hoewel dit niet betekent dat stadskinderen helemaal niet meer buiten kunnen spelen, is het wel van belang hier aandacht aan te besteden. Buitenspelen heeft namelijk positieve effecten op een kind. Zo draagt regelmatig buitenspelen onder andere bij aan een goede gezondheid, maar heeft het ook een gunstige uitwerking op de sociale, motorische en cognitieve ontwikkeling van een kind.

Bovendien blijkt dat buitenspelen een positieve bijdrage levert aan een buurt. Buitenspelen en speelplaatsen hebben namelijk een positief effect op de waardering van een woonomgeving en hiermee op de woningprijzen in een buurt. Verder wordt gesuggereerd dat buitenspelen enerzijds een bevorderlijke uitwerking heeft op het ontstaan van een (sterk) sociaal buurtnetwerk, terwijl kinderen anderzijds juist overlast kunnen veroorzaken, wat negatieve gevolgen heeft voor het woonplezier en de sociale verhoudingen in de buurt. Buitenspelen kan de leefbaarheid in een buurt dus op zowel positieve als negatieve wijze beïnvloeden. Om meer inzicht te bieden in dit thema, is onderzoek gedaan naar de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid in een stedelijke buurt in Nijmegen: de Kuul (onderdeel van de wijk de Wolfskuil). Er is zowel deskresearch als veldwerk verricht. Zo is allereerst in kaart gebracht wat leefbaarheid precies omvat en is uitgewerkt hoe de Kuul is opgebouwd en hoe ze zich positioneert binnen de Wolfskuil en Nijmegen als geheel. Daarnaast is met behulp van observaties duidelijk geworden of, en hoe er buiten wordt gespeeld in de Kuul en is met 29 bewoners gesproken over hoe zij dit ervaren. Voor dit rapport is Veenhovens definitie van leefbaarheid gehanteerd, deze is als volgt: "De mate waarin de voorzieningen aansluiten op de behoeften van de mensen die er leven" (Veenhoven, 1996, p. 7). Voorzieningen omvatten hier niet alleen fysieke aspecten zoals winkels, groen en open ruimten, maar betreffen ook (de mogelijkheid tot) het hebben van sociale contacten.

Het onderzoeksgebied, de Kuul, is een typisch voorbeeld van een buurt onderhevig aan gentrificatie. Waar ze voorheen werd bestempeld als een echte volksbuurt, met veelal bewoners behorende tot het lagere segment, is er de afgelopen jaren flink veranderd. Oude woningen zijn gesloopt en vervangen door nieuwe (koop)woningen. Daarnaast is een deel van de woningen uit de sociale huursector verkocht, waardoor het aantal koopwoningen in de buurt verder is toegenomen. Deze veranderingen in de woningvoorraad hebben tot gevolg gehad dat de buurt een ander type bewoners heeft aangetrokken: veelal jonge gezinnen behorende tot het hogere segment. Naast de verandering in bewonerssamenstelling, is de buurt ook in een ander opzicht veranderd: het is er rustiger geworden. Waar vroeger nog regelmatig sprake was van overlast of geweld, is dit de afgelopen jaren allemaal sterk verminderd. Veel bewoners geven dan ook aan dat de buurt er flink op vooruit is gegaan.

Daarnaast komt uit de gesprekken met bewoners naar voren dat zij tevreden zijn over de voorzieningen in de buurt. Volgens hen zijn er voldoende voorzieningen in de nabijheid en is ook het centrum van Nijmegen dichtbij. Men geeft ook aan dat er verschillende voorzieningen voor kinderen zijn: een basisschool, kinderopvang, speelplaatsjes en een kinderboerderij. Niet alleen over de locatie en de voorzieningen is men positief, de buurt als geheel wordt ook positief beoordeeld. Door de geïnterviewden wordt regelmatig aangegeven dat men de buurt “aangenaam” of “prettig” vindt en ook wordt er met regelmaat gezegd dat men niet uit de buurt weg zou willen. Dit, in combinatie met de weinige verbeterpunten die men heeft voor de buurt, geeft aan dat de leefbaarheid in de Kuul goed is. De bewoners waarderen de buurt positief en de Kuul beschikt kennelijk over de voorzieningen die de bewoners wensen.

Uit dit onderzoek is gebleken dat buitenspelen in de Kuul bijdraagt aan de goede leefbaarheid. Doordat de kinderen buitenspelen op straat en op de stoepen, hebben ouders een reden om zich hier ook te begeven. Op deze manier ontstaan contacten tussen de ouders en verbetert de sociale context (onderdeel van leefbaarheid) van de buurt. Deze contacten blijven niet alleen binnen de eigen straat, maar spreiden zich ook uit over de rest van de buurt. Dit geldt met name voor ouders van schoolgaande kinderen. Via de basisschool in de buurt, de Wieken, leren deze ouders ook andere ouders uit andere delen van de buurt kennen.

Hoewel er door kinderen regelmatig op straat wordt gespeeld, geven enkele ouders wel aan dat de verkeerssituatie in de Kuul hiervoor niet ideaal is. Zo wordt er regelmatig te hard gereden, wat de veiligheid van spelende kinderen niet ten goede komt. De grote mate waarin bewoners in de voortuinen zitten, draagt echter weer wel bij aan de veiligheid. Doordat er sprake is van sociale controle (er zijn altijd wel mensen die een oogje in het zeil houden) hebben ouders toch meer het idee dat ze hun kinderen met een gerust hart buiten kunnen laten spelen.

Ook voor bewoners zonder (thuiswonende) kinderen kan buitenspelen een gunstige uitwerking hebben op de leefbaarheid. Kinderen leggen namelijk ook contacten met deze buurtbewoners. Zo wordt er gezwaaid, gegroet, of soms een heitje voor een karweitje gedaan. Ook wanneer er geen sprake is van interactie tussen de buurtbewoners en de kinderen, denkt men veelal positief over de aanwezigheid van kinderen op straat. Men vindt het gezellig en leuk dat de kinderen op straat spelen. In enkele gevallen veroorzaken kinderen overlast, maar de bewoners die dit zo ervaren, geven direct aan dat dit erbij hoort en dat het niet vaak voorkomt. Een paar bewoners die al langer in de buurt wonen, hebben het idee dat er niet (meer) veel op straat wordt gespeeld. Zij geven aan dit jammer te vinden. Verder zijn enkele bewoners neutraal over de aanwezigheid van buiten spelende kinderen in de buurt. Zij geven niet direct aan dit leuk te vinden, maar hebben er ook geen last van. Voor hen heeft buitenspelen dus geen positieve uitwerking op de waardering van de buurt, maar ook zeker geen negatieve.

Gezien de grotendeels positieve uitwerking die buitenspelen heeft op de leefbaarheid van een buurt/wijk, is het van belang dat deze activiteit niet uit ons straatbeeld verdwijnt. Hoewel steden dus steeds voller en drukker worden, is het van belang om stil te staan bij de ruimte die kinderen nodig hebben in de openbare ruimte om fijn te kunnen spelen. Dit heeft uiteindelijk niet alleen positieve gevolgen voor het kind zelf, maar ook voor een buurt als geheel. Als voorbeeld voor een gunstige inrichting van de openbare ruimte m.b.t. kinderen, kan gekeken worden naar de Lavendelstraat. Deze straat, met brede stoepen en groenstroken en enkele verkeersdrempels, leent zich prima als speelruimte. Bovendien hebben bewoners en hun

kinderen bij een dergelijke inrichting de mogelijkheid om zelf speelruimte in te richten: zo kunnen ze op het gras bijvoorbeeld hun eigen speeltoestellen kwijt. Men kan er echter niet van uitgaan dat de Lavendelstraat een soort blauwdruk vormt die op iedere willekeurige straat kan worden neergelegd. Deze straat dient gezien te worden als voorbeeld voor andere straten in Nijmegen of andere steden in Nederland: een inspiratiebron voor gemeenten.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	1
1.1 Projectkader/Aanleiding.....	1
1.2 Doelstelling	3
1.3 Vraagstelling.....	4
1.4 Onderzoeksmodel	5
1.5 Leeswijzer.....	5
Hoofdstuk 2: Theorie.....	6
2.1 Theoretisch kader	6
2.2 Conceptueel model	17
Hoofdstuk 3: Methodologie.....	18
3.1 Onderzoeksstrategie	18
3.2 Onderzoeksmateriaal	22
Hoofdstuk 4: Wolfskuil & de Kuul.....	24
4.1 Ligging.....	24
4.2 Geschiedenis	24
4.3 Herstructurering	25
4.4 Bevolkingsopbouw	25
4.5 Voorzieningen.....	26
4.5 Verschil met Nijmegen totaal	27
4.6 Conclusie.....	28
4.7 Inleiding op onderzoeksgebied de Kuul.....	30
Hoofdstuk 5: Buitenspelen in de Kuul	32
5.1 Locaties	32
5.2 Conclusie.....	34
Hoofdstuk 6: Buitenspelen volgens buurtbewoners	35
6.1 De respondenten	35
6.2 Gesprekken met buurtbewoners	35
Hoofdstuk 7: Conclusies & Aanbevelingen	40
7.1 Doelstelling	40
7.2 Conclusies	40
7.3 Aanbevelingen	44
Hoofdstuk 8: Reflectie	45
Literatuurlijst.....	47
Bijlage 1: Logboek observaties in de Wolfskuil (de wijk op zich)	51

Bijlage 2: Observatie logboeken – buitenspelen in de Kuul	59
Bijlage 3: Buitenspelen volgens buurtbewoners	65

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Projectkader/Aanleiding

Uit onderzoek is gebleken dat steden steeds drukker worden; tegenwoordig woont meer dan de helft van de wereldbevolking in de stad, tegen 2050 zal dit aandeel zelfs gestegen zijn tot 66% (Block, 2015). Bovendien raken steden ook dichter bebouwd en blijft er steeds minder “bestemmingsloze” ruimte over (Karsten, Kuiper, & Reubsaet, 2001). De dichte bebouwing en drukte op straat hebben tot gevolg dat stadskinderen steeds meer beperkt worden in de mate waarin zij (fijn) buiten kunnen spelen (de Vries, Bakker, van Overbeek, Boer, & Hopman-Rock, 2005). Kinderen die in een stad wonen, spelen dan ook minder vaak buiten dan kinderen die in een meer landelijke omgeving wonen (Wendel-Vos, Blokstra, Zwakhals, Wijga & Tjhuis, 2005).

De druk op buitenspelen kan op verschillende manieren effect hebben op de woonomgeving. Er wordt namelijk verondersteld dat buitenspelen een positief effect heeft op de buurt (de Vries & van Veenendaal, 2012). Allereerst is er sprake van een economisch voordeel. Dit lijkt in eerste instantie misschien vergezocht, maar uit onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van speelplaatsjes en spelende kinderen een positief effect heeft op de huizenprijzen in de buurt (de Vries & van Veenendaal, 2012). Speelplaatsen en andere open ruimten worden namelijk beschouwd als waardevol en hebben om deze reden een positief effect op de woningwaarden (Visser & van Dam, 2006). Bovendien wordt er gespeculeerd over de relatie tussen buitenspelen en de sociale waarde/leefbaarheid van een buurt. Leefbaarheid kan kortweg beschreven worden als: “De mate waarin de voorzieningen aansluiten op de behoeften van de mensen die er wonen” (Veenhoven, 1996, p. 7). Een leefbare omgeving ziet er niet voor iedereen hetzelfde uit; een ieder heeft eigen voorkeuren/wensen voor de woonomgeving, welke ook weer kunnen verschillen per levensfase. Een leefbare omgeving is een omgeving die voldoet aan de wensen en behoeften van haar bewoners (Leidelmeijer & van Kamp, 2004). De mate waarin deze beide aspecten op elkaar aansluiten, wordt de fit genoemd (Aitken & Bjorklund, 1988). Hoe beter de fit, hoe beter de wensen en de woonomgeving op elkaar aansluiten en dus hoe beter de leefbaarheid.

Leefbaarheid kan grofweg worden ingedeeld in drie dimensies, welke elk hun eigen sub-dimensies kennen. De eerste dimensie is de fysieke verschijningsvorm van de buurt, de tweede dimensie omvat de sociale context en tot slot wordt de derde dimensie gevormd door de veiligheid en mogelijk aanwezige overlast (Leidelmeijer, Marlet, van Iersel, van Woerkens, & van der Reijden, 2008, p. 38). Buitenspelen komt in elk van deze dimensies terug. In de eerste dimensie blijkt dit bijvoorbeeld uit de fysiek aanwezige voorzieningen voor kinderen, waarbij te denken valt aan speelplaatsen en andere kind gerelateerde voorzieningen (denk aan basisscholen of kinderopvang). Betreffende de sociale context, kan in relatie tot buitenspelen/kinderen onder andere gedacht worden aan een versterking van het buurtnetwerk onder ouders. Tot slot kennen ook veiligheid en overlast een relatie tot buitenspelen. Enerzijds kunnen onveilige (bijvoorbeeld verkeersrijke) omgevingen het buitenspelen bemoeilijken, terwijl kinderen anderzijds zelf ook een overlast gevende factor kunnen zijn (bijvoorbeeld door geluidsoverlast). Hoe de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid zich exact verhoudt, is om dit moment nog niet geheel duidelijk, wetenschappelijk bewijs over deze relatie is namelijk nog beperkt. Uit verschillende praktijkonderzoeken (rondom o.a. Cruyff Courts en Richard Krajicek Playgrounds) blijkt echter wel dat speelplekken de sociale relaties en verbondenheid in de buurt ten goede komen (de Vries & van

Veenendaal, 2012). Daarnaast hebben ze een positief effect op het leefklimaat en de aantrekkelijkheid van de buurt. Anderzijds kunnen spelende kinderen ook zorgen voor (geluids)overlast, wat juist weer een negatief effect heeft op de leefbaarheid (Pleysier & Deklerck, 2006; Granneman, 2009).

Naast de invloed van buitenspelen op (de leefbaarheid van) een buurt, heeft buitenspelen ook effect op een kind zelf. Nederlandse kinderen krijgen steeds minder beweging (Gaukema, 2016; AD, 2016). De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) stelt dat kinderen van 4 tot en met 17 jaar dagelijks ten minste een uur “matig intensieve lichamelijke activiteit” moeten hebben (Keulen, van Chorus, & Verheijden, 2011, p. 11). Slechts 28% van de Nederlandse kinderen voldoet aan deze norm en beweegt dus voldoende (Burghard, Knitel, van Oost, Tremblay, & Takken, 2016). Veel kinderen besteden een groot deel van de dag aan zitten tijdens de les, huiswerk maken, computeren of spelen op de tablet. Dit alles levert een belangrijke bijdrage aan het beperkte aantal uren beweging dat kinderen tegenwoordig krijgen. Onvoldoende beweging heeft een negatief effect op de gezondheid, zo kan dit bijvoorbeeld leiden tot hart- en vaatziekten en diabetes type 2 (Blair, 2009; Leon, Lokken, Hu, & van Dam, 2007). Bovendien stelt de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO – World Health Organisation) dat te weinig lichaamsbeweging één van de vier belangrijkste factoren voor overlijden is (Barendse, 2014). Het belang van een actieve leefstijl, dient dus niet ter discussie te worden gesteld.

Uit onderzoek blijkt dat er een positieve relatie bestaat tussen buitenspelen en de mate van fysieke activiteit van kinderen (Sallis, Prochaska, & Taylor, 2000; Crawford, 2008). Buitenspelen kan dus een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de NNGB en hiermee aan de gezondheid van een kind. Bovendien bevordert buitenspelen de ontwikkeling van kinderen op verschillende fronten: sociale ontwikkeling (Barendse, 2014), motorische ontwikkeling (New Policy Institute, 2002) en de cognitieve ontwikkeling (De Waal, sd; Burdette & Whitaker, 2005). Kortom: buitenspelen maakt kinderen socialer en sterker (Van Gaalen, 2016).

Uit het voorgaande is gebleken dat buitenspelen verschillende effecten heeft, zowel op het kind als op de buurt. Hoewel buitenspelen zowel in stedelijk als in landelijk gebied aan de orde is, zal in dit onderzoek de focus liggen op het stedelijk gebied. Het stedelijk gebied biedt een interessante invalshoek voor dit onderzoek. Doordat er steeds meer jonge mensen in steden gaan/blijven wonen, neemt de natuurlijke bevolkingsgroei in steden toe (Manting & Huisman, 2013). Anderzijds wordt er ook weer bericht dat steeds meer gezinnen juist wegtrekken uit steden (CBS, 2016). Feit is, dat er altijd kinderen in steden zullen wonen, terwijl er steeds minder ruimte voor hen beschikbaar is (Karsten et al., 2001; de Vries et al., 2005; NOS, 2017). In hoeverre kinderen buitenspelen in de stad en hoe dit invloed heeft op de leefbaarheid van de buurt, zal in dit onderzoek in kaart worden gebracht. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van een casus: de Kuul in Nijmegen. Deze buurt wordt gekenmerkt door een stedelijk karakter en een relatief grote hoeveelheid kinderen (CBS Statline, 2016) en vormt hiermee een geschikte casus voor dit onderzoek.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is in kaart brengen welke invloed buitenspelen uitoefent op de leefbaarheid van een stedelijke buurt/wijk. Dit wordt gedaan door onderzoek te doen in een casus in Nijmegen: de buurt “de Kuul” (onderdeel van de wijk de Wolfskuil).

Maatschappelijke relevantie: Steden worden steeds drukker, waardoor buitenspelen in het stedelijk gebied wordt belemmerd. De toekomst van buitenspelen staat daarom onder druk, wat maakt dat het belangrijk is om dit thema in kaart te brengen. Met kinderen wordt namelijk (met name in steden) het minst rekening gehouden, terwijl zij juist het meest gebruik maken van de openbare ruimte (Karsten et al., 2001). Dit staat haaks op de wettelijke verankering van de Rechten van het Kind door de VN. Hierin wordt onder meer gesteld dat kinderen het recht hebben om te spelen. Volgens dit VN Verdrag heeft de overheid de taak om deze speelbehoefte van kinderen te kunnen realiseren (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2011).

Het in het gedrang komen van buitenspelen, kan problemen opleveren voor een stedelijke buurt/wijk. Uit onderzoek is reeds gebleken dat het gebrek aan ruimte voor kinderen bijdraagt aan sociale desintegratie, wat onder andere conflicten en een gebrek aan sociale contacten tot gevolg heeft (Karsten et al., 2001). In een dergelijke situatie gaat de leefbaarheid in een buurt of wijk achteruit. Dit heeft niet alleen een negatieve uitwerking op het woonplezier van de bewoners, maar vereist ook extra aandacht van o.a. gemeente en politie. Buurten waarin de sociale structuur slecht is, zijn namelijk ook vatbaarder voor overige leefbaarheidsproblemen zoals overlast en criminaliteit (VROM, 2015). Buitenspelen kan een factor zijn die deze negatieve ontwikkeling tegengaat en de leefbaarheid in stand houdt of versterkt (de Vries & van Veenendaal, 2012), hoewel anderzijds ook is gebleken dat buiten spelende kinderen de leefbaarheid niet in alle situaties ten goede komen (Pleysier & Deklerck, 2006; Granneman, 2009). Feit is, dat buitenspelen invloed uitoefent op de leefbaarheid, wat altijd gevolgen zal hebben voor de mensen die erin wonen en voor overheidsinstanties zoals gemeente en politie. Om deze reden mag de druk op buitenspelen niet onopgemerkt blijven. Een dergelijk onderzoek naar de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid levert dus waardevolle informatie op voor onder andere beleidsmakers. Door beter op de hoogte te zijn van de impact die buitenspelen heeft op de leefbaarheid, kan hier op worden ingespeeld.

Daarnaast vormen kinderen die te weinig bewegen een belangrijk maatschappelijk probleem. Zo hebben zij een grotere kans op gezondheidsproblemen, wat nu, maar ook in de toekomst, risicovol is; een minder goede gezondheid vormt bijvoorbeeld een drempel voor (arbeids)participatie (RIVM Centrum Gezond Leven, sd).

Wetenschappelijke relevantie: Naast een maatschappelijke relevantie, kent dit onderzoek ook een wetenschappelijke relevantie. Met dit onderzoek wordt data vergaard op een op dit moment vrij beperkt wetenschapsveld. Momenteel bestaat er nog weinig data op het gebied van buitenspelen in een stedelijke omgeving. Zoals Karsten et al. beschrijven in het boek “Van de Straat?” (2001) bestaat beschikbare data over dit thema met name uit “grijze literatuur”: handleidingen voor veilige speelplaatsen, beschrijvingen van lokale speelsituaties of artikelen waarin aandacht wordt gevraagd voor veilige plekken voor kinderen (p. 9). Hoewel dit boek al op leeftijd is, levert een uitgebreide zoektocht in verschillende wetenschappelijke databases nog steeds eenzelfde constatering op; kennis op het gebied van buitenspelen in relatie tot leefbaarheid is beperkt. Hoewel de beschikbare grijze literatuur op enkele vlakken informatie

verschafft over kinderen in relatie tot de openbare ruimte, is het nog onvoldoende duidelijk in hoeverre buitenspelen de leefbaarheid nu daadwerkelijk beïnvloedt. Enerzijds wordt gesuggereerd dat er een positief verband tussen de beide factoren bestaat, zo zou buitenspelen een positieve uitwerking hebben op de sociale integratie en de sociale verhoudingen in een buurt/wijk. Uitvoerig en specifiek onderzoek naar deze onderwerpen is echter niet verricht, waardoor concrete en veelvuldige bewijzen ontbreken. Anderzijds blijkt uit verschillende bronnen juist dat buitenspelen een negatieve uitwerking kan hebben op de leefbaarheid. Om deze reden levert een dergelijk onderzoek een belangrijke bijdrage aan (ophelderen van) het wetenschappelijk spectrum. Veel van wat beweerd wordt over kinderen en buitenspelen berust momenteel namelijk op (tegengestelde) aannames.

1.3 Vraagstelling

Om de doelstelling om te zetten tot een werkbaar onderzoek, wordt ze uiteengezet in een onderzoeksvraag met daarbij verschillende deelvragen. De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidt als volgt: *“In hoeverre beïnvloedt buitenspelen de leefbaarheid van een stedelijke woonomgeving, in het bijzonder in de Nijmeegse buurt “de Kuul” (onderdeel van de Wolfskuil)?”*

Zoals eerder aangegeven, wordt gebruik gemaakt van een casus. De Kuul is allereerst gekozen vanwege haar stedelijk karakter en relatief grote hoeveelheid kinderen (CBS Statline, 2016). Een verdere toelichting voor de keuze van deze buurt als casus volgt in de methodologie (zie pagina 22&23).

De onderzoeksvraag valt uiteen in verschillende deelvragen. Deze zijn als volgt:

Algemeen

- Hoe wordt de leefbaarheid van een buurt/wijk beïnvloed?
- Welke gevolgen heeft buitenspelen op de ontwikkeling van een kind?
- In hoeverre biedt de hedendaagse stad ruimte aan buitenspelen?

Casus

- Hoe is de wijk Wolfskuil opgebouwd (t.o.v. “gemiddelde Nijmeegse wijk”)?
- Hoe situeert de Kuul zich in de Wolfskuil?
- Hoe wordt in deze buurt buiten gespeeld?
 - Waar wordt met name gespeeld?
 - Hoe wordt de openbare ruimte door de kinderen gebruikt?
 - Hoe goed leent de openbare ruimte zich voor buitenspelen?
- Hoe wordt buitenspelen in de Kuul ervaren?

1.4 Onderzoeksmodel

Onderstaand figuur (figuur 1) schetst een schematische weergave van het onderzoek. Zoals het model laat zien, wordt allereerst uiteengezet wat de leefbaarheid van een buurt/wijk inhoudt en welke elementen hierin een rol spelen. Bovendien zal kort uiteen worden gezet wat er al bekend is over de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid. Daarnaast komt aan bod wat de invloed is van buitenspelen op de ontwikkeling en gesteldheid van een kind. Vervolgens wordt verder onderzoek gedaan aan de hand van een casestudy: de Wolfskuil, Nijmegen. Er wordt een beeld geschetst van de wijk als geheel, waarna er wordt ingezoomd op het specifieke onderzoeksgebied: de Kuul. Allereerst wordt er een beeld geschetst van de wijze waarop er in de Kuul buiten wordt gespeeld. Daarnaast wordt gekeken naar de ervaring van bewoners m.b.t. buitenspelen: zien zij dit als hinderlijk of als een verrijking voor de wijk? Uit de analyse van deze informatie zal blijken wat de gevolgen van buitenspelen op de leefbaarheid van de wijk zijn. Naast een situatieschets van de wijk, worden ook eventuele aanknopingspunten geboden voor het (buitenspeel)beleid van de gemeente Nijmegen.

Figuur 1 Onderzoeksmodel (eigen bron)

1.5 Leeswijzer

In dit rapport wordt allereerst het theoretisch kader geschetst (Hoofdstuk 2). Hierin wordt onder andere gesproken over de invloed van buitenspelen op een kind, de factoren die leefbaarheid bepalen en over de relatie tussen buitenspelen en de leefbaarheid van een buurt/wijk. Vervolgens wordt een link gelegd tussen buitenspelen en het stedelijk gebied. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conceptueel model. Hoofdstuk 3 beschrijft de methodologische aanpak van dit onderzoek. Het vierde hoofdstuk bestaat uit een beschrijving van de Wolfskuil en de positionering van de Kuul binnen deze wijk. In hoofdstuk 5 wordt uiteengezet hoe er door kinderen wordt gespeeld in de buurt. Hoofdstuk 6 biedt de beschrijving en analyse van de ervaringen van Kuulse bewoners met buitenspelen in de buurt. Vervolgens komen in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen aan bod. Met hoofdstuk 7, de reflectie, wordt het rapport afgesloten.

Hoofdstuk 2: Theorie

2.1 Theoretisch kader

Uit het projectkader is reeds gebleken wat de aanleiding voor dit onderzoek is. In het komende hoofdstuk zal de relevante informatie uit de literatuur uiteen worden gezet.

2.1.1 Buitenspelen in Nederland

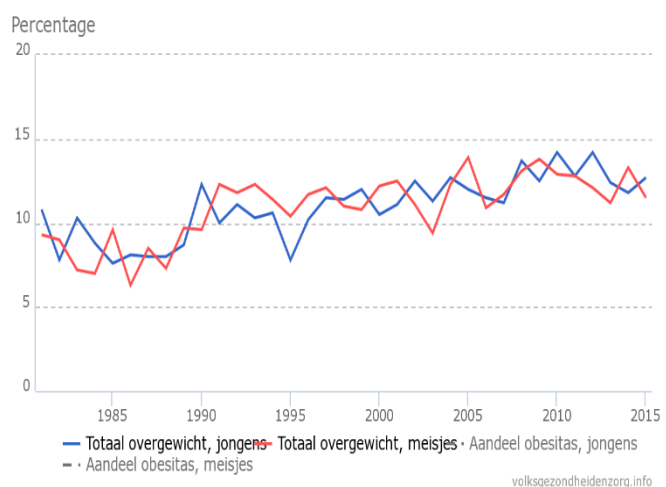
Over het “buitenspeelgedrag” van Nederlandse kinderen worden verschillende uitspraken gedaan. Enerzijds wordt beweerd dat er een afname is in de mate waarin kinderen buitenspelen (ANP, 2007; De Grauw, 2016), terwijl anderzijds wordt beweerd dat dit slechts op subjectieve en gevoelsmatige data is gebaseerd (Trommelen, 2009).

In hoeverre er in Nederland daadwerkelijk minder buiten wordt gespeeld dan vroeger, wordt in dit onderzoek in het midden gelaten. Wat echter wel met zekerheid te zeggen is, is dat Nederlandse kinderen te weinig lichaamsbeweging krijgen. Voor kinderen van 4 tot en met 17 jaar stelt de NNGB het volgende: “Voor jongeren van 4 tot en met 17 geldt dat ze dagelijks tenminste een uur “matig intensieve lichamelijke activiteit” zouden moeten hebben.” (Keulen et al., 2011, p. 11). Kinderen in deze leeftijdscategorie worden als “inactief” bestempeld wanneer ze minder dan drie dagen per week tenminste een uur matig intensief bewegen (Keulen et al., 2011). Wat tot deze vorm van beweging wordt gerekend en wat niet, wordt bepaald met behulp van de Metabolic Equivalent of Task waarde, ofwel de MET-waarde. Deze fysiologische meetwaarde duidt aan hoeveel energie een bepaalde fysieke inspanning kost in relatie tot de benodigde energie in rust. Een hoge MET-waarde toont dus een zware inspanning aan, hoe lager de MET-waarde, hoe lichter de fysieke activiteit is. In 2016 voldeed 28% van de Nederlandse kinderen aan de NNGB (Burghard et al., 2016). Dit betekent dus dat een grote meerderheid (72%) niet aan deze norm voldeed en dus onvoldoende beweging kreeg om gezond en fit te blijven. Voor kinderen in het basisonderwijs bedroeg dit aandeel in 2015 53,7%. Hoewel in deze leeftijdscategorie de algehele fitheid relatief hoger is, betekent dit nog steeds dat een kleine helft van de basisschoolkinderen in 2015 niet voldeed aan de NNGB (RIVM, 2015).

2.1.2 Effect van buitenspelen op het kind

Gezondheid

Uit het voorgaande blijkt dat kinderen over het algemeen te weinig lichaamsbeweging krijgen. Dit lijkt zich ook te uiten in de cijfers betreffende overgewicht. In 2015 werd overgewicht geconstateerd bij 12,3% van de kinderen van 4-12 jaar. In de leeftijdscategorie 12-16 bedroeg dit aandeel 12,4% (CBS, 2015). Wanneer het aandeel van kinderen met overgewicht echter vergeleken wordt over de tijd (zie figuur 2), blijkt dat er weinig grote fluctuaties te vinden zijn. Er valt een stijging waar te nemen in de periode 1980-2015, maar deze is slechts beperkt.

Figuur 2 Percentage kinderen met overgewicht en obesitas van 1981-2015 (Ministerie van Volksgezondheid)

Hoewel kinderen volgens onderzoek dus te weinig (en steeds minder) bewegen, is de mate van overgewicht over de tijd niet sterk veranderd. Feit is, dat te weinig lichaamsbeweging wel als zorgelijk wordt bestempeld. De Wereldgezondheidsorganisatie stelt namelijk dat te weinig lichaamsbeweging één van de vier belangrijke factoren voor overlijden is (Barendse, 2014). Het belang van een actieve leefstijl, dient dus niet ter discussie te worden gesteld.

Buitenspelen kan een rol spelen in de fitheid van kinderen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat er een positieve relatie bestaat tussen buitenspelen en de mate van fysieke activiteit van kinderen (Sallis et al., 2000; Crawford, 2008). Van de tijd die kinderen doorbrengen op een speelplek of schoolplein, wordt namelijk 25% tot 45% besteed aan matig intensief bewegen. Dit betekent dat buitenspelen dus kan bijdragen aan het voldoen aan de NNGB (afhankelijk van tijdsduur en intensiteit) (Adank & Jans, 2010; Ried-Larsen, 2013). Dit heeft weer een positief effect op de algehele gezondheid; zo vermindert een actieve leefstijl het risico op bijvoorbeeld diabetes type 2 (Leon et al., 2007; Blair, 2009), hart- en vaatziekten en sommige vormen van kanker. Bovendien bestaat er een positief verband tussen fysiek actief zijn en de kwaliteit van leven (Bize, Johnson, & Plotnikov, 2007).

Ontwikkeling

Naast gezondheidsvoordelen, heeft spelen ook een positief effect op de sociale vaardigheden van een kind. Zoals Barendse (2014, p. 27) omschrijft: "Sport en bewegen (...) bevordert de sociale en individuele competenties. Kinderen en jongeren leren omgaan met winnen en verliezen, hun grenzen kennen en stellen, en meedoen aan de maatschappij." Spelen geeft kinderen de mogelijkheid om op een eigen manier de wereld te ontdekken en geeft hen de basis voor een steeds intensievere deelname aan de wereld (Janssen-Vos, 2006). Natuurlijk kan spelen zowel binnen- als buitenshuis plaatsvinden. Binnen hebben kinderen ook de mogelijkheid zich te ontwikkelen en dingen te ontdekken. Een speelplek buitenshuis heeft echter een groter positief effect op de sociale vaardigheden van het kind. Zo hebben kinderen buitenshuis veel meer kansen om andere kinderen te ontmoeten en hun sociale vaardigheden dus sterker te ontwikkelen (Burdette & Whitaker, 2005). Bovendien is buitenshuis natuurlijk meer ruimte en leren kinderen van de diversiteit van de buitenwereld (verschillende speeltoestellen, weersomstandigheden) (de Vries & van Veenendaal, 2012).

Naast de ontwikkeling van sociale vaardigheden, draagt spelen (en buitenspelen in het bijzonder) ook bij aan de ontwikkeling van motorische vaardigheden (New Policy Institute, 2002). Zo oefenen kinderen door te spelen hun coördinatie, evenwicht, reactie- en uithoudingsvermogen.

Tot slot draagt buitenspelen bij aan de cognitieve ontwikkeling van een kind. Buiten heeft een kind volop de ruimte om de wereld te ontdekken: natuur, verschillende ondergronden en allerlei geuren. Op deze manier traint een kind zich in het inschatten van hoogte, diepte en snelheid (De Waal, sd; Burdette & Whitaker, 2005).

Spelen heeft dus vele effecten op de ontwikkeling van een kind. Hoewel binnenspelen een kind misschien niet perse tegenwerkt in de ontwikkeling, geeft buitenspelen wel een extra boost. Om deze reden krijgt (regelmatig) buitenspelen dus de voorkeur boven enkel binnenspelen en dient dus niet uit ons straatbeeld te verdwijnen.

2.1.3 Effect op de leefomgeving

Zoals aangetoond, heeft buitenspelen een positief effect op het kind zelf. Er wordt verondersteld dat een dergelijk positief resultaat ook bereikt wordt in de buurt als geheel.

Allereerst is bewezen dat speelplaatsen een positieve invloed hebben op de economie van een buurt. Uit onderzoek blijkt namelijk dat de aanwezigheid van een speelplek en spelende kinderen een positief effect heeft op de huizenprijzen in de buurt (de Vries & van Veenendaal, 2012). Parken, perken en andere open ruimten (zoals speelplaatsen) worden, met name in het stedelijk gebied, namelijk als waardevol gezien en hebben om deze reden een positief effect op de woningwaarden (Visser & van Dam, 2006).

Naast een economische invloed, wordt er ook gespeculeerd over de relatie tussen buitenspelen en de sociale waarde/leefbaarheid in een buurt. Wetenschappelijk bewijs over deze relatie is op dit moment nog beperkt. Hoewel er nog weinig kwantitatieve data beschikbaar is, zijn er wel al verschillende praktijkonderzoeken met een kwalitatieve invalshoek uitgevoerd (o.a. rondom Cruyff Courts en Richard Krajicek Playgrounds). Hieruit is onder andere gebleken dat speelplekken de sociale relaties en verbondenheid in de buurt ten goede komen (de Vries & van Veenendaal, 2012). Gezinnen met kinderen vormen namelijk een belangrijk “sociaal kapitaal” binnen een buurt. Godfried Engbersen geeft de volgende definitie van sociaal kapitaal: “Sociaal kapitaal heeft betrekking op de sociale verbanden van mensen en groepen en de hulpbronnen die zij daaruit weten te mobiliseren.” (Engbersen, 2002, p. 137). Sociaal kapitaal heeft als belangrijke basis een onderlinge verbondenheid: een persoon dient verbonden te zijn met anderen. Portes, Amerikaans antropoloog, onderscheidt vier bronnen in het ondersteunen van anderen (Engbersen, 2002, p. 138). Allereerst noemt hij het “altruïsme”. Dit houdt in dat mensen de wil hebben om anderen te ondersteunen, zonder hier zelf beter van te worden. Een voorbeeld hiervan is het schenken aan goede doelen. Portes beschrijft de tweede bron van sociaal kapitaal als “begrensde solidariteit”, wat betekent dat men solidair is met anderen die behoren tot de eigen etnische of religieuze groep en hen helpt waar nodig. De derde bron onderscheidt zich van de eerste twee door de aanwezigheid van instrumentele motieven. Men doet iets voor een ander in de veronderstelling hier (in de toekomst) iets voor terug te ontvangen. Er is dus geen sprake van pure liefdadigheid, men verwacht er ook zelf van te profiteren. De vierde bron komt grotendeels overeen met de derde bron: men doet iets voor een ander in de hoop hier zelf van te profiteren. De vierde bron verschilt echter van de derde in de aard van de relatie: de vierde bron berust op een meer anonieme relatie tussen gever en ontvanger. Concluderend kan worden gesteld dat mensen en groepen die in staat zijn hulpmiddelen (geld, emotionele steun, informatie, diensten, etc.) te mobiliseren uit het netwerk waar zij deel van uitmaken, beter af zijn dan diegenen die hiertoe niet in staat zijn. In dit geval beschikken gezinnen over een sterk sociaal kapitaal, wat een positieve doorwerking heeft op de rest van de gemeenschap. Men is in staat elkaar te ondersteunen, wat een positieve uitwerking heeft op het individu, maar ook op de buurt/wijk als geheel (Engbersen, 2002). Bovendien zijn opgroeiende kinderen en hun ouders vaak sterk op sociale contacten gericht en onderhouden daarmee de sociale netwerken in de buurt (Volker & Verhoeff, 1999). Verder is uit de praktijkonderzoeken gebleken dat een speelplek een positief effect heeft op het leefklimaat en de aantrekkelijkheid van een buurt (de Vries & van Veenendaal, 2012). Tot slot zijn er aanwijzingen dat buitenspelen sociale integratie van zowel kinderen als ouders in een buurt ten goede komt. Zo toonden Blatchford, Baines en Pellegrini (2003) aan dat buitenspelen kan zorgen voor het ontstaan van contacten tussen mensen van verschillende culturen. Hoewel sociale integratie geen vanzelfsprekendheid is,

kan buitenspelen ervoor zorgen dat sociale integratie naar een hoger niveau worden getild. Waar op het eerste niveau van integratie slechts sprake is van “zien en gezien” worden, ofwel elkaar simpelweg opmerken, worden op het tweede niveau samen activiteiten ondernomen en ontstaan op het derde niveau zelfs vriendschappen tussen verschillende etnische groeperingen (van Well, 2004, p. 376).

Er wordt in sommige gevallen echter juist ook gesproken over een tegengesteld effect. Zo kunnen spelende kinderen ook voor overlast zorgen; hier valt met name te denken aan geluidsoverlast (Pleysier & Deklerck, 2006; Granneman, 2009). Deze overlast komt het woongenot en de sociale verhoudingen in de buurt en hiermee de algehele leefbaarheid niet ten goede (Karsten et al., 2001). Buiten spelende kinderen hebben dus zeker invloed op de leefbaarheid van de buurt, deze is echter niet in alle gevallen positief.

2.1.4 Buitenspelen in steden

Natuurlijk wordt zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied buiten gespeeld. Het buitenspelen in steden komt echter steeds meer onder druk te staan. Dit hangt samen met verschillende oorzaken, welke in de komende paragraaf worden behandeld.

Tot vlak na de Tweede Wereldoorlog werden steden vooral bevolkt door arbeiders en de armere klassen die het zich niet konden permitteren om ergens anders te gaan wonen (Gale, 1979). Vanaf de jaren '60 kwam hier echter verandering in: met name autochtone gezinnen uit de middenklasse kozen ervoor om weg te trekken uit de stad en zich te vestigen in randgemeenten. Tot en met de jaren '80 heeft deze suburbanisatie de boventoon gevoerd, wat ervoor zorgde dat het haast als vanzelfsprekend wordt gezien dat gezinnen niet thuishoren in een stad. De gezinnen die in deze periode wel in de stad achterbleven, beschikten vaak over een zwakke sociaal-economische positie en maakten dus noodgedwongen deel uit van de stadsgezinnen (Ostendorf & Musterd, 2012). Dit had een verpaupering van het binnenstedelijk gebied tot gevolg (Boterman, 2014).

Sinds eind negentiger jaren/het begin van de 21ste eeuw, valt echter ook een tegengestelde beweging waar te nemen. Tegenwoordig kiezen echter steeds meer (hoogopgeleide) ouders met kinderen er bewust voor om in de stad te (blijven) wonen, wat weer een boost geeft aan binnenstedelijke gebieden. De Yupps (young urban professionals parents) betrekken de “verpauperde” buurten in de binnenstad en zorgen voor een upgrade hiervan (Boterman, 2014). Dit fenomeen wordt “family gentrification” genoemd (Karsten, 2003) en kent verschillende oorzaken. Allereerst speelt de emancipatie van vrouwen een rol. Vrouwen werken steeds vaker en steeds meer, wat een toename in vraag naar buitenschoolse opvang tot gevolg heeft. Gezien het aanbod en de reistijd, wordt er daarom vaak gekozen om op een locatie met veel voorzieningen en mogelijkheden te wonen: de stad. Verder is het sociale netwerk van de stedelijke ouders een belangrijke keep-factor; een reden om in de stad te blijven wonen (Karsten, 1995; Boterman, 2014). Bovendien sluit het stedelijk gebied aan bij de leefstijl van de Yupps (Karsten, 2014). Zij willen zich identificeren met levendigheid en diversiteit en gaan/blijven om deze reden liever in het binnenstedelijk gebied wonen (Karsten, Reijndorp, & Van der Zaard, 2006).

Hoewel de stad enerzijds vele mogelijkheden biedt aan jonge gezinnen, kan de stad anderzijds een beperkende factor zijn voor (jonge) kinderen. In onze huidige samenleving woont meer dan de helft van de wereldbevolking in de stad. Verwacht wordt dat dit aandeel tegen 2050

zelfs gestegen zal zijn tot 66% (Block, 2015). Over het aandeel kinderen in steden worden verschillende berichten naar buiten gebracht. Enerzijds wordt aangegeven dat het aantal gezinnen in grote steden blijft toenemen, terwijl anderzijds naar voren komt dat steeds meer (jonge) gezinnen juist weer wegtrekken uit steden (CBS, 2016). Wat vast staat, is dat er altijd kinderen in de stad zullen wonen. Dit wordt gedeeltelijk veroorzaakt door de natuurlijke bevolkingsgroei. Er woont een steeds groter aandeel jonge mensen in steden, welke op hun beurt weer kinderen krijgen terwijl zij in de stad wonen. Een deel hiervan trekt weg uit de stad om hun kinderen elders, in een meer landelijke omgeving, op te voeden. Er is echter ook een aandeel dat blijft en besluit hun kinderen op te laten groeien in een stad (Manting & Huisman, 2013). Een stad zal dus altijd beschikken over een bevolkingssamenstelling waar kinderen deel van uitmaken.

De mate waarin deze kinderen fijn buiten kunnen spelen, komt door het steeds drukker worden van Nederlandse steden in het gedrang. Nederland behoort tot één van de dichtstbevolkte en -bebouwde landen van de wereld, wat mede wordt veroorzaakt door verdichting (Karsten et al., 2001; NOS, 2017). Dichte bebouwing, nagenoeg geen “bestemmingsloze” ruimten meer en veel verkeer in steden bieden kinderen weinig ruimte en gelegenheid om veilig buiten te spelen (Karsten et al., 2001; de Vries et al., 2005; NOS, 2017). Het blijkt dan ook dat stadskinderen minder vaak buitenspelen dan kinderen die opgroeien in een meer landelijke omgeving (Wendel-Vos et al., 2005). Onderzoek laat zien dat zowel ouders als kinderen het idee hebben dat het lang niet overal veilig is om buiten te spelen. Men is met name bang voor verkeersdrukke en misdaad. Men heeft het idee dat er op straat vaak “rare mensen” zijn, die de veiligheid van het kind bedreigen (Clements, 2004; Karsten, 2005). Ook worden steden vaak als vies en vervuild beschouwd (Karsten, 2005; Barley, 2010). Hierdoor verschuift het accent van spelen al enige tijd van buiten naar binnen (Bouw & Karsten, 2004; Karsten & Felder, 2015); de openbare ruimte wordt door de toenemende drukke en gevoelens van onveiligheid in steden steeds minder van en voor kinderen (Karsten, 2005). Deze problemen zijn in het landelijk gebied in veel mindere mate aan de orde. Bovendien geldt dat, wanneer kinderen wel buitenspelen, hun actieradius over de tijd kleiner is geworden. Hillman et al. toonden in de jaren '90 al aan dat een kind van 9,5 jaar in die tijd even ver mocht gaan van huis als een kind van 7,5 in de jaren '70 (Hillman, Adams, & Whitelegg, 1990, p. 44). Deze trend heeft zich de afgelopen decennia doorgezet. Zo is meer recent aangetoond dat kinderen steeds minder de vrijheid krijgen om zelfstandig (verder van huis) buiten te spelen, vanwege de toenemende mate waarin ouders controle en toezicht willen uitoefenen (Gill, 2014). In basis geldt dat kinderen jonger dan zes een actieradius hebben van niet verder dan 100 meter vanaf hun huis. Voor kinderen tussen de zes en twaalf is deze afstand iets groter, namelijk een afstand tot 400 meter. Kinderen ouder dan twaalf zijn vaak vrijer om zich te bewegen, ook buiten de wijk (van Overbeek, de Vries, Jongert, & Hopman-Rock, 2005; SpeelPlan BV, 2012; van Dijk & van Kleij, 2013). Belangrijk om hierbij in acht te nemen, is dat deze afstanden een globale schatting zijn. De afstanden die kinderen zelfstandig mogen afleggen, en dus hun actieradius, zijn namelijk mede-afhankelijk van de woonomgeving en de striktheid van de ouders (de Visscher, 2008).

Hoewel uit het voorgaande blijkt dat de openbare ruimte dus steeds minder toegankelijk is voor kinderen, is de relatie kind en openbare ruimte wel steeds vaker terug te vinden op de politieke agenda. Zo is in 2007 het rapport “Bouwstenen voor Betrokken Jeugdbeleid” opgesteld. In dit rapport werd onder andere gesteld dat een uitnodigende buitenruimte zowel van belang is voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren, als voor het sociaal functioneren

van buurten/wijken (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2011). Verder kent men in Nederland onder andere het netwerk Inrichting Kindvriendelijke Straten (IKS). Dit netwerk opereert vanuit het belang van het kind en probeert ruimtelijke inrichting en kinderen/jeugd onlosmakelijk met elkaar te verbinden (Kennisplatform Verkeer en Vervoer, 2008). In toenemende mate blijkt dus wel oog te zijn voor het belang dat kinderen hebben bij een juiste (her)inrichting van stad en dorp.

2.1.5 Leefbaarheid

De steeds drukker wordende steden hebben niet alleen effect op de mate waarin kinderen (fijn) buiten kunnen spelen. De drukte oefent ook invloed uit op de waardering die stadsbewoners hebben voor hun leefomgeving (Rekenkamer Amsterdam, 2016). De waardering van de leefomgeving, ofwel de leefbaarheid, wordt in deze paragraaf behandeld.

Leefbaarheid kent een groot aantal verschillende beschrijvingen en wordt regelmatig gebruikt als synoniem, maar ook als contrast, voor andere begrippen die de kwaliteit van de leefomgeving omschrijven. Zo worden de begrippen leefbaarheid, leefkwaliteit, leefmilieu en (woon)beleving regelmatig in één adem genoemd (Leidelmeijer & van Kamp, 2004, p. 10). Vanwege de brede context van het begrip leefbaarheid, wordt in deze paragraaf ingekaderd welke definitie van leefbaarheid in dit onderzoek wordt gehanteerd.

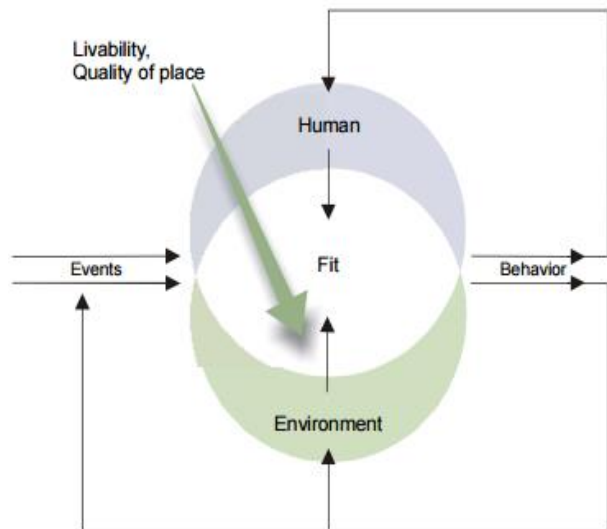
Het begrip leefbaarheid wordt al vele jaren gebruikt en is door de tijd flink veranderd in betekenis en gebruik. In de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw werd het vooral gebruikt op gezondheidsgebied; als term die staat voor het bestrijden van ziekten en epidemieën. Tot 1870 was dan ook de “bad air theorie” leidend: men ging ervan uit dat ziekte met name ontstond door blootstelling aan verontreinigde lucht. In die tijd was een “leefbare omgeving” dus een omgeving waar de luchtkwaliteit goed was (Leidelmeijer & van Kamp, 2004).

In de 19^e eeuw begon het thema leefbaarheid bij stedenbouwkundigen ook al enigszins te leven. Ebenezer Howard, een Britse stedenbouwkundige, ontwikkelde in deze periode zijn visie op “garden cities”. Howard’s garden cities waren een reactie op de onleefbare omstandigheden die de industrialisatie met zich meebracht. Een garden city zou het beste van een stad en het platteland combineren: voldoende voorzieningen en werkgelegenheid, in combinatie met voldoende ruimte en groen (Howard, 1898). Howard schonk op deze manier niet alleen aandacht aan een functionele, maar ook een aantrekkelijke omgeving.

Jane Jacobs was echter degene die leefbaarheid onlosmakelijk verbond aan stedenbouwkunde. In Jacobs’ “straatballet” draait het vooral om één ding: levendigheid. Jacobs vond dat er in de stad geen ruimte mocht zijn voor open ruimten en gescheiden functies, maar dat er met name sprake moest zijn van functiemenging (Jacobs, 1961). Op deze wijze zou het overal fijn vertoeven zijn, wat leidt tot een prettig en leefbaar leefklimaat.

Een prettig leefklimaat ziet er echter niet voor iedereen hetzelfde uit. Niet iedereen past in elke fase van zijn/haar leven even goed in elke omgeving. Daarom wordt een voor de één aantrekkelijke woonomgeving door de ander gezien als onprettig. Leefbaarheid is om deze reden sterk afhankelijk van de leefstijl die iemand heeft (Lang, Hughes, & Danielsen, 1997; Lawrence, 2000; Vlek, 2000).

Uiteindelijk beschrijft leefbaarheid in hoeverre “de mens” en haar omgeving bij elkaar passen. De leefbaarheid wordt bepaald door de mate waarin de omgeving aansluit bij de wensen en behoeften van de bewoners (Leidelmeijer & van Kamp, 2004). Deze inkadering is schematisch weergegeven in figuur 3 (Aitken & Bjorklund, 1988). Deze figuur geeft duidelijk weer dat de leefbaarheid tot uiting komt in de fit: daar waar de omgeving en de mens bij elkaar komen. Om leefbaar te zijn, hoeft een omgeving dus niet perfect te zijn: als er maar aansluiting is met de verwachtingen van de bewoners. Leefbaarheid blijkt dan uiteindelijk ook het best uit de mate waarin mensen tevreden in hun buurt wonen en dus de lengte van de periode waarin ze er blijven wonen (Leidelmeijer & van Kamp, 2004).

Figuur 3 Schematische weergave leefbaarheid (Aitken & Bjorklund, 1988)

Hoewel het concept van leefbaarheid dus vrij duidelijk te formuleren is, bestaat alsnog een breed scala aan definities en invalshoeken. Ter illustratie volgt hier een greep uit de vele definities van leefbaarheid (in Leidelmeijer & van Kamp, 2004, p. 29):

- De Klerk (1995): “leefbaar is die omgeving waar het individu zich kan ontplooiën omdat het zich geborgen weet in een veilige thuishaven waarvan een gewaarborgde privacy en een sociaal homogene buurt de twee pijlers vormen.”
- Van Dale (1997): “Geschikt om erin of ermee te kunnen leven”
- Williams (1999): “the Quality of life in a city”
- Duyvendak en Veldboer (2000): “het gaat niet om het gemiddeld inkomen, maar om leefbaarheid, om binding aan de wijk, om welbevinden en sociale netwerken”
- RIVM (2001): “de beleving van de dagelijkse leefomgeving.”

Hoewel elk van deze definities uniek is en een iets andere invalshoek belicht, komt in alle beschrijvingen de rol van kwaliteit en/of waardering van de leefomgeving aan bod. Een definitie die echter het meest passend wordt gevonden in relatie tot Aitken en Bjorklund’s “fit-principe”, is die van Veenhoven (1996, p. 7): “De mate waarin de voorzieningen aansluiten op de behoeften van de mensen die er leven”. Voorzieningen dienen hier in de breedste zin te worden opgevat: o.a. winkels, groen, open ruimten, maar ook (de mogelijkheid tot) sociale contacten (Veenhoven, 1996).

Maar wat zorgt er dan voor dat de woonomgeving voldoet aan de behoeften van haar bewoners? Door de jaren heen is er veelvuldig onderzoek gedaan naar de opbouw van leefbaarheid. Leidelmeijer et al. (2008, p. 38) onderscheiden hierin drie leidende dimensies, die vrijwel in alle studies terugkomen:

1. De fysieke verschijningsvorm;
2. De sociale context;
3. De veiligheid & overlast.

Elk van deze dimensies worden in het volgende stuk kort omschreven.

Dimensie 1: De fysieke verschijningsvorm

In de eerste dimensie wordt met name gekeken naar hoe de buurt eruit ziet en wat er wel en niet aanwezig is. Leidelmeijer et al. (2008, p. 39) onderscheiden hierin verschillende sub-dimensies:

- a) Ruimte en groen;
- b) Kwaliteit van de publieke ruimte, incl. de milieuaspecten geluid en lucht;
- c) Samenstelling en kwaliteit van de woningvoorraad;
- d) Voorzieningen (winkels, cultuur, onderwijs, etc.).

Al deze fysieke aspecten spelen een rol in de waardering van de leefomgeving en dus in de leefbaarheid van een buurt of wijk. Zo zorgt de aanwezigheid van *ruimte en groen* er bijvoorbeeld voor dat men zich “thuis voelt” in de woonomgeving (Dautzenberg, 2008). Dit heeft op zijn beurt weer tot gevolg dat de woonbuurt als leefbaar wordt ervaren.

Simpelweg de aanwezigheid van groen en voldoende (open) ruimte is echter niet voldoende, een voorwaarde is namelijk dat deze (groene) ruimten in goede staat verkeren (VROM, 2015): *een goede kwaliteit van de publieke ruimte*. Onder een goede kwaliteit wordt in beginsel verstaan dat de publieke ruimte schoon, onderhouden en aantrekkelijk is. Andere aspecten die deze kwaliteit beïnvloeden, zijn de milieuaspecten geluid en lucht (Leidelmeijer et al., 2008). Een grote groene ruimte waar geen sprake is van geluidsoverlast, maar welke wel vol met afval ligt, wordt als onaantrekkelijk bestempeld. Anderzijds kent een opgeruimde, goed onderhouden en op het oog aantrekkelijk uitziende omgeving waar veel sprake is van rumoer ook geen goede kwaliteit. De verschillende aspecten bepalen dus samen in hoeverre de kwaliteit van de publieke ruimte als goed wordt bestempeld.

De samenstelling en kwaliteit van de woningvoorraad zijn ook bepalend voor de uitstraling van de leefomgeving. Hierbij wordt vooral gekeken naar het type woningen en de eigendomsverhouding. Over het algemeen geldt dat wijken met vrijwel alleen kleine woningen of flats als minder prettige leefomgevingen worden bestempeld. Wijken met een woningvoorraad bestaande uit voornamelijk (ruime) vrijstaande of twee-onder-éénkapwoningen worden daarentegen wel als fijne leefomgevingen beschouwd (Leidelmeijer et al., 2008). Ook hier speelt het kwaliteitsaspect een rol. Hiervoor kan onder andere worden gekeken naar de eigendomsverhouding. Uit onderzoek blijkt dat huizenkopers zich over het algemeen meer verantwoordelijk voelen voor het onderhoud en verbeteren van hun buurt, terwijl huurders juist vaker het gevoel hebben dat de zorg voor de openbare ruimte taak is van de verhuurder en de gemeente. Een groot aantal huizenkopers in een buurt impliceert dus een grote bereidheid tot participatie en het netjes houden van niet alleen de eigen woning, maar ook de omliggende buurt (van Noordenne, 2010).

Tot slot wordt in de eerste dimensie van leefbaarheid de aanwezigheid/nabijheid van *voorzieningen* onderscheiden. “Voorzieningen” zijn in dit geval veelomvattend: van horeca en detailhandel, tot zorgvoorzieningen, tot groen en speelplaatsen, etc. (Heylen, Tratsaert, & Winters, 2007). Over het algemeen geldt dat de nabijheid van een gevarieerd voorzieningenaanbod de leefbaarheid van een buurt of wijk ten goede komt (Denters, Rijnaarts, & Linde, 2015).

Naast het effect dat de fysieke omgeving heeft op de waardering van de buurt en het woongenot, vormen “sociale plekken”, plekken waar men samenkomt (schoolplein, park,

supermarkt, etc.), het fundament voor “houdbare wijken”: leefbare wijken op eigen kracht (Sanders & Dautzenberg, 2010, p. 1). Dit sluit aan op de volgende dimensie: de sociale context van een wijk.

Dimensie 2: De sociale context

Waar de eerste dimensie een focus legt op fysiek meetbare/zichtbare elementen, betreft de tweede dimensie, sociale context, elementen die vooral voortkomen uit het sociale domein. Dit betekent dat er vooral in kaart wordt gebracht wie er in een buurt/wijk wonen en in hoeverre men zich er thuis voelt. Hierbij komt ook de wijze waarop men met elkaar omgaat aan bod (Leidelseijer et al., 2008).

Leidelseijer et al. (2008) onderscheidt in deze dimensie de volgende sub-dimensies (p. 39):

- a) Sociaal-culturele samenstelling van de wijk;
- b) Sociaal-economische positie van de bevolking;
- c) Sociale samenhang.

Een “juiste” invulling van de sociale dimensie zorgt ervoor dat men zich thuis voelt in de buurt en de woonomgeving als prettig bestempelt.

Op *sociaal-cultureel* vlak wordt vooral gekeken naar het onderscheid in herkomst de buurtbewoners en de huishoudenssamenstelling. In grote lijnen geldt dat men zich thuis voelt in een wijk waar voldoende mensen zijn waarmee men zich kan identificeren; mensen met een vergelijkbare achtergrond, leefstijl of gezinsfase (Leidelseijer et al., 2008). Verder speelt opleidingsniveau een rol in de sociaal-culturele samenstelling van een wijk. Men voelt zich doorgaans veiliger in een wijk met veel hoogopgeleiden en krijgt het gevoel dat in dergelijke wijken de kinderen beter onderwijs krijgen (Glaeser, Laibson, & Sacerdote, 2002).

Het opleidingsniveau komt echter ook terug in de tweede sub-dimensie van de sociale context. Samen met het inkomen en de arbeidsparticipatie vormt zij de *sociaal-economische positie* van de bevolking. In de regel geldt dat een wijk die bestaat uit een groot aandeel werkenden met een relatief hoog inkomen als kansrijk wordt gezien. In zulke wijken worden de eigenschappen vertegenwoordigt die het mogelijk maken om “mee te tellen” in de samenleving en om “stappen te zetten” in het leven. Wijken die zich door deze eigenschappen kenmerken worden over het algemeen positief beoordeeld door de bewoners (Leidelseijer et al., 2008, p. 50). Tot slot wordt de derde sub-dimensie van sociale context gedefinieerd als *sociale samenhang*. Het betreft hier onder andere hoe vaak en/of hoe goed men contact heeft met de buurtbewoners en of men overlast van hen ervaart (Leidelseijer et al., 2008). Dit komt samen in de term “sociale cohesie”. Deze term kan worden onderverdeeld in drie elementen (Bolt & Torrance, 2005, pp. 16, 17):

- a) Sociale participatie via sociale interactie en inzet voor de wijk;
- b) Gedeelde opvattingen over de (ongeschreven) regels in de wijk;
- c) Identificatie met de gemeenschap.

In de loop der jaren is het belang van goede relaties met de buurtbewoners flink veranderd. De *sociale participatie* in de wijk heeft een geheel andere vorm aangenomen. Waar voorheen sprake was van een publiek-familiaire relatie, heeft een verschuiving plaatsgevonden naar een maatschappij waarin anonimiteit de overhand heeft (Blokland-Potters, 1998). Technologische vernieuwingen, economische veranderingen, ontzuiling en stadsvernieuwingen hebben tot gevolg gehad dat de gemeenschap als het ware “geprivatiseerd” is geraakt: er is niet langer

sprake van sterk aanwezige familiariteit (Bolt & Torrance, 2005, p. 17). Dit betekent echter niet dat gerichtheid op de buurt/wijk totaal verdwenen is. In grote lijnen kan gesteld worden dat kenmerken als een lage opleiding, een laag inkomen, een hoge leeftijd en het hebben van (jonge) kinderen gepaard gaan met een sterke oriëntatie op de buurt (Beckhoven & van Kempen, 2002). Verder geldt dat men in elke wijk, familiair of anoniem, bepaalde verwachtingen heeft van hun mede-buurtbewoners. Zo worden groeten, het uitwisselen van huissleutels en op elkaars huis passen belangrijk gevonden (Deben & Schuyt, 2000).

Hoewel sociale participatie en interactie van invloed kunnen zijn op de mate waarin men zich thuis voelt in de woonomgeving, kan verbondenheid met de wijk ook bestaan zonder noemenswaardige contacten met burens of andere buurtbewoners (van der Horst, Kullberg, & Deben, 2001). Dit kan bijvoorbeeld voortkomen uit *gedeelde opvattingen* en *identificatie met de gemeenschap* (Bolt & Torrance, 2005). Al eerder is aan bod gekomen dat mensen zich thuis voelen bij andere mensen die ongeveer dezelfde leefstijl, gezinssamenstelling of herkomst hebben. Zonder elkaar (regelmatig) te spreken, kan er daarom toch een gevoel van verbondenheid bestaan. De gedeelde opvattingen over regels, normen en waarden in een buurt/wijk kunnen echter onder druk komen te staan wanneer er noemenswaardige veranderingen in de samenstelling van de buurt geschieden (van der Horst et al., 2001). Er blijkt vaak sprake te zijn van grote verschillen tussen de “oude garde” en de nieuwkomers, wat voor onbegrip en een verstoorde sociale structuur kan leiden, wat weer een achteruitgang van de leefbaarheid tot gevolg heeft.

Dimensie 3: Veiligheid en overlast

Op het gebied van veiligheid en overlast wordt er niet alleen gekeken naar welke bronnen van hinder er zijn, maar ook naar hoe veilig bewoners zich voelen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat de “feitelijke” veiligheid en de ervaren veiligheid niet altijd overeenkomen (Mali, Boers, & van Os, 2011).

Ook deze dimensie wordt door Leidelmeijer et al. (2008) onderverdeeld in enkele sub-dimensies (p. 39). Deze zijn als volgt:

- a) Geweld;
- b) Diefstal;
- c) Vernieling en vervuiling;
- d) Overlast van mensen.

Geweld en *diefstal* worden beide toegedeeld aan de “feitelijke” veiligheid en komen naar voren in politiecijfers. *Vernieling* en *vervuiling* zijn al eerder aan bod gekomen in de eerste dimensie bij de subcategorie “Kwaliteit van de openbare ruimte”. Hieruit bleek al dat een goede kwaliteit, en dus de afwezigheid van vernieling of vervuiling, bijdragen aan de waardering van de leefomgeving en de leefbaarheid (Leidelmeijer et al., 2008). Een goede kwaliteit van de leefomgeving draagt echter ook bij aan het gevoel van veiligheid en vormt hiermee ook de basis van de derde dimensie van leefbaarheid (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2000).

Overlast van mensen hangt sterk samen met de tweede dimensie van leefbaarheid; de sociale context. Wanneer men veel overlast van jongeren, spelende kinderen of andere buurtbewoners ondervindt, verslechteren de sociale relaties in de buurt. Dit heeft een negatief effect op de sociale controle die men ervaart. Aangezien sociale controle een groot aandeel

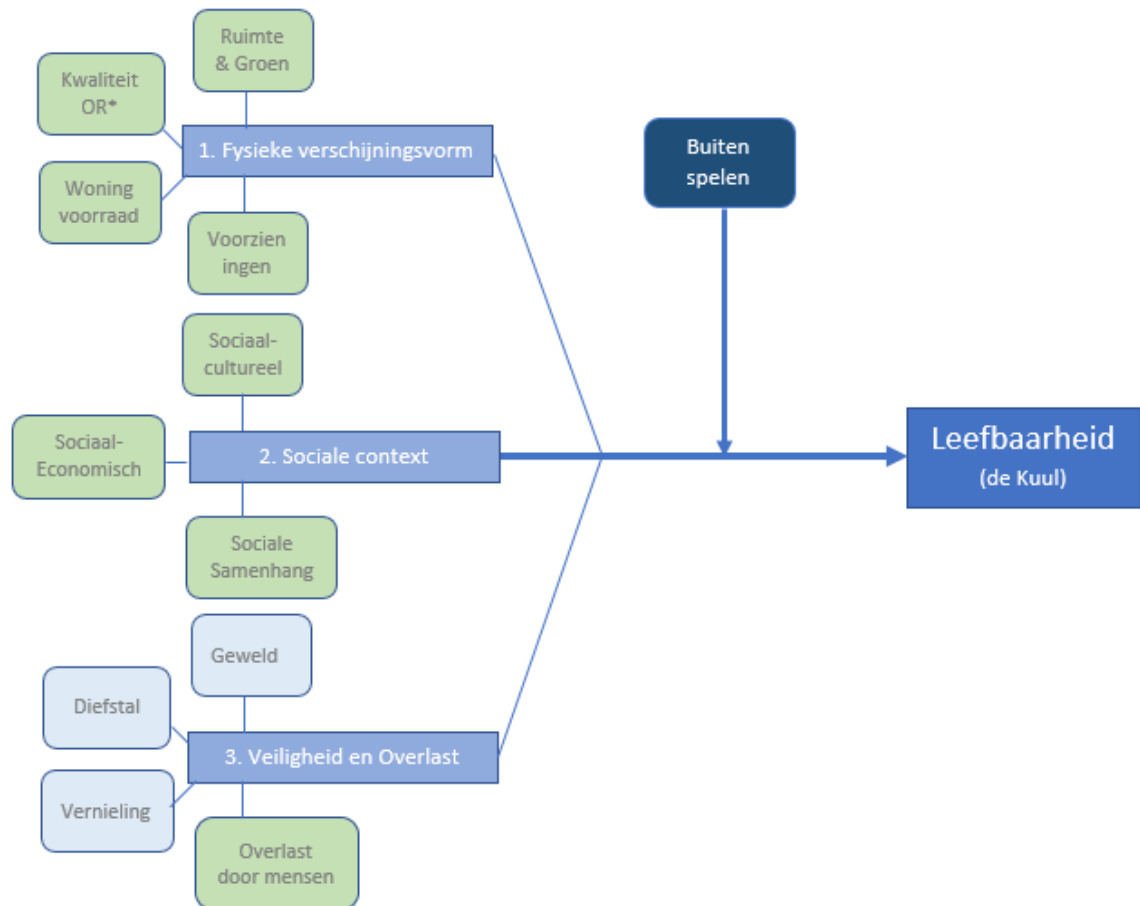
heeft in het veiligheidsgevoel, zal men zich minder veilig voelen in de buurt (Jacobs, 1961). Dit kan uit actieve conflicten voortkomen (bijvoorbeeld een heftige scheldpartij van de buurman), maar ook uit passieve dreiging: hangende jongeren op straat.

Afbakening

Aangezien leefbaarheid uit vele aspecten bestaat en voor dit onderzoek slechts beperkte tijd beschikbaar is, zal het begrip worden afgebakend. Het hoofdthema van dit onderzoek is buitenspelen in een stedelijke buurt. Om deze reden wordt in de eerste dimensie met name gekeken naar voorzieningen gerelateerd aan kinderen: speelplaatsen, basisonderwijs, open ruimten, etc. Overige voorzieningen zijn van ondergeschikt belang. Op de kwaliteit van de groen- en speelvoorzieningen zal kort worden ingegaan. De kwaliteit van de woningvoorraad daarentegen zal buiten beschouwing worden gelaten, gezien er geen relatie bestaat tussen de kwaliteit van de woningen en buitenspelen. Hoewel milieuaspecten een rol kunnen spelen in de mate waarin kinderen fijn en gezond buiten kunnen spelen, wordt ook deze factor in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. De tweede dimensie zal in dit onderzoek uitgebreider aan bod komen. Er wordt in kaart gebracht wat de invloed van buitenspelen is op de sociale context in de buurt. Uit het voorgaande blijkt namelijk al dat enerzijds wordt gesteld dat de aanwezigheid van kinderen mensen juist samen kan brengen, terwijl anderzijds wordt gesteld dat spelende kinderen overlast kunnen veroorzaken, wat de sociale context niet ten goede komt. Kinderen kunnen de sociale context dus op uiteenlopende wijzen beïnvloeden. In hoeverre dit in de Wolfskuil aan de orde is, zal worden uitgewerkt in dit onderzoek. Ook de andere sub-dimensies van sociale context zullen kort aan bod komen voor het beschrijven van de wijk an sich. De derde dimensie zal deels terugkomen in dit onderzoek. Op het gebied van veiligheid zal er met name gekeken worden naar de veiligheid met betrekking tot buitenspelen: is het druk op straat? Heeft men het idee dat er sprake is van “onveilige/bedreigende situaties”? Met andere woorden: leent de openbare ruimte zich voor veilig buitenspelen?

2.2 Conceptueel model

Uit het voorgaande is al gebleken dat het belangrijkste concept in dit onderzoek Leefbaarheid betreft. Om inzichtelijk te maken wat dit brede concept zoal omvat, volgt hier een schematische weergave (figuur 4).

* OR = Openbare Ruimte

Figuur 4 Conceptueel model (eigen bron)

Links in de figuur bevinden zich de drie dimensies van leefbaarheid met bijbehorende sub-dimensies. Met behulp van kleurcodes wordt aangegeven of ze aan bod zullen komen in dit onderzoek: een lichtblauwe kleur betekent “niet van belang”, een lichtgroene kleur betekent “van belang en zal worden behandeld”. Zoals het conceptueel model laat zien, vormen de drie dimensies samen het concept Leefbaarheid. Aangezien dit onderzoek niet zozeer kijkt naar leefbaarheid in zijn algemeenheid, maar naar de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid, wordt het begrip “buitenspelen” toegevoegd aan het model. Uiteindelijk wordt met behulp van (delen van) de verschillende dimensies en sub-dimensies in kaart gebracht hoe buitenspelen de leefbaarheid in de Kuul beïnvloedt. Dit komt uitgebreider aan bod in het volgende hoofdstuk: Methodologie.

Hoofdstuk 3: Methodologie

3.1 Onderzoeksstrategie

Tijdens dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van “mixed methods”: er wordt zowel deskresearch als veldwerk verricht. In dit hoofdstuk wordt besproken hoe dit er precies uitziet per deelvraag en welke methodes dus uiteindelijk toegepast worden voor het uitvoeren van dit onderzoek.

Voor het beantwoorden van de deelvragen uit de categorie “Algemeen” wordt deskresearch verricht. Door wetenschappelijke literatuur te raadplegen wordt een antwoord gevormd op de volgende vragen:

- Hoe wordt de leefbaarheid van een buurt/wijk beïnvloed?
- Welke gevolgen heeft buitenspelen op de ontwikkeling van een kind?
- In hoeverre biedt de hedendaagse stad ruimte aan buitenspelen?

Ook het in kaart brengen van de wijk Wolfskuil en in het bijzonder de Kuul geschiedt grotendeels volgens deskresearch, in combinatie met veldwerk om de wijk en haar voorzieningen te verkennen. Er worden onder andere statistische gegevens afkomstig van CBS Statline geraadpleegd. Aangezien deze database enkel informatie biedt op wijkniveau, wordt voor specifieke buurtgegevens contact opgenomen met de afdeling Onderzoek & Statistiek van de Gemeente Nijmegen. Met behulp van deze gegevens, in combinatie met informatie uit Wijkbeheerplannen en het verkennen van de buurt per fiets, wordt allereerst invulling gegeven aan de eerste dimensie van leefbaarheid: de fysieke leefomgeving. Met behulp van kaartmateriaal wordt visueel gemaakt hoe de wijk is opgebouwd en waar de belangrijke voorzieningen voor kinderen zich bevinden. Daarnaast wordt ook al deels in kaart gebracht hoe de tweede dimensie van leefbaarheid, sociale context, eruitziet voor de wijk Wolfskuil. Zo wordt er gekeken naar onder andere de bevolkingsaantallen, leeftijdsopbouw, inkomen en afkomst, welke de eerste twee sub-dimensies van sociale context vormen: sociaal-culture opbouw en sociaal-economische situatie.

Gezien de praktische aard van buitenspelen, is ervoor gekozen om vervolgens veldwerk te verrichten. Hier wordt Jane Jacobs’ invalshoek als uitgangspunt genomen. Zoals Jacobs schreef in haar boek “The Death and Life of Great American Cities” (1961, p. 13): “The way to get at what goes on in the seemingly mysterious and perverse behavior of cities is, I think, to look closely, and with as little previous expectation as is possible, at the most ordinary scenes and events, and attempt to see what they mean and whether any threads of principle emerge among them.” Met andere woorden: alleen door in wijken rond te lopen, te luisteren en te observeren kun je de geleefde stad leren kennen. Het veldwerk bestaat allereerst uit observaties. Deze observaties bieden inzicht in waar en hoe er buiten wordt gespeeld door kinderen in de Kuul. De observator speelt hierin de rol van “observer as participant”. Dit betekent dat de onderzoeker observeert zonder betrokken te zijn in de activiteit. De onderzoeker kijkt vanaf een afstand en maakt aantekeningen. Idealiter wordt de observator niet opgemerkt door de personen onder observatie (Creswell, 2013). In één van de observatiesessies wordt de observator bijgestaan door een tweede observator. Op deze manier wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek versterkt (Creswell, 2013). In basis wordt bijgevoegd schema (figuur 5) aangehouden voor het doen van observaties. Naast deze aandachtspunten, welke grotendeels voortkomen uit de eerder beschreven dimensies van leefbaarheid, wordt altijd rekening gehouden met onverwachte elementen die tijdens de observaties aan bod

kunnen komen. Daarnaast worden de locatie van observatie, het tijdstip en de weersomstandigheden genoteerd. De locaties bevinden zich allen binnen de grenzen van de Kuul, zowel op de georganiseerde speelplekken als op willekeurige locaties in de buurt waar wordt gespeeld. De observaties zullen plaatsvinden op momenten waarop kinderen buiten verwacht kunnen worden: op vrije momenten. Bij het doen van de observaties worden aanvullend de weersomstandigheden genoteerd, aangezien verwacht wordt dat dit van invloed is op de mate waarin buiten wordt gespeeld. Logischerwijs zullen kinderen met regenachtig/koud weer weinig tot niet op straat te vinden zijn, terwijl een zonnige dag eerder aan zal zetten tot buitenspelen.

Aandachtspunt	Observatie
Waar spelen kinderen? (speelplaats/straat/stoep) / gerelateerd aan fysieke verschijningsvorm (1)	
Leeftijd/geslacht kinderen	
Hoeveel kinderen? (grote/kleine groepjes?)	
Spelen kinderen onder toezicht of zelfstandig? (ouders erbij?)	
Hoe/wat wordt gespeeld? (met toestellen, zonder attributen, etc.)	
Interactie met buurtbewoners (groeten, etc.)	
Overlast gevende situaties (ballen tegen muren, fietsjes op de stoep, veel geschreeuw, etc.)	
Onveilige situaties (uitwijkende auto's, kinderen die de straat op rennen, etc.)	

Figuur 5 Observatieschema (eigen bron)

Naast het in kaart brengen hoe in de Kuul wordt gespeeld, wordt gelet op omgevingskenmerken in relatie tot buitenspelen: in hoeverre lijkt de openbare ruimte “geschikt” voor kinderen? Zo kan bijvoorbeeld gekeken worden naar auto's die moeten remmen, mensen die aan de kant moeten voor spelende kinderen en het galmen van geluid (schreeuwen, balspellen, etc.). Dit geeft al enigszins aanknopingspunten voor de volgende fase van het onderzoek: gesprekken met buurtbewoners.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot drie momenten van observatie: op een woensdagmiddag, op een donderdagmiddag na schooltijd en op een zaterdag. Tijdens deze drie momenten van observatie, werd ervaren dat steeds dezelfde elementen aan bod kwamen, wat heeft geleid tot de veronderstelling dat dit de standaard is in de buurt. Naast deze drie specifieke observaties, is nog regelmatig een “controle” uitgevoerd. Tijdens het afnemen van de interviews of op andere momenten waarop de buurt wordt doorkruist (bijvoorbeeld een bezoek aan de supermarkt), wordt steeds gekeken of de uit de observaties gebleken situaties nog steeds aan de orde zijn, of dat er correcties/aanvullingen vereist zijn. Belangrijk om in acht te nemen, is dat de door mij genoteerde observaties niet leidend en uitsluitend zijn. De observaties zijn puur bedoeld om een beeld te geven van het buitenspelen in de Kuul en zullen worden getoetst aan de meningen en opmerkingen van bewoners; informatie die voorkomt uit de volgende fase van dit onderzoek.

Met bewoners wordt gesproken over hoe zij buitenspelen in de buurt ervaren. Hiermee wordt in kaart gebracht of bewoners dit grotendeels ervaren als verrijking, of eerder als overlast gevende factor. Er is voor gekozen om de gesprekken neutraal te voeren, zonder hierbij het doel van het onderzoek te vermelden. Op deze manier wordt getracht eerlijke en onbevooroordeelde antwoorden te verkrijgen.

Aan de buurtbewoners wordt een drietal vragen gesteld:

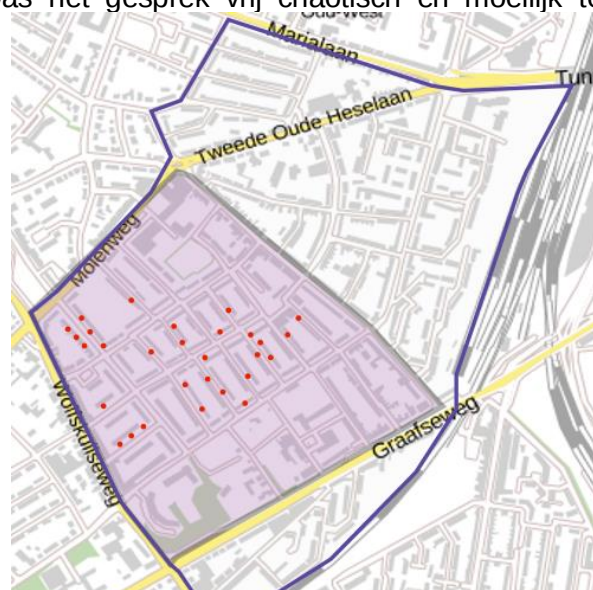
- Hoe lang woont u al in deze buurt?
- Hoe zou u de buurt omschrijven?
- Zijn er dingen die beter kunnen in de buurt?

Op de antwoorden op deze vragen wordt verder ingespeeld om relevante informatie boven tafel te krijgen. Zo wordt bijvoorbeeld aan mensen die al lange tijd in de buurt wonen, gevraagd of er in de tijd veel veranderd is in de buurt. Wanneer de onderwerpen “kinderen” of “buitenspelen” niet op natuurlijke wijze aan bod komen, wordt gevraagd of de geïnterviewde het type mensen in de buurt kan omschrijven: “Zijn dit vooral oudere mensen? Of bijvoorbeeld ook mensen met kinderen?”, om zo toch nuttige informatie voor dit onderzoek te vergaren. Verder wordt genoteerd of de geïnterviewde zelf (thuiswonende) kinderen heeft. Op deze manier komt niet alleen naar voren hoe het buitenspelen wordt ervaren, maar ook of er bijvoorbeeld verschillen bestaan tussen bewoners met of zonder kinderen. Deze fase van onderzoek bevindt zich dan ook op het raakvlak tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

De gesprekken worden vanuit een semi-gestructureerd perspectief ingestoken. Bewoners worden op straat aangesproken (indien het weer dit toelaat) en anders zal worden aangebeld bij mensen thuis. In acht moet worden genomen dat de respondenten enigszins verspreid door de buurt wonen. Op deze manier wordt rekening gehouden met diversiteit binnen de buurt en wordt het mogelijk een volledig beeld te schetsen. In de meeste gevallen zijn de gesprekken individueel afgenomen, bij een aantal gesprekken is samengewerkt met een tweede interviewer.

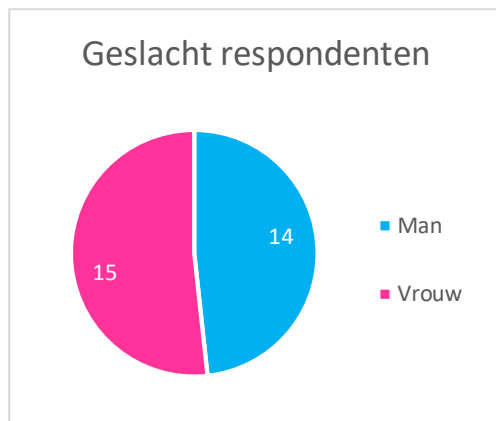
De gesprekken met de bewoners worden (met toestemming van de geïnterviewden) opgenomen met een mobiele telefoon. Op deze manier kan de volledige aandacht gaan naar het gesprek en hoeft er niet continu mee te worden geschreven. Bovendien wordt op deze manier gegarandeerd dat de volledige data ter beschikking staat bij de analyse: geen informatie gaat verloren. De interviews worden de dag van afname gelijk volledig getranscribeerd. In twee gevallen is een gesprek in plaats van getranscribeerd, samengevat. In het eerste geval is hiervoor gekozen omdat het een gesprek met een slecht verstaanbare Turkse vrouw betrof. Door de taalbarrière was het gesprek vrij chaotisch en moeilijk te begrijpen, wat het maken van een samenvatting van het gesprek (i.p.v. een transcriptie) een logische keuze leek. Het tweede samengevatte interview was een minder bewuste keuze. Helaas hield vlak voor het afnemen van dit interview de telefoon ermee op, waardoor het opnemen van het gesprek niet mogelijk was. Dit gesprek werd echter wel afgenomen in samenwerking met een tweede interviewer, wat ervoor zorgde dat het makkelijker was om de informatie juist en volledig op papier te krijgen.

Vooraf is bepaald dat wordt doorgedaan met het voeren van gesprekken totdat er sprake is van “verzadiging”, wat betekent dat er geen

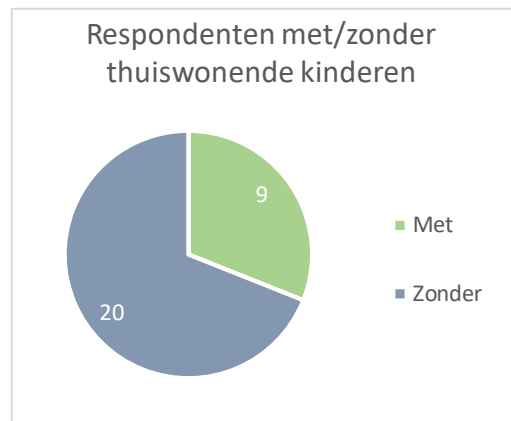

Figuur 6 Locaties gesprekken (eigen bron)

nieuwe informatie meer wordt aangedragen door de buurtbewoners. Deze verzadiging is uiteindelijk bereikt door 29 gesprekken te voeren met zowel bewoners met als zonder (thuiswonende) kinderen en zowel mannen als vrouwen die soms nog maar net, en soms al heel lang in de buurt wonen. Eén van deze sessies nam gedurende het gesprek de vorm van een groepsgesprek aan, aangezien twee andere bewoonsters aanschoven en antwoorden gaven. Hoewel er uiteindelijk dus 31 personen zijn gesproken, wordt uitgegaan van N=29, aangezien het 29 individuele gesprekken betreft en in verhouding met name input is verkregen vanuit de eerste bewoner van het groepsgesprek. Hier volgt een visuele weergave van het geslacht en de huishoudenssamenstelling van de respondenten (figuur 7 en figuur 8)

Figuur 7 Geslacht respondenten, N=29 (eigen bron)

Figuur 8 Huishoudenssamenstelling, N=29 (eigen bron)

Nadat verzadiging is opgetreden, zijn de resultaten (in de vorm van transcripties) gecodeerd. Dit coderen geschiedt volgens het principe van “Constructivist Grounded Theory”. Deze methode, grotendeels gebaseerd op ideeën en denkwijzen van Katy Charmaz, maakt het mogelijk de verzamelde informatie overzichtelijk te analyseren. Het coderen van de data bestaat uit drie fasen: initial coding, focused coding en het opstellen van een conceptueel model. In de eerste fase van coderen (initial coding) worden eenvoudige codes gekoppeld aan stukken tekst. Deze codes geven een overzichtelijk beeld van de onderwerpen die aan bod zijn gekomen tijdens de gesprekken met de Kuulse buurtbewoners. In de volgende fase (focused coding) wordt verder ingezoomd op de codes: welke codes komen vaak aan bod? Welke codes zijn het belangrijkste? Tot slot wordt een conceptueel model opgesteld. Hierin wordt op visuele wijze weergegeven hoe de codes, en dus de thema’s die door de buurtbewoners worden aangedragen, zich tot elkaar verhouden. Op deze manier wordt de kern van de gesprekken weergegeven en kan op overzichtelijke wijze inzicht worden gegeven in het buitenspelen in de Kuul (Creswell, 2013). Voor het coderen zal gebruik worden gemaakt van het programma Atlas.ti. Een belangrijk inzicht van Katy Charmaz is dat er niet verwacht wordt een allesomvattende theorie te ontwikkelen. De gevonden theorie zal nooit volledig en “af” zijn. Er is altijd nog ruimte voor verbetering en aanvulling. Constructivist Grounded Theory biedt echter wel geschikte handvatten om inzicht te geven in de relatie tussen buitenspelen en de leefbaarheid van buurt de Kuul.

Om extra inzichtelijk te maken op welke wijze de deelvragen van dit onderzoek worden beantwoord, is de volgende tabel (figuur 9) opgesteld.

Deelvraag	Onderzoeksmethode	Doelgroep
Hoe wordt de leefbaarheid van een buurt beïnvloed?	Deskresearch: literatuuronderzoek	
Welke gevolgen heeft buitenspelen op de ontwikkeling van een kind?	Deskresearch: literatuuronderzoek	
In hoeverre biedt de hedendaagse stad ruimte aan buitenspelen?	Deskresearch: literatuuronderzoek	
Hoe is de wijk Wolfskuil opgebouwd (t.o.v. “gemiddelde Nijmeegse wijk”)?	Deskresearch + Veldwerk: observaties	
Hoe positioneert de Kuul zich binnen de Wolfskuil?	Deskresearch + Veldwerk: observaties	
Hoe wordt in deze buurt gespeeld?	Veldwerk: observaties	Kinderen die buitenspelen
Hoe wordt buitenspelen in de buurt ervaren?	Veldwerk: gesprekken met buurtbewoners	Bewoners de Kuul

Figuur 9 Onderzoeksvragen en bijbehorende methode (eigen bron)

3.2 Onderzoeksmateriaal

Zoals bovenstaande tabel (figuur 9) al laat zien, kent dit onderzoek twee doelgroepen: buitenspelande kinderen in de Kuul en (volwassen) bewoners van de wijk. Deze twee groepen vormen de belangrijkste “bronnen” voor dit onderzoek. De gesprekken met buurtbewoners zullen worden opgenomen en getranscribeerd, waarna zij gecodeerd en geanalyseerd kunnen worden. Ook observaties zullen worden gecodeerd.

Case selectie

Zoals reeds is benoemd, wordt de Nijmeegse Wolfskuil als case gebruikt voor dit onderzoek. Deze wijk is allereerst gekozen vanwege haar ligging. Uit het theoretisch kader is al gebleken dat buitenspelen in het stedelijk gebied onder druk ligt. Steden worden steeds drukker en steeds dichter bebouwd, waardoor er minder ruimte overblijft voor kinderen om fijn buiten te spelen. De Wolfskuil is gelegen nabij het centrum van Nijmegen en is volop in beweging: er wordt een flink aantal nieuwe woningen gebouwd. Vanwege het stedelijke karakter vormt de wijk een goede case voor dit onderzoek. Daarnaast geldt dat in de wijk een relatief groot aandeel kinderen woont. In de Wolfskuil is dus een voor dit onderzoek interessante situatie aan de orde: enerzijds kent de wijk een stedelijk karakter, maar anderzijds kent ze een substantieel aandeel jonge bewoners die afhankelijk zijn van de leefomgeving om buiten te kunnen spelen.

Verder zit er ook een praktische kant aan de keuze voor deze wijk als geschikte case voor dit onderzoek. Gezien de praktische aard van buitenspelen, zal veel tijd worden doorgebracht in de wijk zelf. Aangezien ik zelf in de wijk Wolfskuil woon, heb ik makkelijk toegang tot de wijk en is het voor mij goed mogelijk om zo vaak mogelijk en op verschillende momenten in de wijk aanwezig te zijn. Bovendien bieden mijn connecties met buurtbewoners een fijne “ingang” in de buurt en kan misschien gebruik worden gemaakt van het “sneeuwbaaleffect”.

Figuur 10 Ligging de Kuul (Gemeente Nijmegen, sd)

Tijdens de eerste veldwerksessies, is echter gebleken dat de wijk een te groot gebied beslaat voor een onderzoek met deze tijdsstrekking. Om deze reden, wordt er niet voor gekozen de wijk als geheel te onderzoeken. De wijk beslaat een vrij groot oppervlakte en kent een vrij groot inwoneraantal (6.095 personen). Om zinvolle uitspraken te kunnen doen over de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid, zal een groot aantal mensen geïnterviewd moeten worden. Hier is simpelweg onvoldoende tijd voor. Om zinvol onderzoek te doen en uiteindelijk relevante, juiste conclusies te kunnen trekken, wordt daarom gefocust op één buurt binnen de wijk Wolfskuil: de Kuul (zie figuur 10). Hier wordt voor gekozen omdat het grootste deel van de kind-gerelateerde voorzieningen in de Wolfskuil zich bevindt in deze buurt.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een “single instrumental case study”. Er wordt ingegaan op een interessant vraagstuk: de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid, welke wordt geïllustreerd met behulp van een case: de Kuul. Hoe de Wolfskuil en de Kuul er uitzien, wordt behandeld in het volgende hoofdstuk.

Hoofdstuk 4: Wolfskuil & de Kuul

Alvorens het buitenspelen wordt geobserveerd en in gesprek wordt gegaan met bewoners, worden de wijk Wolfskuil en de buurt de Kuul beschreven. In het komende hoofdstuk komen basiskenmerken van de wijk aan bod. Hierbij valt te denken aan de geschiedenis van de wijk, de ligging en de voorzieningen. Verder wordt een schets gemaakt van bevolkingssamenstelling van de wijk. Met deze gegevens wordt de eerste dimensie van leefbaarheid, fysieke verschijningsvorm, in kaart gebracht. Verder wordt deels ingegaan op de tweede dimensie van leefbaarheid, de sociale context van de wijk, in de vorm van de sociaaleconomische situatie en de sociaal-culturele positie. Tot slot wordt een beeld geschetst van de Kuul: het uiteindelijke onderzoeksgebied in dit onderzoek. Het totaal van deze elementen geeft antwoord op de deelvragen “Hoe is de wijk Wolfskuil opgebouwd (t.o.v. “gemiddelde Nijmeegse wijk”)?” en “Hoe situeert de Kuul zich in de Wolfskuil?”.

4.1 Ligging

De Wolfskuil is gelegen aan de westkant van Nijmegen. De wijk wordt aan de oostzijde begrensd door het spoor. Aan de noordzijde vormt de Marialaan de grens van de Wolfskuil. De Molenweg bakent de wijk af aan de westzijde en de Wolfskuilseweg vormt deze begrenzing aan de zuidzijde (Gemeente Nijmegen, sd).

De wijk is grofweg onder te verdelen in vier kleinere buurtjes (Gemeente Nijmegen, sd; Nijmegen City, sd), de buurtjes zijn te zien op figuur 12. De verschillende buurten hebben elk hun eigen karakter, maar delen ook een gemeenschappelijke factoren: ze zijn allen volop in ontwikkeling.

Figuur 11 Ligging de Wolfskuil (Gemeente Nijmegen, sd)

4.2 Geschiedenis

Met een “leeftijd” van meer dan 2000 jaar, staat Nijmegen bekend als de oudste stad van Nederland (Gemeente Nijmegen, s.d.). In de achttiende eeuw werd de Wolfskuil met name bewoond door boeren. In deze tijd trof Nijmegen echter ook minder welkome bewoners, namelijk: wolven. Natuurlijk wilden de boeren hun kinderen en vee beschermen tegen deze wolven. Elke dag werd er hoog in de molen geklommen om te kijken of er wolven in de buurt waren. Als dit het geval was, gingen de mannen samen op pad om deze te doden. Dit is dan ook waar de naam van de wijk vandaan komt (Wolfskuil voor elkaar, 2015). Hoewel

Figuur 12 Buurtjes binnen de Wolfskuil (Gemeente Nijmegen, sd; Nijmegen City, sd)

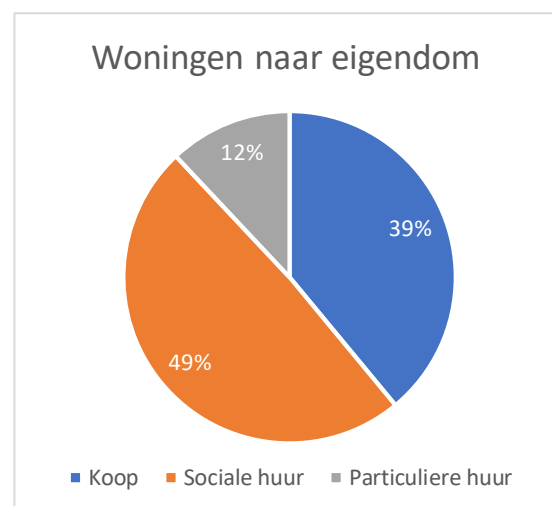
de wijk dus al lange tijd wordt bewoond, werd ze pas echt volgebouwd kort na de Tweede Wereldoorlog (Gemeente Nijmegen, s.d.). Hierin werd uitgegaan van het principe van de “wijkgedachte”. Het belangrijkste principe van deze gedachte was dat de wijk de schakel is tussen de individuele woning en de algehele samenleving (Het Nieuwe Instituut, s.d.). Op wijkniveau hield dit in dat een wijk niet alleen moest beschikken over de

standaardvoorzieningen (scholen, winkels, etc.), maar ook ruimte moest bieden aan allerlei soorten gezinssamenstellingen en typen bewoners. Op een hoger schaalniveau hield de wijkgedachte vooral in dat er gebouwd werd met een grote oriëntatie op het centrum: dit moest goed bereikbaar zijn vanuit alle omliggende wijken (Het Nieuwe Instituut, s.d.).

4.3 Herstructurering

Hoewel het principe achter de opbouw van de Wolfskuil dus het samenbrengen van verschillende typen mensen was, werd in werkelijkheid het tegendeel bereikt. De Wolfskuil wordt al decennia lang getypeerd als een traditionele volkswijk met over het algemeen bewoners behorende tot het lagere inkomenssegment (Gemeente Nijmegen, s.d.). De laatste jaren lijkt daar echter verandering in te komen. Rond 2000 werden de plannen voor sloop en herbouw van oude woningen in de Wolfskuil concreet. Een aantal slechte woningen werden gesloopt en hiervoor in de plaats kwamen ruimer opgezette (koop)woningen. Dit heeft gezorgd voor een grotere diversiteit aan inwoners: enerzijds vind je er mensen met een lager sociaal/economisch profiel, maar anderzijds bestaat de bevolking ook uit een groep met een hoger profiel (Gemeente Nijmegen, 2014). De Wolfskuil van tegenwoordig kenmerkt zich dus niet langer door enkel de beschrijving “volkswijk”, maar is ook onderhevig aan gentrificatie.

De woningvoorraad in de Wolfskuil kan beschreven worden als grotendeels naoorlogs met stempels van nieuwbouw. Uit cijfers blijkt dat 9% van de woningen in de Wolfskuil is gebouwd na 2000, het overgrote deel stamt dus van voor dit tijd (CBS Statline, 2017). De woningvoorraad bestaat voor een groot aandeel uit woningen behorend tot het huursegment (61%); 49% tot de sociale huursector en 12% is in bezit van overige verhuurders (CBS Statline, 2016). Het aandeel koopwoningen in de wijk is relatief klein, maar is de afgelopen jaren wel toegenomen. Waar in 2004 nog 27% van de woningen behoorde tot het koopsegment, is dit opgelopen tot ongeveer 39% (CBS Statline, 2016).

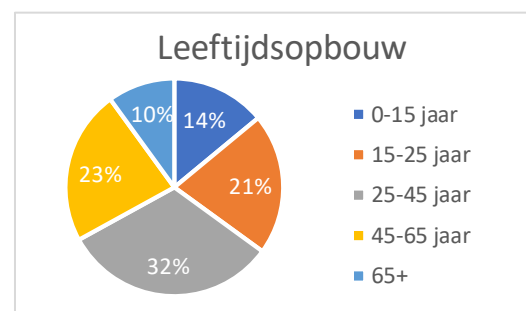

Figuur 13 Woningen naar eigendom (CBS Statline, 2016)

4.4 Bevolkingsopbouw

De herstructurering heeft dus gezorgd voor een grotere diversiteit in de bevolkingssamenstelling van de Wolfskuil. In de komende paragraaf wordt, gebaseerd op cijfers van CBS Statline (Kerncijfers Wijken en Buurten 2016), in kaart gebracht hoe de bevolking er dan tegenwoordig uitziet.

In 2016 werd de Wolfskuil bewoond door 6.095 inwoners. Met een inwonertal van 7.974 inwoners per vierkante kilometer kent de wijk een relatief hoge bevolkingsdichtheid. In de wijk wonen iets meer vrouwen dan mannen; 53% t.o.v. 47%. De leeftijdsgroep 25-45 jaar telt met 32% het grootste aandeel in de buurt. De groep 65+ers is relatief

Figuur 14 Leeftijdsoopbouw (CBS-Statline, 2017)

klein; 10%. Ongeveer 14% van de bevolking van de Wolfskuil behoort tot de leeftijdscategorie 0-15 jaar. Deze leeftijdscategorie is voor dit onderzoek van belang, gezien kinderen die tot deze leeftijdscategorie behoren (met name kinderen van 6-12 jaar) buiten actief zijn (Van Andel, 1985).

De Wolfskuil wordt voor het grootste deel bewoond door autochtone Nederlanders; 70% van de bevolking wordt tot deze groep gerekend. Van de 30% die gerekend wordt tot “allochtoon” is het merendeel niet-westers; 63% van de allochtone bewoners behoort tot deze groep.

De gemiddelde huishoudensgrootte in de buurt is 1,8. Meer dan de helft van de huishoudens bestaat uit eenpersoonshuishoudens (55%). Ongeveer 23% bestaat uit gezinnen met kinderen en de overige 22% bestaat uit huishoudens zonder kinderen.

In de wijk wonen meer huishoudens die behoren tot het laagste inkomenssegment dan tot het hoogste. Uit de cijfers blijkt dat 62% van de Wolfskuilse huishoudens behoort tot de 40% huishoudens met het laagste huishoudensinkomen. Daarentegen behoort 8,6% tot de 20% huishoudens met het hoogste inkomen.

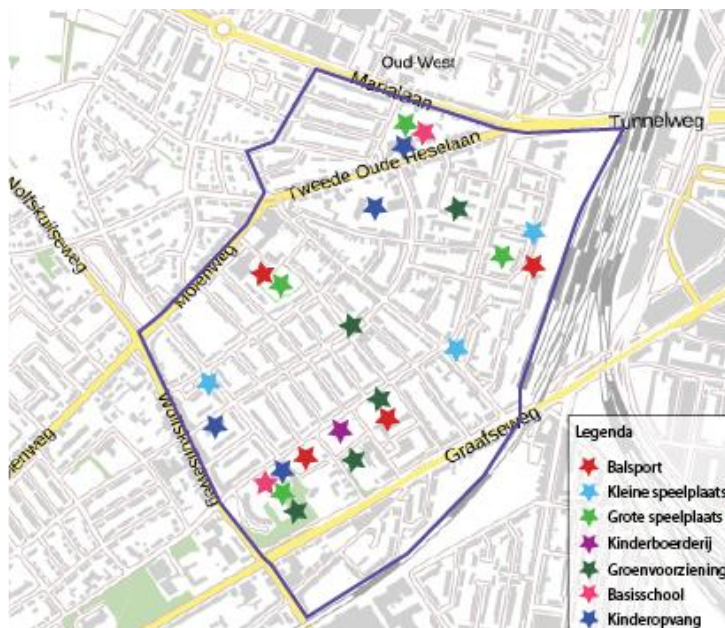
Over het aandeel werkenden/werklozen en het opleidingsniveau van de inwoners van de Wolfskuil zijn helaas geen cijfermatige gegevens bekend. Gezien het relatief lage inkomen waarover de Wolfskuilse huishoudens beschikken en het grote aandeel (sociale) huurwoningen, wordt echter verondersteld dat het merendeel van de bewoners lager opgeleid is. Mensen behorende tot het lagere inkomenssegment zijn namelijk vaak ook lager opgeleid (de Mooij, Geerdinck, Oostrom, & van Weert, 2012). Door gentrification komt hier echter meer diversiteit in en wordt de wijk ook aantrekkelijk voor mensen met een hoger inkomen en een hierbij behorend hoger opleidingsniveau.

4.5 Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot de eerste dimensie van leefbaarheid: de fysieke verschijningsvorm. Zoals eerder aangegeven, zal vooral worden ingezoomd op voorzieningen die gerelateerd zijn aan kinderen.

Het basisonderwijs in de Wolfskuil wordt ingevuld door twee basisscholen. De eerste basisschool, brede school Michiel de Ruyter, bevindt zich op de scheidslijn tussen de buurt rondom de Koninginnelaan en het noordelijke buurtje van de Wolfskuil: de Tweede Oude Heselaan. De tweede basisschool, De Wieken, is gelegen aan de Floraweg, nabij de zuidelijke begrenzing van de wijk: de Wolfskuilseweg. Naast basisonderwijs, biedt deze locatie ook ruimte aan kinderopvang. De Wieken omschrijft zichzelf dan ook als “IKC”: Integraal Kind Centrum (IKC de Wieken, sd). De brede school Michiel de Ruyter wordt ook vergezeld door een kinderopvang, in het naburige wijkcentrum de Wigwam bevindt zich namelijk een locatie van KION kinderopvang. Naast deze locatie heeft KION Kinderopvang nog een vestiging in de wijk: kinderdagverblijf Joki. Dit dagverblijf is gelegen aan de Pastoor Zegersstraat (KION, sd). De wijk biedt dus genoeg opties voor de opvang van (jonge) kinderen en ook basisonderwijs is beschikbaar op wijkniveau.

Naast formele voorzieningen zoals basisscholen en kinderopvang, spelen speelplaatsen een grote rol in de voorzieningen gerelateerd aan kinderen. Veldwerk in de wijk maakt duidelijk dat er verschillende speelplaatsjes in de buurt te vinden zijn (bijlage 2). Eén van de grotere speelplekken is het speelplein gelegen achter IKC De Wieken. Deze speelplaats biedt een variatie aan speeltoestellen en ondergronden. Een andere relatief groot opgezette speelruimte, wijkspiektuin 't Veldje, wordt ingesloten door de Bosbesstraat, de Mirtestraat, de Clematisstraat en de Buurtcentrum de Driesprong.

Figuur 15 Voorzieningen Wolfskuil (eigen bron)

Ook deze speelplaats biedt verschillende opties, voor jong en oud. Een vergelijkbare speelplaats bevindt zich in het noordelijke gedeelte van de wijk: wijkspiektuin 't Boerenlandje. Naast deze grote uitdagende speelplaatsen beschikt de wijk ook over een aantal kleinere speelplekken met traditionele speeltoestellen: glijbanen, schommels en/of een wipwap (zie figuur 15). Verder biedt de wijk verschillende locaties voor balsporten aan, zoals een basketbalkooi en voetbalkooi (zie figuur 15). Naast deze ingerichte speelplaatsen beschikt de wijk over groene stroken en perkjes. Deze groenvoorzieningen zijn niet specifiek ingericht als speelplaats, maar zouden wel op deze manier gebruikt kunnen worden.

Tot slot beschikt de buurt over een klein kinderboerderijtje: Kobus. Deze is gelegen vlakbij de molen aan de Floraweg. Deze voorziening is misschien niet direct een plaats om te spelen, maar heeft wel (jonge) kinderen als voornaamste doelgroep.

Uit eigen observaties en observaties van de tweede observator (zie bijlage 1 en 2) blijkt dat de kwaliteit van de openbare groenvoorzieningen in de buurt vrij goed oogt. Zo is het gras bijvoorbeeld netjes gemaaid en zijn de bomen en heggen gesnoeid. Ook valt er weinig afval te bekennen op straat. Uit het Wijkbeheerplan 2014-2017 blijkt dat de aanleg en het onderhoud van groen ook een actiepoint was voor deze periode. Het onderhoud geschiedt in samenwerking tussen de gemeente Nijmegen, woningcorporaties die actief zijn in de wijk en de bewoners zelf (Spierings, 2013).

4.5 Verschil met Nijmegen totaal

De eerder genoemde cijfers van de Wolfskuil geven reeds een beeld van het type wijk en haar bewoners. Door een vergelijking te maken met het Nijmeegse gemiddelde (cijfers tevens afkomstig van CBS Statline) wordt duidelijk hoe de wijk zich positioneert binnen Nijmegen.

Qua leeftijdsverdeling is de Wolfskuil een redelijk gemiddelde wijk. Het aandeel 65+ers is iets kleiner dan geldt voor Nijmegen als geheel (10% t.o.v. 15%). De groep 25 tot 45-jarigen wordt

in de Wolfskuil juist weer in iets grotere mate vertegenwoordigd: 32% t.o.v. 28%. De overige leeftijdsgroepen wijken licht af van het Nijmeegse gemiddelde, maar deze verschillen zijn niet noemenswaardig (max. 2% verschil).

Wanneer gekeken wordt naar de herkomst van de inwoners, blijkt dat in de Wolfskuil relatief meer allochtonen wonen dan in de gemiddelde Nijmeegse wijk. Nijmegen kent gemiddeld een aandeel allochtonen van 25%, in de Wolfskuil bedraagt dit aandeel 30%. De gemiddelde Nijmeegse buurt kent een redelijk gelijke verdeling van westerse en niet-westerse allochtonen: 48% t.o.v. 52%, de Wolfskuil kent een minder evenredige verdeling: 37% t.o.v. 63%.

	Wolfskuil	Nijmegen - Gemiddeld
Leeftijdsoopbouw		
- 0-15 jaar	14%	14%
- 15-25 jaar	21%	19%
- 25-45 jaar	32%	28%
- 45-65 jaar	23%	25%
- 65+	10%	15%
Herkomst bewoners		
- Autochtoon	70%	75%
- Allochtoon	30%	25%
waarvan Westers	37%	48%
waarvan Niet-Westers	63%	52%
Huishoudens		
- Huishoudensgrootte	1,8 inw./huishouden	1,8 inw./huishouden
Eigendomsverhouding woningen		
- Koop	38%	40%
- Huur totaal	61%	55%
- Sociale huur	49%	39%
Inkomen		
- Behorende tot de 40% huishoudens met het laagste inkomen	62%	56%
- Behorende tot de 20% huishoudens met het hoogste inkomen	9%	14%

Figuur 16 Vergelijking Wolfskuil – Nijmegen (CBS Statline, 2017)

De huishoudensgrootte in de Wolfskuil is gelijk aan het Nijmeegse gemiddelde: 1,8 inwoners per huishouden. Deze huishoudens wonen in de Wolfskuil grotendeels in huurwoningen: 61% van de woningen behoort tot het huursegment. Voor de gemiddelde Nijmeegse wijk is dit aandeel kleiner: 55%. Wolfskuil kent ook een groter aandeel sociale huurwoningen: 49% van de woningen behoort tot dit segment, voor Nijmegen totaal geldt een aandeel van 39%.

Van de Nijmeegse huishoudens behoort gemiddeld 56% procent tot de 40% huishoudens met het laagste inkomen. Voor de Wolfskuil ligt dit aandeel hoger: 62%. Het percentage huishoudens dat behoort tot de 20% huishoudens met het hoogste inkomen ligt in de Wolfskuil juist lager dan in de gemiddelde Nijmeegse wijk. In de Wolfskuil bedraagt dit aandeel 9%, terwijl voor Nijmegen als gemiddelde een aandeel van 14% geldt.

4.6 Conclusie

Deze analyse schetst met name een beeld van hoe de eerste dimensie van leefbaarheid, de fysieke verschijningsvorm, eruit ziet in de Wolfskuil. Ook komt de tweede dimensie van leefbaarheid (de sociale context) al gedeeltelijk aan bod. In deze korte conclusie zal duidelijk worden hoe deze dimensies tot uiting komen in de Wolfskuil en wat dit betekent voor de wijk.

4.6.1 Vergelijking met gemiddeld Nijmegen

Allereerst kan gesteld worden dat de Wolfskuil minder welvarend is dan de gemiddelde Nijmeegse wijk. De inkomens liggen over het algemeen lager en de woningvoorraad bestaat uit een relatief groot aandeel (sociale) huurwoningen. Verder bestaat de bevolkingssamenstelling in verhouding uit een groot aandeel allochtonen, waarvan een relatief groot deel niet-westers is.

4.6.2 Dimensie 1: De fysieke verschijningsvorm

Sub-dimensie 1: Ruimte en groen

Uit observaties (zie bijlage 1) blijkt dat er redelijk wat groen te vinden is, met name in de vorm van stroken en perkjes. Speelgroen is in de wijk redelijk beperkt en veelal gepositioneerd aan de buitenrand van de wijk. De wijk kent enkele grote speelplaatsen en enkele kleine speelplaatjes. Verder blijkt dat de buurt vrij dicht bebouwd is, met een bevolkingsdichtheid van 7.974 inwoners per km² (t.o.v. een Nijmeegs gemiddelde van 3.210 inwoners per km²) (CBS Statline, 2017). De dichte bebouwing gaat ten koste van open ruimten en speelplekken, met name in het midden van de wijk. Het gebrek aan centrale open ruimten en speelplekken zou kunnen duiden op een gebrek aan sociale plekken, welke juist het fundament vormen voor houdbare wijken (Sanders & Dautzenberg, 2010). De straat en bijvoorbeeld een supermarkt kunnen echter ook fungeren als sociale plek, wat dus niet direct betekent dat de beperkte aanwezigheid van groen en open ruimten het ontstaan van sociale contacten onmogelijk maakt. Desondanks geldt wel dat het gebrek aan groen en open ruimte een beperkende factor kan zijn op het gebied van sociale plekken.

Sub-dimensie 2: Kwaliteit van de publieke ruimte

Zoals eerder genoemd, blijkt uit observaties dat de staat van openbare ruimte (groen) in orde lijkt. Het groen oogt bijgehouden en verzorgd. Het onderhoud van het groen en de openbare ruimte waren ook speerpunten in het Wijkbeheerplan 2014-2017, welke dus nageleefd lijken te worden. Op enkele plaatsen in de wijk zijn wat sporen te bekennen van slecht onderhoud (afval, onkruid), maar dit voert in de wijk Wolfskuil zeker niet de boventoon. Groene ruimten in deze verzorgde staat dragen bij aan de kwaliteit van de wijk en de mate waarin men zich er thuis voelt (Dautzenberg, 2008).

Sub-dimensie 3: Samenstelling en kwaliteit van de woningvoorraad

Uit de CBS Statline statistieken blijkt dat de Wolfskuil grotendeels bestaat uit (sociale) huurwoningen. Dit zou kunnen duiden op een beperkt verantwoordelijkheidsgevoel. In de theoretische inkadering van dit rapport is namelijk al gebleken dat huizenhuurders de verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte eerder als taak zien van de verhuurder en/of de gemeente. Hier blijkt echter wel een verschuiving in plaats te vinden: het aandeel koopwoningen is de afgelopen tijd toegenomen, wat de participatie in de buurt ook ten goede zou moeten komen.

Sub-dimensie 4: Voorzieningen

Vanwege haar ligging nabij het Nijmeegse centrum, kent de Wolfskuil een goede bereikbaarheid van voorzieningen. De wijk zelf beschikt echter ook van een breed scala aan voorzieningen. Wat voorzieningen gerelateerd aan kinderen betreft, wordt invulling gegeven aan zowel basisonderwijs als kinderopvang/peuterspeelzalen. Het aantal speelplaatsen bewust ingericht voor kinderen is echter in mindere mate aanwezig (centraal) in de wijk. Dit zou de aantrekkelijkheid van woonomgeving en hiermee de leefbaarheid van de wijk niet ten goede moeten komen (de Vries & van Veenendaal, 2012).

4.6.3 Dimensie 2: De sociale context

Met de uitwerking van de bevolkingssamenstelling en de sociaal-economische situatie van de bewoners, wordt al invulling gegeven aan twee sub-dimensies van de tweede dimensie van leefbaarheid: de sociale context.

Sub-dimensie 1: Sociaal-culturele samenstelling van de wijk

Statistische cijfers over de Wolfskuil maken duidelijk dat de bevolking bestaat uit verschillende etnische groeperingen. In basis geldt dat men zich thuis voelt in een wijk waar men zich kan identificeren met andere buurtbewoners. Deze identificatie berust onder andere op een vergelijkbare achtergrond: iets waar de Wolfskuil dus redelijke verschillen in kent. Naast een gelijksoortige achtergrond, maken ook een vergelijkbare leefstijl, gezinsfase of opleidingsniveau identificatie mogelijk. Van oudsher wordt de Wolfskuil met name bewoond door arbeiders met een lager profiel. De nieuwbouwwoningen brengen echter een nieuwe slag inwoners met zich mee: personen met een wat hoger profiel. Dit kan tot gevolg hebben dat de identificatie met de buurtbewoners kan verslechteren, wat de sociale context en hiermee de leefbaarheid in een buurt/wijk niet ten goede komt.

Sub-dimensie 2: Sociaaleconomische positie van de bevolking

Uit de statistische data blijkt dat de bevolking met name bestaat uit mensen die behoren tot het lagere segment. Enerzijds is dit een positief gegeven: men voelt zich namelijk thuis bij mensen met eenzelfde achtergrond en/of positie. Anderzijds blijkt dat een buurt met een groot aandeel hoogopgeleiden als kansrijker en veiliger wordt ervaren. De gentrification kan er echter aan bijdragen dat ook deze aspecten in de buurt sterker tot uiting komen. De gentrificatie heeft dus enerzijds positieve aspecten tot gevolg, maar kan anderzijds ook leiden tot een versnippering van het sociale wijknetwerk.

4.7 Inleiding op onderzoeksgebied de Kuul

In het voorgaande werd duidelijk dat de Wolfskuil bestaat uit vier kleinere buurten. Elk van deze buurten heeft een eigen karakter en uitstraling. In de methodologie is al aangekaart dat de buurt die in de volksmond “de Kuul” wordt genoemd als case dient voor dit onderzoek. Alvorens wordt overgegaan op observaties en gesprekken met bewoners, wordt kort een beeld geschetst van de Kuul.

De Kuul is het gedeelte van de Wolfskuil dat zich letterlijk in een kuil bevindt. Ten opzichte van de Graafseweg (die vroeger fungeerde als stuwwal) ligt de Kuul namelijk een stuk lager. Naast de Graafseweg aan de oostzijde, vormen de Nieuwe Nonnendaalseweg, De Molenweg en de Wolfskuilseweg de grenzen van deze buurt.

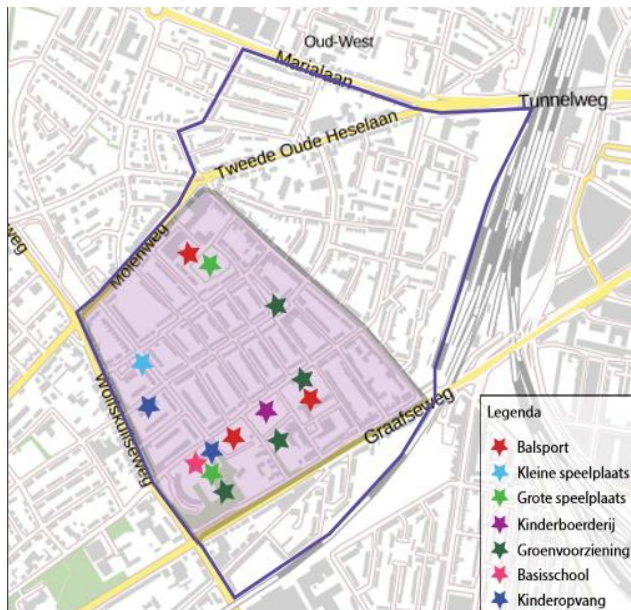
In totaal telt de Wolfskuil ongeveer 6.095 inwoners. Grofweg 58% hiervan (3.552 personen) woont in de Kuul. De Kuul vormt hiermee de grootste buurt binnen de Wolfskuil. In totaal behoort 13,5% van de inwoners van de Kuul tot de groep 0-14 jarigen, dit komt neer op een aantal van 479 (A. Verhulst, persoonlijke communicatie: data afkomstig uit GBA, 20 april 2017).

Figuur 17 Ligging de Kuul (Gemeente Nijmegen, sd; Nijmegen City, sd)

Zoals in figuur 18 te zien is, kent de Kuul een aantal aan kinderen gerelateerde voorzieningen. Zo bevindt IKC de Wieken zich in de buurt en ook de wijksp speeltuin 't Veldje is gelegen in de Kuul. Verder beschikt de buurt over enkele voorzieningen voor balsport, het kinderboerderijtje en een klein, traditioneel speeltuintje. Opvallend is dat een groot aantal van deze

voorzieningen zich aan de zuidelijke rand van de buurt bevinden; de kern van de buurt is grotendeels vrij van speelplekken en aan kinderen gerelateerde voorzieningen.

Figuur 18 Voorzieningen de Kuul (eigen bron)

Net als de rest van de Wolfskuil, is de Kuul volop in beweging. Een deel van de oude arbeiderswoningen is reeds gesloopt en vervangen door meer moderne rijtjeshuizen. Hiermee is de ontwikkeling van de Kuul echter niet ten einde; momenteel wordt er nog volop gebouwd aan de westzijde van de buurt. Deze vernieuwingen zorgen voor een verandering in het Kuulse straatbeeld. Naast de steeds groter wordende diversiteit in woningen, wordt het straatbeeld ook gekenmerkt door het stenige uiterlijk. De buurt beschikt over enkele groene, open ruimten, welke vooral aan de buitenranden van de buurt te vinden zijn; het creëren van meer groen is dan ook aangedragen als één van de verbeterpunten voor de buurt in

het Wijkbeheerplan 2014-2017 en Wijkaanpakprogramma 2015 (Spierings, 2013; van Putten, 2015). De buurt wordt veelal aangekleed door zogenaamd “kijkgroen”, groen zonder gebruiksfunctie, zoals struiken, bomen en kleine perkjes. Verder valt op dat vele buurtbewoners zelf hun best doen om speelruimte te ontwikkelen voor de kinderen. Zo worden voortuinen vormgegeven met schommels, trampolines en zelfs een basketbalpaal. Op deze manier werken de bewoners van de Kuul zelf aan de leefbaarheid, ze zorgen ervoor dat de leefomgeving aansluit bij hun wensen: de fit.

Hoofdstuk 5: Buitenspelen in de Kuul

Nu in kaart is gebracht hoe de Kuul er uit ziet, is een volgende stap in dit onderzoek om een beeld te schetsen van de wijze waarop buiten wordt gespeeld in deze buurt. Dit is gedaan door middel van observaties, welke in dit hoofdstuk worden beschreven.

Op drie verschillende momenten is door de buurt gefietst/gewandeld om er zo achter te komen hoe en waar er wordt gespeeld. De drie observatiemomenten zijn beschreven in een logboek (zie bijlage 1). Om de analyse van deze resultaten mogelijk te maken, is gebruik gemaakt van het programma Atlas.Ti. Aan de verschillende fragmenten van de logboeken, zijn codes gekoppeld die de inhoud van het fragment beschrijven (het complete codeboek is als bijlage los van dit verslag beschikbaar). Vervolgens is gekeken welke codes vaak voorkwamen, hierin vindt men de volgende top 8 (codes die 4 keer of vaker aan bod kwamen):

1. Meisjes
2. Ouders met kinderen
3. Jongens
4. Geen interactie
5. Onveilig gedrag
6. Voortuin
7. Avontuur/creatief spelen
8. 't Veldje

Vervolgens is gekeken welke codes met name samen voorkomen. Op deze wijze werd een beeld gecreëerd van de manieren waarop gespeeld wordt op verschillende locaties in de Kuul en de aspecten die hierbij aan bod komen (toezicht/geen toezicht, interactie, overlast, etc.). De resultaten van de observaties, en dus de speelwijze in de Kuul, worden in dit hoofdstuk uiteengezet.

5.1 Locaties

Uit de observaties blijkt dat er op verschillende locaties in de buurt wordt gespeeld. Hierin kan grofweg een onderverdeling worden gemaakt in voor spelen bestemde locaties en overige locaties. Deze beide categorieën en de daarbij behorende kenmerken zullen in deze paragraaf worden behandeld.

Voor spelen bestemde locaties

De locaties in de Kuul die voor spelen zijn bestemd, zijn de locaties die hier specifiek voor zijn ingericht. Hierbij vallen te onderscheiden: het schoolplein bij de Wieken, het speeltuintje op de kruising Bosbesstraat-Distelstraat, 't Veldje, de kinderboerderij en de verschillende faciliteiten voor balsport. Uit de observaties blijkt dat op deze locaties zelfstandig wordt gespeeld, maar dat er ook zeer regelmatig onder toezicht wordt gespeeld; dit geldt met name voor jongere kinderen. Dit toezicht kan worden omschreven als ouderlijk toezicht, maar ook grootouders en georganiseerde verzorgers (bij kinderopvang de Wieken) oefenen toezicht uit. Op sommige

momenten bleek dat er sprake was van interactie tussen de ouders en dat de speelplaatsen dus ook een (sociale) functie hebben voor de ouders, terwijl op andere momenten geen sprake was van onderling contact. Feit is dat de speelplekken een aantrekkingskracht hebben en mensen samenbrengen. Dit geldt zowel voor de kinderen als voor de (groot)ouders.

Figuur 19 Speelplaats 't Veldje (eigen bron)

Op de georganiseerde locaties spelen de kinderen zowel met als zonder de toestellen en is sprake van geluid; gegil, gelach, geschreeuw, etc. Op de ene plek is dit geluid overheersender dan op de andere plek. Met name in stenige omgevingen galmt het geluid en heeft hierdoor een groter bereik. Bij (bijvoorbeeld) 't Veldje, waar sprake is van een groene ondergrond en een meer groene omgeving, is dit in mindere mate het geval.

Ongeorganiseerde speelplekken

Waar de georganiseerde speelplekken vooral aantrekkingskracht uitoefenen op (jongere) kinderen met hun ouders, wordt er ook veelvuldig op andere locaties gespeeld. Hier valt met name te denken aan de stoep, strookjes gras en de weg. Kinderen spelen hier op verschillende manieren, zonder toezicht. Er wordt avontuurlijk gespeeld, zo wordt op dingen geklommen en wordt gebruik gemaakt van (onder andere) een afgedankt bankstel. Verder wordt er geskeelerd, gefietst, gestept en met ballen gespeeld. Wat echter opvalt, is dat op de ongeorganiseerde speelplekken ook wordt gehangen en gekletst; de kinderen komen samen zonder echt iets te spelen. Hoewel dit in geen van de observaties echte problemen heeft opgeleverd, kan het rondhangen risicovolle/overlast gevende situaties tot gevolg hebben. Zo wordt bijvoorbeeld ineens de weg op gerend, wordt gehangen tegen woningen en wordt met steentjes gegooid in de nabijheid van geparkeerde auto's.

De buurtkinderen zijn volop in beweging; kom je ze eerst in de ene straat tegen, zie je ze vervolgens weer een paar straten verderop. Ook valt op dat ze elkaar ophalen aan de deur en dat groepjes kinderen bij elkaar aansluiten op straat. Dit maakt duidelijk dat de kinderen elkaar in de buurt goed kennen. Interactie met buurtbewoners is er in sommige gevallen. Enerzijds kan dit positief zijn: zo krijgen kinderen bijvoorbeeld kleingeld van een mevrouw voor hun muzikale optreden en wordt mij vriendelijk en beleefd om de tijd gevraagd. Anderzijds wordt juist wat asociaal gedrag vertoond, zo kijken de kinderen je wel aan, maar gaan niet opzij als je er langs wil. Voor mensen die goed ter been zijn is het niet zo'n probleem om even over het gras te lopen, maar voor mensen waarvoor dit niet geldt (bijvoorbeeld mensen met een rollator) kan dit lastig zijn.

De kinderen die zich vrijuit door de buurt bewegen en op de ongeorganiseerde speelplekken spelen, zijn allemaal wat ouder. Dit doet veronderstellen dat oudere kinderen een grotere

vrijheid krijgen en minder toezicht vereisen. Dit komt overeen met wat reeds is gebleken in de theorie: hoe ouder de kinderen, hoe groter hun bewegingsvrijheid en hiermee hun actieradius (van Overbeek et al., 2005, SpeelPlan BV, 2012; van Dijk & van Kleij, 2013). De kleine kinderen in de Kuul hebben beduidend minder bewegingsvrijheid; zij worden – spelend op georganiseerde speelplaatsen onder toezicht buiten beschouwing gelaten – met name aangetroffen in de voortuin. In alle gevallen staat de voordeur open en wordt dichtbij huis gebleven. Hoewel dit met toezicht en veiligheid te maken heeft, biedt een (stenige) voortuin wel weinig uitdaging voor de kinderen (Burdette & Whitaker, 2005; de Vries & van Veenendaal, 2012).

Onder andere in de Lavendelstraat is hier een creatieve oplossing op gevonden: een deel van de publieke ruimte wordt toegeëigend door de bewoners en ingericht als speelplaats. Op deze manier kunnen de kinderen dichtbij huis spelen, maar worden zij niet beperkt tot de voortuin. Verder staan aan het begin van deze straat borden waarop gewaarschuwd wordt voor buiten spelende kinderen. Op deze manier wordt door de bewoners dus zelf een veilige en interessante speelomgeving gecreëerd en wordt zo op eigen initiatief gewerkt aan de leefbaarheid: de wens voor een speelbare omgeving dichtbij huis wordt zelf ingewilligd. Op deze manier ontstaat de “fit” van leefbaarheid: aansluiting tussen wensen en de leefomgeving.

Figuur 20 Toe-eigening openbare ruimte (eigen bron)

5.2 Conclusie

Tijdens de observaties wordt dus opgemerkt dat kleine kinderen vooral in de voortuin of op georganiseerde speelplekken spelen onder toezicht van hun ouders. Op de georganiseerde speelplekken wordt soms contact gelegd tussen ouders, in andere gevallen was er geen sprake van interactie. Oudere kinderen zijn juist vaker terug te vinden op straat en bewegen zich vrij door de buurt, zonder (continu) toezicht van hun ouders. Zowel ouders als kinderen zijn creatief in het vormgeven van spelen. Zo spelen kinderen met afgedankte meubels en richten de ouders zelf speelplekken in, in de nabijheid van de eigen woning. Verwacht wordt dat deze aspecten ook in de gesprekken met bewoners naar voren komen. Verder wordt verwacht dat sommige gedragingen van kinderen als overlast gevend worden ervaren door de bewoners. Hierbij valt te denken aan brutaal gedrag en/of geluidsoverlast (met name rondom stenige speelomgevingen). In hoeverre dit daadwerkelijk aan bod is gekomen, komt naar voren in het komende hoofdstuk.

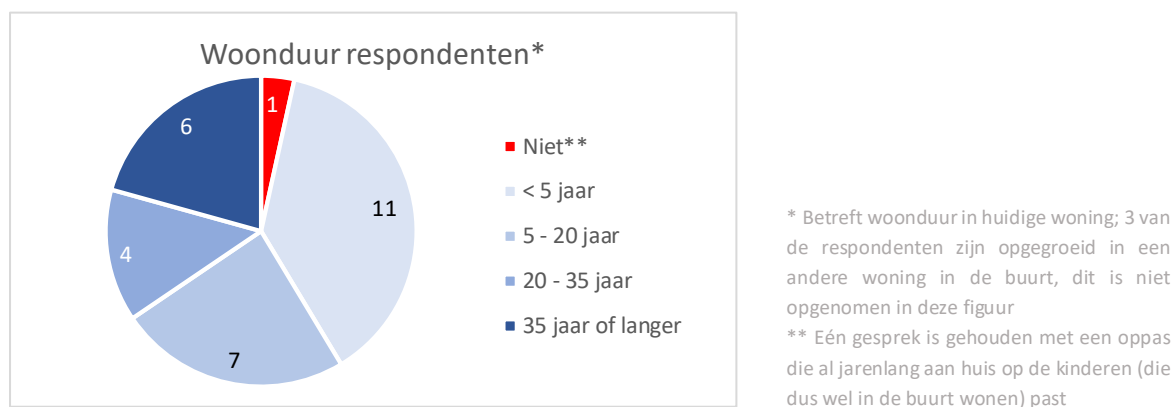
Hoofdstuk 6: Buitenspelen volgens buurtbewoners

In dit hoofdstuk worden de gesprekken met buurtbewoners uiteengezet, op deze manier wordt een antwoord gegeven op de deelvraag “Hoe wordt buitenspelen in de buurt ervaren?”. Zoals in de methodologie reeds is besproken, wordt de codering (en hiermee de analyse) van de interviews gedaan in drie fases: initial coding, focused coding en het opstellen van een conceptueel model. Hoe dit proces er uitziet en wat deze fases hebben opgeleverd, is terug te vinden in bijlage 3. In dit hoofdstuk worden de door bewoners vaak aangehaalde thema's en andere opvallende elementen beschreven. Er wordt gesproken over de Kuul als geheel, maar ook over hoe er door de bewoners wordt gedacht over buitenspelen in de buurt.

6.1 De respondenten

In de methodologie is reeds aan bod gekomen hoeveel respondenten zijn gesproken en werden enkele van hun kenmerken genoemd. Alvorens de inhoud van de gesprekken wordt besproken, wordt kort teruggeblikt op de (eigenschappen van) de respondenten. Tevens wordt de woonduur van de respondenten weergegeven.

In totaal zijn 29 unieke gesprekken gevoerd. Tijdens één gesprek sloten later nog twee huisgenotes aan, welke ook enige input hebben gegeven. Deze twee huisgenotes worden in de beschrijving van de respondenten achterwege gelaten. Er zijn ongeveer evenveel mannen als vrouwen gesproken; 14 mannen tegenover 15 vrouwen. Het grootste gedeelte van de respondenten, 22 personen, heeft zelf geen (thuiswonende) kinderen. Voor de overige negen respondenten geldt dat zij wel één of meerdere thuiswonende kinderen hebben. Alle respondenten is gevraagd naar hun woonduur. Deze is, gecategoriseerd, weergegeven in onderstaande figuur (figuur 21).

Figuur 21 Woonduur respondenten, N=29 (eigen bron)

6.2 Gesprekken met buurtbewoners

6.2.1 Bewoners over de Kuul

Wanneer de bewoners wordt gevraagd de Kuul te omschrijven, wordt regelmatig gesproken over de gunstige locatie. De bewoners geven met regelmaat aan dat voorzieningen zoals winkels, OV, zorgvoorzieningen, maar ook voorzieningen gerelateerd aan kinderen (kinderboerderij, school, etc.) dichtbij zijn. Ook het centrum van Nijmegen is vanaf de Kuul niet ver.

Verder komt tijdens de gesprekken regelmatig aan bod dat de buurt in verandering is. De buurt kende vroeger een heel negatief imago. Zo geeft een bewoonster die al 33 jaar in de buurt woont het volgende aan: *“Toen ik dit huis kocht, zeiden ze op mijn werk: “Och, ga je daar wonen? Wolfskuil... O god”* (Gesprek 1, persoonlijke communicatie, 2017). De Kuul heeft de afgelopen jaren echter een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Zo heeft het vervangen van oude woningen door nieuwe (koop)woningen en het verkopen van woningen uit de (sociale)huursector er volgens de respondenten toe geleid dat er meer jonge gezinnen met een hoger profiel in de buurt zijn komen wonen. Dit heeft volgens hen tot gevolg gehad dat de buurt rustiger is geworden en dat de overlast (o.a. in de vorm van rumoer en inbraak) sterk is afgenomen. Dit wordt dan ook door veel bewoners als een verbetering ervaren. Een enkele bewoner geeft juist aan dat de buurt achteruit is gegaan; de komst van nieuwe bewoners zou hebben geleid tot een rommeliger straatbeeld en de sociale cohesie zou zijn afgenomen. Hierover zegt hij het volgende: *“De tuinen worden minder bijgehouden en dergelijke. (...) Vroeger was het meer van de oude stempel allemaal. Tegenwoordig is het allemaal meer jonger, die kijken niet naar elkaar”* (Gesprek 8, persoonlijke communicatie, 2017). Hoewel de buurt volgens een enkeling dus achteruit is gegaan, geeft ook deze bewoner aan alsnog met plezier in de buurt te wonen.

Wanneer de bewoners naar verbeterpunten wordt gevraagd voor de buurt, komt bij velen niet direct iets in hun op. Dit geeft aan dat mensen over het algemeen tevreden zijn over hun buurt. Dit wordt bevestigd door uitspraken als “Ik woon hier fijn” en “Ik zou hier niet wegwillen”. Wanneer bewoners wel verbeterpunten weten te bedenken, zijn deze vaak gerelateerd aan infrastructuur en/of verkeer. Zo vinden sommige bewoners dat er te weinig parkeerplaatsen zijn en dat er soms te hard wordt gereden. Andere bewoners geven juist aan dat dit totaal niet aan de orde is, dit zal per straat verschillend zijn.

De bewonerssamenstelling in de Kuul wordt omschreven als “gemengd”. Er wordt door verschillende bewoners aangegeven dat deze diversiteit bestaat op verscheidene fronten: zo zijn er verschillende culturen, leeftijden, huishoudenssamenstellingen en zowel hoog- als laagopgeleiden. De echte Kuulse bewoners, die er vaak al jaren wonen, brengen veel tijd door in de voortuin. Dit heeft tot gevolg dat men veelal weet wie hun buurtbewoners zijn en dat er gegroet wordt/een klein praatje wordt gemaakt in het voorbijgaan. Hierover wordt onder andere het volgende gezegd: *“Ja, ze zitten veel in de voortuin hier. Dus dat is wel altijd gezellig. Dat je langsloopt, dat iedereen een praatje maakt”* (Gesprek 21, persoonlijke communicatie). Het contact onder burens wordt regelmatig als “goed” bestempeld, al blijkt wel dat dit in vele gevallen vrij oppervlakkig is (groeten/klein praatje maken). Ook wordt regelmatig genoemd dat, hoewel men elkaar misschien niet door en door kent, men wel bij elkaar terecht kan wanneer dit nodig is (bijvoorbeeld wanneer het gaat om een leuke band of een probleem met de auto). In sommige gevallen gaat het contact verder dan groeten of een praatje maken; men komt regelmatig bij elkaar over de vloer of gaat in een enkel geval zelfs samen op vakantie. Over het contact met “niet-Nederlandse” buurtbewoners, zijn de meningen verdeeld. Waar enerzijds de volgende uitspraak wordt gedaan *“Er zijn ook Turkse mensen, die worden gewoon helemaal opgenomen. Met Ramadan is er een feest, en dan komen wij ook.”* (Gesprek 6, persoonlijke communicatie, 2017), wordt anderzijds het volgende gezegd: *“De Turkse dames, he? Die lopen..., nou dat is ook heel goed als zij naar buiten gaan, maar ze zeggen niks. Geen boe of bah.”* (Gesprek 1, persoonlijke communicatie, 2017). Er wordt wel aangegeven dat dit vooral te maken lijkt te hebben met het taalprobleem.

Naast de volwassen bewoners die tijd doorbrengen voor hun huis, wordt er ook buiten gespeeld door kinderen. Dit gebeurt volgens bewoners regelmatig op de straten en stoepen (en grasveldjes daar tussen) en wordt meermaals als “leuk” of “gezellig” bestempeld.

6.2.2 Buitenspelen in de Kuul

Het voorgaande schetst al een beeld van de thema's die leven in de Kuul en wat er uit de gesprekken naar voren is gekomen, hierbij kwam buitenspelen ook al kort aan bod. In de komende paragraaf wordt dieper ingegaan op dit thema.

Over het algemeen geeft men aan dat er wel kinderen in de buurt wonen. Wanneer men dit op de eigen straat betreft, komt echter naar voren dat de mate waarin er kinderen wonen sterk verschilt. Waar volgens een bewoner van de Korenbloemstraat nauwelijks kinderen in de straat wonen en/of op straat te bekennen zijn (en dit volgens hem ook nooit zo geweest is), stelt een bewoner van de Klaverstraat het volgende: *“Het lijkt hier soms eerder Sesamstraat dan de Klaverstraat!”* (Gesprek 13, persoonlijke communicatie, 2017). Verder blijkt ook dat het referentiekader van de bewoners een rol speelt in de mate waarin zij kinderen op straat zien. Waar enkele oudere bewoners van de Distelstraat aangeven dat er weinig kinderen op straat spelen en dat dit vroeger veel meer het geval was, geven de jongere bewoners van deze straat juist aan wel veel kinderen buiten tegen te komen.

In de voorgaande paragraaf is reeds gebleken dat men regelmatig aangeeft buiten spelende kinderen leuk te vinden. In de komende paragrafen wordt hier uitgebreider op ingegaan. Hiervoor wordt een onderverdeling gemaakt in mensen die zelf thuiswonende kinderen hebben en bewoners waarvoor dit niet geldt.

Buitenspelen volgens bewoners met thuiswonende kinderen

Allereerst komt naar voren dat men vindt dat er voldoende voorzieningen zijn in de buurt. Hier wordt gesproken over winkels, maar ook over de school, het dierenweijsje en zwembaden. Een enkele bewoner geeft aan dat er wel wat meer groen zou mogen zijn, volgens hem zou dit de buurt kindvriendelijker maken. Verder wordt juist meermaals aangegeven dat er verschillende speelplekken in en om de buurt zijn en dat er voldoende speelruimte is. Ook blijken de ouders creatief te zijn met het inrichten van eigen speelruimtes. Zo geeft een bewoonster van de Lavendelstraat (duidend op de speeltoestellen op het gras voor haar huis) aan dat ze vindt dat er best veel speelplaatsen zijn in de nabijheid, maar *“We maken het anders ook wel zelf he!”* (Gesprek 5, persoonlijke communicatie, 2017).

Naast de voorzieningen in de buurt, wordt de buurt als geheel ook goed beoordeeld. Zo wordt ze “vriendelijk”, “gezellig” en “rustig” genoemd. Ook wordt meermaals aangegeven dat men fijn woont in de buurt.

Uit verschillende gesprekken blijkt dat de kinderen de speeltuintjes in de Kuul bezoeken, maar vaker komt naar voren dat kinderen op straat en op de stoepen spelen. Verder blijkt dat de groenstroken tussen de stoep en de straat ook goed worden benut door de kinderen. Ouders van jongere kinderen geven aan dat hun kinderen niet (zelfstandig) op straat spelen. Dit wordt onder andere gewijd aan onveiligheid in het verkeer. Zo heeft men soms namelijk het idee dat auto's te hard rijden, waardoor het (zeker voor kleine kinderen) onverantwoord is om op straat te spelen. Zoals eerder genoemd, is dit echter per straat verschillend. Zo zegt een andere

buurtbewoonster hierover het volgende *“De auto’s rijden rustig, dus ik kan ze met een gerust hart buiten laten spelen.”* (Gesprek 27, persoonlijke communicatie, 2017). Bovendien zorgt de grote aanwezigheid van mensen in de voortuinen (zeker bij mooi weer) er wel weer voor dat er altijd een oogje in het zeil wordt gehouden, wat de veiligheid bij buitenspelen wel weer ten goede komt.

Verder komt naar voren dat buitenspelen niet alleen een manier is waarop kinderen in de Kuul sociaal contact opdoen en tijd met elkaar doorbrengen, maar dat het ook het sociale netwerk van de ouders ten goede komt. Zoals een bewoner van de Lavendelstraat aangaf *“Kinderen zijn de gemeenschappelijke factor in deze straat. (...) Kinderen verbreederen”* (Gesprek 6, persoonlijke communicatie, 2017). Uit de gesprekken blijkt dan ook niet alleen dat de kinderen tijd op straat doorbrengen, maar dat ook de ouders hier terug te vinden zijn. Niet alleen om een oogje in het zeil te houden, maar ook om met elkaar te kletsen of “een borrel te drinken”. Dit netwerk blijft echter niet alleen binnen de eigen straat, maar wordt uitgebreider wanneer de kinderen op de leeftijd zijn dat ze naar school gaan. Wanneer de ouders de kinderen van school halen, leren zij ook andere ouders uit de buurt kennen. Dit betekent echter niet dat ouders alleen met andere ouders omgaan. Er zijn ook contacten met andere buurtbewoners, al blijkt het hier wel voornamelijk om de naaste burens te gaan.

Kortom, de buurt wordt door ouders met kinderen goed gewaardeerd. Voor sommige ouders gelden enkele verbeterpunten, welke vooral verkeer-gerelateerd zijn. Er is voldoende georganiseerde, ongeorganiseerde en zelfgecreëerde speelruimte. Bovendien versterkt het buitenspelen van kinderen het sociale netwerk van ouders in de buurt.

Buitenspelen volgens bewoners zonder (thuiswonende) kinderen

Naast ouders met kinderen, kijken ook buurtbewoners zonder (thuiswonende) kinderen veelal positief aan tegen buitenspelen. Wanneer deze bewoners aangaven regelmatig kinderen buiten te zien spelen, werd hen gevraagd of zij hier last van ervaren. In veel gevallen werd aangegeven dat dit niet het geval is: men vindt dat buitenspelen iets is wat erbij hoort, of geeft zelfs aan dit leuk en gezellig te vinden. Verder komt naar voren dat veel buurtbewoners zonder kinderen de buurt als “rustig” ervaren, wat natuurlijk niet samen zou gaan met een groot aantal schreeuwende, rondrennende kinderen. Er wordt echter ook enkele keren aangegeven dat de buurtkinderen soms wel wat brutaal kunnen zijn; ze gaan bijvoorbeeld niet altijd opzij als je er langs wil of hebben een grote mond. Deze negatieve aspecten worden wel direct afgezwakt met de woorden *“Het is heel sporadisch”* (Gesprek 28, persoonlijke communicatie, 2017) of *“Dat is prima, hoort erbij”* (Gesprek 26, persoonlijke communicatie, 2017).

Bewoners die niet het idee hebben dat er veel buiten wordt gespeeld, vinden dit jammer. Ze hebben het idee dat dit vroeger meer het geval was en vinden dat buitenspelen er wel bij hoort en dat ouders elkaar door het vele binnenspelen minder goed kennen. Zoals eerder genoemd, is dit echter sterk afhankelijk van het referentiekader. Een studente uit de buurt geeft namelijk juist aan dat kinderen over het algemeen niet meer zo veel buitenspelen, maar: *“Hier zie je ze (buiten spelende kinderen) nog best veel”* (Gesprek 29, persoonlijke communicatie, 2017).

Het blijft niet altijd enkel bij kinderen op straat zien, in sommige gevallen vindt ook interactie plaats. Zo zwaaien de kinderen bijvoorbeeld naar de buurman of komen ze langs voor een heitje voor en karweitje.

Hoewel buurtbewoners zonder (thuiswonende) kinderen misschien, op sociaal vlak, niet zo veel profiteren van buiten spelende kinderen als de ouders, wordt het door veel bewoners als “leuk” ervaren. Het houdt de buurt levendig en men heeft er over het algemeen nauwelijks tot geen last van. Bovendien onderhouden ook de bewoners zonder kinderen contacten met hun buren. Zij ontmoeten elkaar op straat, in de voortuin of bijvoorbeeld op de markten/straatfeesten die eens in de zoveel tijd worden georganiseerd.

Hoofdstuk 7: Conclusies & Aanbevelingen

7.1 Doelstelling

Aan het begin van dit rapport is het doel van dit onderzoek reeds genoemd, namelijk: in kaart brengen welke invloed buitenspelen uitoefent op de leefbaarheid van een stedelijke buurt/wijk. Deze doelstelling heeft bijbehorende onderzoeksvraag opgeleverd: “In hoeverre beïnvloedt buitenspelen de leefbaarheid van een stedelijke woonomgeving, in het bijzonder in de Nijmeegse buurt “de Kuul” (onderdeel van de Wolfskuil)?”. De resultaten van dit onderzoek en hiermee de beantwoording van de hoofd- en deelvragen wordt in het volgende beschreven.

7.2 Conclusies

In het theoretisch kader is gebleken dat steden steeds drukker en voller worden. Steeds meer mensen kiezen ervoor om in een stad te gaan/blijven wonen en er komt steeds minder “bestemmingsloze ruimte”: Nederlandse steden zijn onderhevig aan inbreiding en worden hierdoor steeds voller. Hoewel op deze manier tegemoet wordt gekomen aan de toenemende populariteit van steden, gaat de stad er voor kinderen op achteruit. Waar kinderen vroeger onbezorgd buiten konden spelen, is in de openbare ruimte nu vooral vol, druk en ligt er een grote focus op de auto. Door deze verschuiving wordt het voor kinderen, met name in steden, steeds moeilijker om fijn buiten te kunnen spelen.

Dit kan allereerst negatieve gevolgen hebben voor het kind zelf. Kinderen hebben er namelijk op verschillende vlakken baat bij om (regelmatig) buiten te spelen. Zo komt buitenspelen de gezondheid van kinderen ten goede. Er bestaat een positieve relatie tussen buitenspelen en de mate van fysieke activiteit van kinderen. Zeker met het oog op de cijfers van de NNGB, waaruit blijkt dat Nederlandse kinderen te weinig beweging krijgen, kan dus gesteld worden dat buitenspelen een activiteit is die niet uit ons straatbeeld dient te verdwijnen. Naast gezondheidseffecten, heeft buitenspelen ook een positieve uitwerking op de ontwikkeling van een kind. Allereerst ontwikkelt een kind door buiten te spelen zijn/haar sociale vaardigheden: kinderen hebben buiten volop de gelegenheid om andere kinderen te ontmoeten en leren door samen te spelen om te gaan met winst en verlies, grenzen te stellen en mee te doen aan de maatschappij. Tot slot draagt buitenspelen bij aan de cognitieve ontwikkeling van een kind. Zo leert een kind buiten onder andere het inschatten van hoogte, diepte en snelheid.

Naast de relatie tussen buitenspelen en de gezondheid en ontwikkeling van een kind, is er ook sprake van een verband tussen buitenspelen en de leefomgeving. Allereerst geldt dat buitenspelen en de aanwezigheid van een speelplekken een positief effect hebben op de huizenprijzen; beide hebben namelijk een positief effect op het leefklimaat en de aantrekkelijkheid van een buurt. Daarnaast wordt gespeculeerd over de relatie tussen buitenspelen en de leefbaarheid van een buurt. Speelplekken zouden allereerst de sociale relaties en verbondenheid onder buurtbewoners ten goede komen. Hiermee gepaard gaat de belangrijke rol die ouders met kinderen vervullen binnen de netwerken in een buurt. Gezinnen met kinderen vormen een belangrijk sociaal kapitaal, wat erop neer komt dat ze sterk zijn gericht op sociale contacten (onder andere) in de buurt. Bovendien kan buitenspelen bijdragen aan de sociale integratie tussen buurtbewoners. Er wordt echter ook gewezen op een tegengesteld effect. Zo zouden spelende kinderen voor overlast zorgen, wat niet alleen woongenot, maar ook de sociale verhoudingen in de buurt niet ten goede komt. Buitenspelen lijkt dus enerzijds een positieve uitwerking te hebben op de buurt, maar kan anderzijds ook

juist negatief uitpakken. Waar vast staat dat buitenspelen een positieve uitwerking heeft op kinderen zelf, is het dus nog maar de vraag of eenzelfde uitwerking geldt voor leefbaarheid.

Om in kaart te brengen hoe dit er uit ziet in de Kuul, het onderzoeksgebied, wordt eerst het begrip leefbaarheid ingekaderd. Leefbaarheid is een breed begrip dat verschillende beschrijvingen kent, maar in dit rapport is de volgende definitie gehanteerd: “De mate waarin de voorzieningen aansluiten op de behoeften van de mensen die er leven”. Een buurt/wijk is dus leefbaar wanneer er een overeenstemming bestaat tussen de voorzieningen en de behoeften van de buurtbewoners; wanneer er sprake is van een “fit”. Leefbaarheid komt tot uiting in drie dimensies: de fysieke verschijningsvorm, de sociale context en veiligheid & overlast, welk elk weer uiteenvallen in verschillende sub-dimensies. Gezien de specifieke focus op buitenspelen binnen dit onderzoek, wordt de leefbaarheid van de Kuul toegespitst op dit onderwerp.

Wanneer wordt gekeken naar de eerste dimensie, de fysieke verschijningsvorm, blijkt dat er een breed scala is aan kind-gerelateerde voorzieningen. Zo biedt de buurt basisonderwijs, verschillende speelvoorzieningen en redelijk wat groenstrookjes. Een uiteenzetting van de tweede dimensie, de sociale context, maakt vooral duidelijk dat er verschillende etnische groeperingen wonen in de buurt en dat de buurt met name bestaat uit mensen behorende tot het lagere segment. Gentrification zorgt er echter wel voor dat hier een grotere diversiteit in ontstaat. Binnen de derde dimensie, veiligheid & overlast, is vooral gekeken naar in hoeverre de openbare ruimte zich leent voor buitenspelen: wordt er te hard gereden? Galmt het geluid van geschreeuw en stuitende ballen sterk? Uit observaties bleek dat er aanwijzingen waren voor overlast en onveiligheid. Zo werd ervaren dat een stenige speelomgeving geluidsoverlast met zich mee kan brengen en werd waargenomen dat kinderen soms brutaal gedrag vertonen.

Hoewel cijfermatige data en observaties al deels inzicht verschaffen over de leefbaarheid in de Kuul, is de beste manier om dit in kaart te brengen in gesprek te gaan met bewoners. Leefbaarheid komt tenslotte voort uit de mate waarin de leefomgeving aansluit op de wensen van haar bewoners, iets wat niet direct in wetenschappelijke artikelen en statistische data is terug te vinden.

Betreffende de fysieke verschijningsvorm, geven bewoners aan dat de Kuul zich bevindt op een erg gunstige locatie. Het centrum van Nijmegen is dichtbij, maar ook de buurt zelf biedt veel verschillende voorzieningen: onder andere OV, winkels en een basisschool. Bovendien is men te spreken over de groenvoorzieningen en open ruimten in de buurt, bijvoorbeeld bij de molen. Ouders van thuiswonende kinderen waarderen de voorzieningen voor kinderen in de buurt over het algemeen goed. Bovendien zijn ze zelf ook actief in het creëren van speelgelegenheden, bijvoorbeeld door speelvoorzieningen op de groenstroken/stoepen te plaatsen. Op deze manier werken ze zelf aan de “fit” van leefbaarheid.

De ondervraagde bewoners geven veelvuldig aan dat de buurt in verandering is. De verandering in samenstelling van de woningvoorraad is niet onopgemerkt gebleven. Men geeft aan dat er hierdoor een ander soort mensen in de buurt is komen wonen: jonge gezinnen behorende tot een hoger sociaal profiel. De Kuul is duidelijk onderwerp van gentrificatie, wat ook door de bewoners wordt opgemerkt. Waar de buurt voorheen onveilig en chaotisch was, wordt de buurt nu door een groot aantal ondervraagden juist bestempeld als “rustig”. De buurt

is er dus, volgens een groot deel van de ondervraagde bewoners, de afgelopen jaren op vooruit gegaan.

De tweede dimensie, de sociale context, wordt door bewoners ook veelal als positief bestempeld. Men beschrijft de buurt regelmatig als “gezellig” en “vriendelijk”. Zojuist werd al genoemd dat de gentrificatie van de buurt een meer gemengde bewonerssamenstelling tot gevolg heeft gehad. De komst van hoger opgeleiden heeft in theorie positieve gevolgen voor de buurt: zo wordt een buurt met een groot aandeel hoogopgeleiden als “kansrijk” gezien en voelt men zich hier over het algemeen veiliger. Deze theoretische beweringen worden door de bewoners ondersteund: men geeft (op een enkele bewoner na) aan dat de buurt rustiger en beter is geworden. Daarnaast wordt door de bewoners aangegeven dat er mensen wonen van verschillende etnische groeperingen. Over de mate waarin deze verschillende culturen met elkaar mengen, zijn de meningen verdeeld. De één geeft aan dat er prima contact is met de “buitenlandse bewoners”, terwijl de ander aangeeft dat zij erg op zichzelf zijn en weinig mengen. Hier wordt onder andere het taalprobleem als oorzaak genoemd.

Hoewel in het theoretisch kader werd aangegeven dat er over het algemeen een verschuiving plaatsvindt van een publiek-familiaire relatie naar een maatschappij waar anonimiteit de overhand heeft, lijkt dit in de Kuul in minder sterke mate aan de orde te zijn. Men geeft regelmatig aan goed contact te hebben met burens en andere buurtbewoners. Dit contact is veelal oppervlakkig (groeten en een praatje maken in de voortuin/op straat), maar is in sommige gevallen ook zeer intensief (regelmatig bij elkaar over de vloer komen en samen op vakantie gaan). Wel wordt er genoemd dat de jonge, nieuwe bewoners, in tegenstelling tot de oude garde in de Kuul, minder vaak in de voortuin zitten of tijd op straat doorbrengen. Dit heeft wel tot gevolg dat enkele bewoners die al langer in de buurt wonen het idee hebben dat men de burens minder goed kent dan vroeger. Desondanks is geen sprake van een echt verstoorde sociale structuur en typeert men de buurt nog regelmatig als “sociaal”.

In de derde dimensie, veiligheid en overlast, is duidelijk een verbetering opgetreden. Zoals reeds genoemd is de buurt ten opzichte flink verbeterd en heeft ze haar negatieve imago deels van zich af kunnen schudden. Over de veiligheid in het verkeer zijn de meningen verdeeld. Verschillende bewoners geven aan dat er regelmatig te hard wordt gereden, terwijl anderen juist aangeven dat het eenrichtingsverkeer en de smalle straten tot gevolg hebben dat men langzaam en voorzichtig rijdt. Bovendien is de sociale controle in de buurt hoog. Hoewel de “voortuin-cultuur” misschien iets minder sterk aanwezig is dan vroeger, zijn er nog steeds veel mensen op straat. Dit geeft het gevoel dat er altijd iemand is die een oogje in het zeil houdt: er is sprake van sociale controle.

Uit de gesprekken met bewoners blijkt dat de buurt als leefbaar wordt ervaren. Er komen weinig negatieve punten/verbeterpunten aan bod en men geeft dan ook over het algemeen een positief oordeel. Er wordt meermaals aangegeven dat men zich thuis voelt in de buurt en dat men er niet weg wil. Ook woont een aantal van de ondervraagden al tientallen jaren in de buurt. Volgens Leidelmeijer en van Kamp (2004), zijn dit dan ook dé graadmeters voor leefbaarheid.

Uit dit onderzoek blijkt dat buitenspelen van kinderen een positieve invloed uitoefent op de leefbaarheid van de Kuul, met name op de tweede dimensie: de sociale context. De analyse van de gesprekken laat zien dat mensen met thuiswonende kinderen in veel gevallen een

goede verstandhouding hebben met de buren en andere mensen uit de straat. Kinderen die buiten op straat spelen, geven de ouders een reden om ook de voortuin in/de straat op te gaan. Wanneer meerdere ouders dit doen, ontstaan contacten. Zo drinkt men regelmatig samen een borrel of maakt men simpelweg een praatje. Er valt niet vast te stellen dat dit contact niet zou zijn ontstaan zonder kinderen, maar het moge duidelijk zijn dat de kinderen een duidelijke aanleiding geven om naar buiten te gaan. Zoals een buurtbewoner van de Kuul terecht aangeeft: “Het hebben van kinderen verbreedert”. De contacten tussen ouders blijven niet alleen binnen de eigen straat. Met name wanneer de kinderen naar de basisschool gaan, wordt het netwerk ook binnen de rest van de buurt versterkt. Een groot aantal van de Kuulse kinderen gaat naar de basisschool de Wieken, welke gelegen is in de buurt. Bij het ophalen van de kinderen, leren zo steeds meer ouders elkaar kennen. Op deze manier breidt hun netwerk zich uit binnen de rest van de buurt. Uit de observaties is tevens gebleken dat de speelplaatsen in de buurt een sociale functie hebben. Ook op deze manier vindt een uitbreiding van het sociale buurtnetwerk plaats. Hoewel er, naast contacten met andere ouders, ook contacten zijn met niet-ouders, blijkt wel dat dit contact minder snel tot stand komt/minder intensief is. Dit komt overeen met wat in de theorie staat: mensen zoeken anderen op waar ze zich mee kunnen identificeren/die in dezelfde levensfase zitten.

Niet alleen voor ouders van buiten spelende kinderen geldt deze positieve uitwerking op de leefbaarheid. Ook mensen zonder kinderen ervaren het buitenspelen veelal als “leuk”. Hoewel deze mensen er misschien niet in dezelfde mate van profiteren als ouders met thuiswonende kinderen, blijkt wel dat veel bewoners een positieve of in ieder geval neutrale kijk hebben op buiten spelende kinderen. Regelmatig is uit de gesprekken naar voren gekomen dat men kinderen op straat gezellig vindt. De kinderen veroorzaken over het algemeen geen overlast. Wanneer dit wel het geval is, bijvoorbeeld in het veroorzaken van onveilige situaties of het hebben van een grote mond, wordt dit door de bewoners al snel afgezwakt door aan te geven dat dit “erbij hoort” en dat het “zeer sporadisch” voorkomt. Tijdens de observaties werden enkele situaties genoteerd als “mogelijke redenen van overlast”, hier valt bijvoorbeeld te denken aan het galmende geluid rondom stenige speelplekken. Uit de gesprekken blijkt dit echter nauwelijks aan de orde te zijn. Een groot deel van de bewoners zegt juist in een rustige buurt te wonen: een omschrijving die niet samengaat met een grote mate van overlast (door kinderen). Enkele bewoners geven niet per se aan kinderen op straat “leuk” te vinden, maar hebben hier verder ook geen problemen mee; ze vinden het “prima” en zijn er verder vrij neutraal over. Geen van de ondervraagden velde een negatief oordeel over buiten spelende kinderen. Door enkele bewoners wordt wel aangegeven dat zij nauwelijks (meer) kinderen op straat zien. De bewoners voor wie dit geldt, geven aan dit jammer te vinden.

Naast de bijdrage die kinderen leveren in het creëren van een levendige of gezellige woonomgeving, slaan de kinderen ook bruggen tussen ouders en mensen zonder (thuiswonende) kinderen. Zo vindt namelijk interactie plaats tussen de kinderen en deze buurtbewoners. Dit kan gebeuren in de vorm van groeten/zwaaien, maar ook doordat kinderen bijvoorbeeld heitje voor een karweitje komen doen bij hun buurtbewoners. Bovendien houden ook deze bewoners een oogje in het zeil, waardoor ouders erop durven te vertrouwen dat hun kinderen, ondanks het soms hardrijdende verkeer, veilig buiten kunnen spelen.

De Kuul kenmerkt zich dus als een levendige, maar toch ook rustige buurt die de afgelopen jaren flink is verbeterd. De bewonerssamenstelling is toegenomen in diversiteit. Naast de typisch Kuulse bewoner, behorende tot het lager segment, heeft gentrificatie ertoe geleid dat

ook (hoogopgeleide) ouders met kinderen zich vestigen in de buurt. Hoewel deze mix risicovol kan zijn voor het sociale buurtnetwerk; grote verschillen kunnen namelijk leiden tot een verstoorde sociale structuur, lijkt het in de Kuul allemaal goed te gedijen. Hoewel de sociale structuur misschien iets minder hecht is dan voorheen, heeft de Kuul haar levendige, sociale karakter zeker niet verloren. Mensen zoeken elkaar nog steeds op en brengen veel tijd door in de voortuin/op straat. Buiten spelende kinderen zijn met name een boost voor het naar buiten brengen van ouders, welke elkaar hier leren kennen. Dit betekent echter niet dat mensen zonder (thuiswonende) kinderen elkaar niet goed kennen. Het zitten in de voortuin en de vele evenementen die worden georganiseerd voor en door de buurt (o.a. straatfeesten en markten) zorgen er ook voor dat mensen samen komen en elkaar leren kennen. Hoewel een sterke sociale structuur dus niet per definitie afhankelijk is van kinderen die tijd doorbrengen op straat, kan dit zeker bijdragen aan het verbeteren van (met name) de sociale context binnen een buurt en hiermee de totale leefbaarheid. Buitenspelen dient dus niet uit ons straatbeeld te verdwijnen en de openbare ruimte dient haar functie als buitenspeelruimte te behouden. Hoe de gemeente Nijmegen hier in de Wolfskuil (en de rest van Nijmegen) mee om dient te gaan, wordt beschreven in de komende paragraaf: de aanbevelingen.

7.3 Aanbevelingen

Over het algemeen hebben de bewoners van de Kuul niks te klagen. Er zijn voldoende voorzieningen aanwezig in en om de buurt en de buurt wordt goed ervaren. Maar, zoals door enkele bewoners ook al wordt aangegeven: “Het kan altijd beter!”. Door de gemeente Nijmegen dient vooral in acht te worden genomen dat buitenspelen in de buurt niet (verder) in het gedrang komt. Nu wordt al enkele keren aangegeven dat er bijvoorbeeld hard wordt gereden, wat het buitenspelen in de buurt niet ten goede komt. Kinderen moeten voldoende de mogelijkheid krijgen om buiten te spelen om de levendigheid en het karakteristieke “straat/voortuin-leven” in de Kuil in stand te houden. Gezien de buurt de Kuil, en eigenlijk de complete Wolfskuil, nog volop in ontwikkeling zijn, kan hier door de gemeente rekening mee worden gehouden. Zeker gezien er steeds meer koopwoningen worden gerealiseerd welke een grote aantrekkingskracht hebben op jonge gezinnen. Een inrichting zoals de Lavendelstraat zou hierbij als voorbeeld kunnen dienen. Deze straat biedt met haar brede stoepen en groenstroken, in combinatie met verkeersdrempels, een fijn en veilig speelklimaat. Bovendien is er bij een dergelijke inrichting voldoende ruimte voor bewoners om zelf te spelen met de inrichting en dus de “fit” te kunnen creëren.

Natuurlijk is dit niet een blauwdruk die voor alle straten in de Wolfskuil, in Nijmegen als geheel of ergens anders in Nederland kan worden toegepast. Niet elke straat leent zich om “Lavendelstraat” te worden, natuurlijk spelen onder andere ruimte en financiën hierin altijd een rol. Een straat als de Lavendelstraat kan vooral dienen als inspiratie voor buurten zoals de Kuil. Buurten die rijk zijn aan kinderen, maar vanwege hun stedelijke karakter niet altijd de ruimte bieden die deze kinderen nodig hebben om fijn buiten te kunnen spelen. Door elementen uit de Lavendelstraat in het achterhoofd te houden, wordt duidelijk wat gebruikt kan worden om een fijn speelklimaat te creëren: ruimte, groen en niet te veel (hardrijdend) verkeer. Een advies aan gemeenten is dus vooral om, zeker in steden, het belang van het kind niet uit het oog te verliezen. Kinderen op straat kunnen duidelijk een meerwaarde hebben voor het sociale klimaat en de aantrekkelijkheid van de leefomgeving. Op deze manier kan buitenspelen de leefbaarheid in een buurt versterken.

Hoofdstuk 8: Reflectie

In het laatste hoofdstuk van dit rapport wordt teruggeblikt op het onderzoek. Er wordt een reflectie gegeven op de methodologie en de analyse van dit onderzoek. Daarnaast wordt gereflecteerd op het proces. Tot slot wordt gekeken welke vragen nog onbeantwoord zijn en waar dus interessante opties zijn voor vervolgonderzoek.

Terugkijkend op het proces van dit onderzoek, herken ik pieken en dalen. Juist omdat dit onderwerp nog niet veelvuldig is onderzocht, vond ik het moeilijk om geschikte bronnen te vinden voor het opstellen van het theoretisch kader. Gelukkig is er wel ontzettend veel informatie te vinden over leefbaarheid als concept op zich, wat fijne handvatten bood voor de uitvoer van het onderzoek. Daarbij komt dat ik, juist vanwege het gebrek aan veel bronnen op het gebied van de relatie tussen buitenspelen en leefbaarheid, wel het idee heb dat het erg zinvol is geweest om dit onderzoek te doen. Het gebrek aan veel informatie over dit thema, maakte voor mij bovendien snel duidelijk welke weg ik in moest slaan qua methode: Grounded Theory is uitermate geschikt voor situaties waarin een (uitgebreide) theorie ontbreekt. Deze werkwijze, met duidelijk afgebakende stappen, heeft het voor mij mogelijk gemaakt om alle losse interviews tot één verhaal te verwerken.

Zoals in mijn voorwoord reeds aan bod kwam, verliep ook het afnemen van gesprekken met pieken en dalen. In eerste instantie was ik van plan om mensen enkel op straat/in de voortuin aan te spreken, maar het weer gooide hier echter roet in het eten (het regende veel!). Hierdoor werd ik gedwongen om een creatieve oplossing te vinden voor het in contact komen met buurtbewoners. Voor mijn HBO-opleiding heb ik tijdens een stageperiode bij de gemeente Breda al enquêtes afgenomen door langs de deuren te gaan bij bewoners. Dit pakte toen niet heel positief uit, omdat het verkrijgen van medewerking erg moeizaam ging. In eerste instantie stond ik dus huiverig tegenover het opnieuw gebruik maken van deze werkwijze. Toen ik eenmaal begon, bleek het echter heel soepel te gaan. Ik denk dat dit vooral komt doordat ik duidelijk maakte dat het ging om een kort gesprekje (geen uitgebreide enquête) en omdat ik liet blijken dat ik hier stond voor mezelf en voor mijn eigen opleiding en niet in opdracht van de gemeente. Wat mij opviel, was dat mensen verrassend open waren. Zo mocht ik bij verschillende mensen binnenkomen en kreeg ik soms zelf wat te drinken aangeboden. Ook de mensen die de gesprekken aan de voordeur voerden, waren vrijwel allemaal heel vriendelijk en namen de tijd om antwoord te geven. Toch vond ik het op den duur erg moeilijk om me er toe te zetten gesprekken te blijven voeren. Hoewel het merendeel positief verliep en ik te maken had met vriendelijke mensen, werd ik afgeschrikt door enkele mensen die onvriendelijk of zelfs lomp deden. Hierdoor zag ik het niet echt meer zitten om langs de deuren te gaan. Er was echter nog lang geen sprake van verzadiging, dus ik moest doorgaan. Gelukkig schoot een vriendin me te hulp en verliep het daarna weer soepel.

Hoewel er, mijns inziens, na 29 gesprekken sprake was van verzadiging, denk ik dat het achteraf misschien verstandig zou zijn om een grotere groep mensen aan te spreken. Met name mensen met thuiswonende kinderen heb ik in mijn onderzoek, in verhouding, niet heel veel gesproken. De mensen met kinderen die ik heb gesproken, vertelden echter wel allemaal een soortgelijk verhaal, waardoor ik niet denk dat de vanuit hen verkregen informatie onjuist en/of onvolledig is. Toch zou het onderzoek misschien sterker staan als er iets meer mensen behorende tot deze groep waren gesproken. Verder ben ik enerzijds blij dat ik mijn

vraagstelling vrij “open” heb gehouden, omdat zo onbevooroordeelde antwoorden werden gegeven en thema’s aan bod kwamen die volgens de bewoners belangrijk zijn. Anderzijds was het misschien juist zinvol geweest om iets specifieker te vragen naar het buitenspelen in de buurt. Waar dit gebeurt, wat er dan precies wordt gedaan en in hoeverre men er nou echt iets van meekrijgt. Op deze manier zou nog beter in kaart kunnen worden gebracht hoe er nou precies buiten wordt gespeeld in de buurt en wat dit betekent voor haar bewoners.

Het lijkt me, voor een vervolgonderzoek, zeer interessant om dieper in te gaan op de rol die buitenspelen speelt in sociale integratie. Tijdens het opstellen van het theoretisch kader, bleek al dat informatie op dit gebied zeer beperkt is. In mijn onderzoek kwam aan bod dat mensen wisselend denken over het contact met “niet-Nederlandse” bewoners: de één geeft aan dat ze mengen met de andere bewoners, terwijl de ander aangeeft dat dit absoluut niet het geval is. Juist in een buurt als de Kuul, een buurt met een sociaal karakter en een vrij grote diversiteit in etnische groeperingen, lijkt het me daarom interessant om te kijken wat buitenspelen zou kunnen betekenen voor de sociale integratie.

Literatuurlijst

- Adank, A., & Jans, L. (2010). Het schoolplein... spelenderwijs bewegen. *Lichamelijke opvoeding*, 22-27.
- Aitken, S., & Bjorklund, E. (1988). Transactional and Transformational Theories in Behavioural Geography. *The Professional Geographer*, 54-64.
- ANP. (2007, Maart 26). *Kinderen spelen minder buiten*. Opgehaald van NU.nl: <http://www.nu.nl/algemeen/1020199/kinderen-spielen-minder-buiten.html>
- Barendse, P. (2014). Hink Stap Sprong langs internationale beleidspraktijken. *Jeugdbeleid*.
- Barley, S. (2010). Stad versus Platteland: Betonnen oerwoud is groener. *Delta*.
- Beckhoven, E., & van Kempen, R. (2002). *Het belang van de buurt: de invloed van herstructurering op activiteiten van blijvers en nieuwkomers in een Amsterdamse en Utrechtse buurt*. Den Haag/Utrecht: DGW/NETHUR Partnership.
- Bize, R., Johnson, J., & Plotnikov, R. (2007). Physical activity level and health-related quality of life in the general adult population: A systematic review. *Preventive Medicine*, 1-45.
- Blair, S. (2009). Physical inactivity: The biggest public health problem of the 21st century. *Sports Med*, 1-2.
- Blatchford, P., Baines, E., & Pellegrini, A. (2003). The social context of school playground games: Sex and ethnic differences, and changes over time after entry to junior school. *Developmental Psychology*, 21-4: 481-505.
- Block, T. (2015). Steden van de toekomst. *De kleur van geld*, 8-11.
- Blokland-Potters, T. (1998). *Wat stadsbewoners bindt*. Kampen: Kok Agora.
- Bolt, G., & Torrance, M. (2005). *Sociale cohesie en stedelijke herstructurering*. Utrecht/Den Haag: DGVH/NETHUR Partnership.
- Boterman, W. (2014). Gentrification en de terugkeer van middenklassegezinnen naar Amsterdam. In J. Bakens, H. de Groot, P. Mulder, & C.-J. Pen, *Soort zoekt soort: clustering en sociaal-economische scheidslijnen in Nederland* (pp. 166-175). Den Haag: Platform 31.
- Bouw, C., & Karsten, L. (2004). *Stadkinderen*. Amsterdam: Aksant.
- Burdette, H., & Whitaker, R. (2005). Resurrecting Free Play in Young Children. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 46-50.
- Burghard, M., Knitel, K., van Oost, I., Tremblay, M., & Takken, T. (2016). Is our Youth Cycling to Health? Results From the Netherlands' 2016 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. *Journal of Physical Activity and Health*, 218-224.
- CBS. (2015). *Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor*.
- CBS. (2016, Juni 9). Meer jonge gezinnen verlaten de stad.
- CBS Statline. (2016). *Kerncijfers Wijken en Buurten 2015*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS Statline. (2017). *Kerncijfers Wijken en Buurten 2016*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. (2000). *Aanpak fysieke verloedering: Effectieve aanpakken om de cirkel te doorbreken*. Utrecht: CCV.
- Clements, R. (2004). An Investigation of the Status of Outdoor Play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 68-80.
- Crawford, D. (2008). Preschool Children and Physical Activity: A Review of Correlates. *American Journal of Preventive Medicine*, 435-441.

- Creswell, J. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design*. SAGE Publications: Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC.
- Dautzenberg, M. (2008). *Thuis voelen in de buurt; een kwalitatieve verkenning van de beleving van sociale samenhang in de wijk*. Amsterdam: DSP-groep.
- De Grauw, R. (2016, Juni 8). *Nederlandse kinderen moeten meer buitenspelen*. Opgehaald van NU.nl: <http://www.nu.nl/gezondheid/4274068/nederlandse-kinderen-moeten-meer-buitenspelen.html>
- de Mooij, M., Geerdinck, M., Oostrom, L., & van Weert, C. (2012). Studeren loont. Inkomens van afgestudeerden in het mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs. *Sociaaleconomische trends*, 55-67.
- de Visscher, S. (2008). *De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving voor kinderen*. Gent: Acamedia Press.
- de Vries, S., & van Veenendaal, W. (2012). Belang van buitenspelen. *LO-4*, 37-39.
- de Vries, S., Bakker, I., van Overbeek, K., Boer, N., & Hopman-Rock, M. (2005). *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.
- De Waal, R. (sd). *Buiten spelen belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen*. Opgehaald van SKBNM: <http://www.skbnm.nl/UserFiles/File/advertorial%20buiten%20spelen.pdf>
- Deben, L., & Schuyt, K. (2000). *Sociale cohesie: Sociale samenhang in een jonge stad*. Amsterdam : UvA.
- Denters, B., Rijnaarts, H., & Linde, M. (2015). Leefbaarheid grote steden. In T. e. al., *Agenda voor Nederland: Inspired by Technologie* (pp. 21-25). Den Haag: TNO.
- Engbersen, G. (2002). Sociaal Kapitaal . In L. Verplanke, R. Engbersen, J. Duyvendak, E. Tonkens, & K. Van Vliet, *Open deuren: Sleutelwoorden van lokaal sociaal beleid* (pp. 137-141). Utrecht: NIZW Uitgeverij.
- Gale, D. (1979). Middle class resettlement in older urban neighborhoods: The evidence and the implications. *Journal of the American Planning Association*, 293-304.
- Gaukema, L. (2016, november 22). Het is nu echt duidelijk: Nederlandse kinderen bewegen te weinig.
- Gemeente Nijmegen. (2014). *Stads- en wijkmonitor 2014; deel wijk*. Nijmegen : Gemeente Nijmegen.
- Gemeente Nijmegen. (s.d.). *Nijmegen oudste stad van Nederland*. Opgehaald van Gemeente Nijmegen: http://www2.nijmegen.nl/wonen/oudste_stad
- Gemeente Nijmegen. (sd). *Wolfskuil*. Opgehaald van Gemeente Nijmegen: <http://www2.nijmegen.nl/wonen/Wijken/nijmegen-oud-west/Wolfskuil/>
- Gill, T. (2014, Juni 17). Einde aan Zero risk. (BuitenSpelen, Interviewer)
- Glaeser, E., Laibson, D., & Sacerdote, B. (2002). An Economic Approach to Social Capital . *The Economic Journal*, 122(483): F437-F458.
- Granneman, J. (2009). Kinderen hinderen? *Geluid*, 22-25.
- Het Nieuwe Instituut. (s.d.). *De Wijkgedachte*. Opgehaald van Het Nieuwe Instituut: <http://ouderenhuisvesting.hetnieuweinstituut.nl/de-wijk/de-stad-der-toekomst-de-toekomst-der-stad-1946-bos>
- Heylen, K., Tratsaert, K., & Winters, S. (2007). *Leefbaarheid en de rol van toewijzing in de Vlaamse sociale huisvesting*. Brussel : Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Hillman, M., Adams, J., & Whitelegg, J. (1990). *One False Move... A Study of Children's Independent Mobility*. London: Policy Studies Institute .

- Howard, E. (1898). *To-morrow: A Peaceful Path to Real Reform*. Londen: Swan Sonnenschein.
- IKC de Wieken. (sd). Opgehaald van De Wieken: <http://www.ikcdewieken.nl/>
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Janssen-Vos, F. (2006). *Spel en Ontwikkeling: spelen en leren in de onderbouw*. Assen: Van Gorcum.
- Karsten, L. (2003). Family Gentrifiers: Challenging the City as a Place Simultaneously to Build a Career and to Raise Children. *Urban Studies*, 2573-2584.
- Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, 275-290.
- Karsten, L. (2014). From Yuppies to Yupps: Family Gentrifiers Consuming Spaces and Reinventing Cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 175-188.
- Karsten, L., & Felder, N. (2015). *Parents and children consuming the city: geographies of family outings across class*, 18:2, 205-218.
- Karsten, L., Kuiper, E., & Reubsat, H. (2001). *Van de straat? De relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Assen: Koninklijke van Gorcum .
- Karsten, L., Reijndorp, A., & Van der Zaard, J. (2006). *Smaak voor de stad. Een studie naar de stedelijke woonvoorkeur van gezinnen*. Den Haag: VROM.
- Kennisplatform Verkeer en Vervoer. (2008). *Inspiratie voor kindvriendelijke wijken*. Rotterdam: KpVV.
- Keulen, H., van Chorus, A., & Verheijden, M. (2011). *Monitor convenant gezond gewicht: nulmeting (determinanten van) beweeg- en eetgedrag*. TNO: TNO Kwaliteit van Leven.
- KION. (sd). *kdv Joki*. Opgehaald van KION: <http://kion.nl/locatie/kinderdagverblijf-joki>
- Lang, R., Hughes, J., & Danielsen, K. (1997). Targeting the suburban urbanities: marketing central city housing. *Housing Policy Debate*, 437-470.
- Lawrence, R. (2000). House Form and Culture: what have we learnt in thirty years? In K. Diaz Moore, *Culture-meaning-architecture; critical reflections on the work of Amos Rapport*. Aldershot: Ashgate.
- Leidelsemeijer, K., & van Kamp, L. (2004). *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid; Naar een begrippenkader en conceptuele inkadering*. Bilthoven: RIVM.
- Leidelsemeijer, K., Marlet, G., van Iersel, J., van Woerkens, C., & van der Reijden, H. (2008). *De Leefbaarometer: rapportage instrumentontwikkeling*. Amsterdam: RIGO.
- Leon, C., Lokken, R., Hu, F., & van Dam, R. (2007). Physical activity of moderate intensity and risk of type 2 diabetes. *Diabetes Care*, 44-52.
- Mali, B., Boers, R., & van Os, P. (2011). Buurtsignaal als middel: Samenwerking tussen professionals en burgers. In L. Moor, F. Hutsebaut, P. van Os, & D. Van Ryckeghem, *Burgerparticipatie* (p. 178). Antwerpen/Apeldoorn/Portland: Maklu.
- Manting, D., & Huisman, C. (2013). Jongeren en stedelijke groei. *Rooilijn*, 6: 421-429.
- New Policy Institute. (2002). *The value of children's play and play provision: a systematic review of the literature*. London: New Policy Institute.
- Nijmegen City. (sd). *De Wolfskuil*. Opgehaald van Nijmegen City: <http://www.nijmegencity.nl/stadsdelen/nijmegen-oud-west/wolfskuil/wolfskuil.htm>
- NOS. (2017, Maart 31). *Kind moet kunnen vallen zonder dat ouder zegt: oh, je designbroek!* Opgehaald van NOS: Binnenland: <http://nos.nl/artikel/2165890-kind-moet-kunnen-vallen-zonder-dat-ouder-zegt-oh-je-designbroek.html>
- Ostendorf, W., & Musterd, S. (2012). Social spaces and urban policies. In *International encyclopedia of housing and home* (pp. 489-501). Amsterdam: Elsevier.

- Pleysier, S., & Deklerck, J. (2006). Over hondenpoep en hangjongeren. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5-18.
- Rekenkamer Amsterdam. (2016). *Drukke en leefbaarheid in de stad*. Amsterdam: Rekenkamer Amsterdam.
- Ried-Larsen, M. (2013). The effect of physical activity and exercise on brain-derived neurotrophic factor in healthy humans: a review. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 1-10.
- RIVM. (2015). *Leefstijlmonitor: Bewegen*.
- RIVM Centrum Gezond Leven. (sd). *Maatschappelijke participatie en gezondheid*. Opgehaald van Loketgezondleven.nl: <https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/gezondheidsbeleid-maken/maatschappelijke-participatie-en-gezondheid>
- RIVM i.s.m. VeiligheidNL en CBS. (2015). *Leefstijlmonitor: Sportdeelname wekelijks*. Bilthoven: RIVM.
- Sallis, J., Prochaska, J., & Taylor, W. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Med. Sci. Sports Exerc.*, 5: 435-441.
- Sanders, F., & Dautzenberg, M. (2010). Ontmoetingsplekken, fundament voor houdbare wijken. *Tijdschrift voor volkshuisvesting*.
- SpeelPlan BV. (2012). *Spelen in Vlaardingen*. Almere: SpeelPlan BV.
- Spierings, J. (2013). *Wijkbeheerplan Wolfskuil*. Nijmegen: Gemeente Nijmegen.
- Trommelen, J. (2009, Juni 10). Ga toch buiten spelen! *De Gelderlander*.
- Van Andel, J. (1985). *Woonomgeving en kinderen*. Eindhoven: Technische Universiteit.
- van der Horst, H., Kullberg, J., & Deben, L. (2001). *Wat wijken maakt*. Delft: DGVH/Nethur Partnership.
- van Dijk, T., & van Kleij, R. (2013, November 19). De directe leefomgeving, het kloppende hart van een vitale infrastructuur. Amsterdam.
- Van Gaalen, E. (2016, Januari 16). *Buitenspelen maakt kinderen sterker en socialer*. Opgehaald van Algemeen Dagblad: <http://www.ad.nl/buitenland/buitenspelen-maakt-kinderen-sterker-en-socialer~a2ce73ee/>
- van Noordenne, M. (2010). *Maatschappelijke en individuele effecten van huren en kopen*. Houten: VROM/WWI.
- van Overbeek, K., de Vries, S., Jongert, M., & Hopman-Rock, M. (2005). *Make me Move*. Leiden : TNO.
- van Putten, E. (2015). *Wolfskuil voor elkaar!* Nijmegen: Gemeente Nijmegen [Film].
- van Well, M. (2004). *Beter bouwen en bewonen: een praktijkgerichte toekomstverkenning*. Den Haag: STT/Beweton .
- Veenhoven, R. (1996). *Leefbaarheid van landen*. Utrecht: Onderzoeksschool Arbeid Welzijn en Sociaal-Economische Bestuur
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2011). Verslag Ruimte voor de Jeugd., (pp. 1-6).
- Visser, P., & van Dam, F. (2006). *De Prijs van de Plek*. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Vlek, C. (2000). Essential psychology for environmental policy making. *International Journal of Psychology*, 153-167.
- Volker, B., & Verhoeff, R. (1999). *Buren en buurten*. Amsterdam: SISWO.
- VROM. (2015). *Leefbaarheid van wijken*. Den Haag: VROM.
- Wendel-Vos, G., Blokstra, A., Zwakhals, S.L.M., Wijga, A.H., & Tijhuis, M.A.R. (2005). *De fysieke omgeving in relatie tot bewegen en voeding. Onderzoek in het kader van preventie van overgewicht.* . Bilthoven: RIVM.

Bijlage 1: Logboek observaties in de Wolfskuil (de wijk op zich)

Datum: 13/04/2017

Tijd: 13:15 – 16:00

Locatie: de Kuul

Om een duidelijk beeld te krijgen van de Wolfskuil en haar voorzieningen en straatbeeld, is rondgelopen en gefietst door de buurt. Dit logboek toont wat tijdens deze observaties aan bod is gekomen.

1. **Voortuin-cultuur.** Opvallend is dat de Wolfskuil is ingericht op buiten zitten in de voortuin. Zo zie je in een groot aantal voortuinen bankjes of zelfs complete tuinsets staan. *Ter illustratie: een voortuin in de Varenstraat met daarin een complete tuinset. Ook de burens hebben zitgelegenheden gecreëerd in de voortuin.*

2. Basisscholen in de Wolfskuil: de Wieken (boven) en de Michiel de Ruyterschool (onder). Beide worden vergezeld door een kinderdagverblijf.

3. Speelplekken in de Wolfskuil: hier volgt een overzicht van de speelplekken in de Wolfskuil

- Basketbalveld Ridderspoor

- De Koninginnehof

- Speelplaatsje kruising Nieuwe Nonnendaalseweg & Koninginnelaan

- Wijkspieeltuin 't Boerenlandje

- Voetbalkooi Azaleaplein

- Speeltuintje kruising Bosbesstraat & Distelstraat

- Wijkspoeeltuin 't Veldje

- Voetbalveldje Floraweg

- Dierenweijte Kobus

- Speeltuintje Anjelierenweg

4. Naast “formele” speelplekken, zijn er ook mensen die zelf speeltoestellen neerzetten voor hun huis.

5. De Wolfskuil is volop in ontwikkeling. Dit zie je terug in verschillende bouwplekken en het contrast tussen oude en nieuwe woningen.

6. Tot slot wat foto's van het straatbeeld in de Kuul. Op deze afbeeldingen is ook het kijkgroen in de buurt te zien. Dit is, over het algemeen, goed onderhouden.

Bijlage 2: Observatie logboeken – buitenspelen in de Kuul

Logboek Observatiedag 1

Datum: 19/04/2017

Tijd: 13:15 – 16:00

Locatie: de Kuul

Weersomstandigheden: wisselend bewolkt/zonnig, wel koud: +/- 10 graden

Vooraf: ik ben begonnen met observeren zodra ik hoorde dat er kinderen buiten aan het spelen waren. Dit was rond 13:15. Dit komt overeen met de verwachting dat kinderen op woensdagmiddag vrij zijn van school en dus tijd hebben om (buiten) te spelen. Toen ik buiten stapte ben ik eigenlijk gewoon wat rond gaan lopen, tot ik wat tegen kwam.

LET OP: het was vrij koud, waardoor het niet heel druk was op straat. Toen het warmer/zonniger begon te worden, kwamen er wel meer kinderen buiten. Interactie met buurtbewoners is echter nauwelijks waargenomen omdat het heel rustig was op straat.

Observatie 1: Allereerst zag ik een paar jongetjes voor een deur staan. Het leek erop dat ze iemand gingen ophalen om mee buiten te spelen. Helaas verdwenen ze vrij snel uit het zicht en ben ik ze ook niet meer tegen gekomen.

Observatie 2: Van 13:30 tot ongeveer 13:50 heb ik het speeltuintje op de kruising Bosbesstraat geobserveerd. Hier waren drie wat jongere meisjes aan het spelen (ik gok dat ze ongeveer 6/7 jaar oud waren). De meisjes speelden zelfstandig, zonder toezicht. Er lagen twee stepjes op de grond, wat betekent dat er dus twee kinderen met de step waren gekomen en het andere meisje te voet was. De meisjes waren vanaf een afstand al te horen, aangezien zij nogal aan het gillen waren. Doordat het speeltuintje vrij sterk omringd wordt door woningen (stenige omgeving) galmt het geluid behoorlijk, hierdoor was het vanaf afstand ook al zo goed te horen.

De meisjes speelden met name op één van de toestellen, een soort combi-glijbaan. Wanneer zij niet met dit toestel speelden, renden ze wat heen en weer. Hierbij maakten ze geen gebruik van toestellen of attributen, maar bleven ze wel binnen de omheining van de speeltuin. Het hek biedt een duidelijke afsterking tussen het speelgebied en de straat/stoep. Dit komt de veiligheid van een speelplaats ten goede. Naast spelen, warden meisjes af en toe ook gewoon aan het kletsen. Er werd niet aan één stuk door gespeeld.

Interactie met buurtbewoners was er nauwelijks. De meisjes maakten er wel een soort spel van de buurman van het speeltuintje die zijn woning instapte te “bespieden”, maar hadden geen direct contact met hem. De man keek ook niet op of om. De meisjes leken mij en verdere mensen die langsliepen niet op te merken, ze zaten best wel in hun eigen, afgesloten wereldje.

Observatie 3: Mijn derde observatie is die van het schoolplein achter basisschool de Wieken. Hier is een klein groepje kinderen (4 jongens en 1 meisje) aan het voetballen. De jongens zijn waarschijnlijk rond de 8 jaar, het meisje oogt iets jonger.

Ook deze kinderen spelen zonder toezicht, ze spelen zelfstandig. Wat opvalt, is dat ook hier het schreeuwen en het geluid van de voetbal flink galmt. Het speelplein wordt grotendeels afgeschermd door het schoolgebouw en de bossen achter het plein, maar ik kan me voorstellen dat de bewoners van de Wolverei hier wel overlast door ondervinden. Hun balkons grenzen namelijk wel aan het speelplein.

Op den duur loopt er iemand langs, het blijkt om de vader van het meisje te gaan. Hij neemt haar mee naar huis (ze woont tegenover de school) en de jongens spelen verder. De jongetjes

zijn allemaal op de fiets, wat de suggestie wekt dat zij niet zo dicht bij het speelplein wonen als het meisje.

Observatie 4: Vervolgens loop ik langs de kinderboerderij. Hier zijn wat ouders met kleine kinderen. Kinderen lijken hier niet zelfstandig naartoe te komen, wellicht zijn ze de doelgroep al voorbij.

Observatie 5: Oudere jongens (+/- 10) spelen op een bouwterrein. Dit terrein is volledig omheind met hekwerk, maar de jongetjes hebben blijkbaar toch een manier gevonden om hier overheen/tussendoor te gaan. De jongens zijn sterk in hun eigen wereldje; ze kijken niet op of om als ik en een aantal andere mensen langslopen. Zelf vallen ze ook niet sterk op, de jongens spelen stil. Allicht waren de jongens op zoek naar avontuur, avontuur dat een georganiseerde "traditionele" speelplaats niet kan bieden.

Observatie 6: Vervolgens tref ik de grote speelplaats 't Veldje. Hier is het relatief druk. De meerderheid van de kinderen die hier speelt is nog vrij klein en speelt hier onder toezicht van een ouder. De speelplaats lijkt hier ook op ingericht te zijn: er staan verschillende bankjes verspreid over de speelplaats. 't Veldje lijkt de functie te hebben van een sociale plek in de wijk, de ouders die hun kinderen vergezellen zijn namelijk vrijwel allemaal in gesprek met één/meerdere andere ouder(s). Naast een speelplek lijkt dit dus ook een echte ontmoetingsplek te zijn. Wat me verder opvalt, is dat een paar ouders mij ook hebben opgemerkt. Dit geeft een gevoel van "controle", zij kennen mij niet en lijken zich af te vragen wat ik er doe.

Observatie 7: Wat kleinere meisjes, spelen middenin de Bosbesstraat in de voortuin. Deze meisjes spelen erg dicht bij huis, wat waarschijnlijk iets met controle vanuit de ouders te maken heeft. De meisjes verlaten de voortuin enkel wanneer een man die het huis betreedt (waarschijnlijk de vader) aankomt. De meisjes zitten precies tussen alle speelplekken in en worden misschien nog te klein gevonden om hier zelf heen te gaan. Ergens lijkt dus het aspect van controle te spelen, maar een stenige, kleine voortuin biedt wel weinig uitdaging voor (jonge) kinderen → niet goed voor de ontwikkeling.

Observatie 8: verderop zitten ook een paar oudere meisjes (ongeveer 10/11) in de voortuin te spelen. Ze zijn bezig met een telefoon en zitten een beetje te kletsen.

Observatie 9: inmiddels komen er steeds meer kinderen naar buiten, waarschijnlijk omdat het zonniger is geworden en de wind is gaan liggen. Vooral veel kinderen zijn bezig op skeelers. Ze skaten op de stoepen en op straat. Ik volg (op gepaste afstand) een paar meisjes van een jaar of 9/10. Zij lijken te gaan skeeleren op het speelplein bij de Wieken, maar verkiezen het paadje bij de Wolverei boven dit plein. Opvallend: de meiden zijn letterlijk een paar meter van het ruime speelplein verwijderd, maar gaan hier niet op.

Observatie 10: Inmiddels zijn er meer groepjes die niet echt spelen, maar meer "hangen". Eerst waren er 2 groepjes van vier kinderen. Deze kinderen komen elkaar tegen en gaan samen verder met hangen. Ondertussen gaan er soms kinderen weg en komen er weer andere kinderen bij/terug. De kinderen doen niet echt iets. Ze hangen een beetje in een voortuin, leunen tegen huizen, rennen over de stoepen/weg, gooien met stokken en springen over dingen heen. Deze kinderen zijn luidruchtig en "roekeloos". Ze steken zo de weg over zonder te kijken. Nu is het gelukkig niet druk, maar dit is wel een aandachtspunt/risicopunt. De kinderen hebben wel een bal en een step bij, maar doen hier eigenlijk nauwelijks wat mee. Opvallend is dat de kinderen allemaal rond de 8 zijn, maar dat er 1 oudere jongen bij is. Hij heeft duidelijk de leiding. De kinderen zijn vlakbij een grasveld, maar kiezen ervoor om toch op de stoep/straat te blijven 'hangen'. Misschien heeft dit te maken met het feit dat deze kinderen niet echt spelen. Ze zijn meer een beetje aan het hangen/klieren en zijn daarom niet bewust op zoek naar een speelplek.

Op den duur komt één van de jongetjes naar me toe en vraagt hoe laat het is. Dit gebeurde zonder aarzelen. Het lijkt er dus op dat de kinderen zich comfortabel voelen bij mensen die in de buurt zijn / buurtbewoners.

Observatie 11: Ik loop nogmaals langs het speeltuintje op kruising Bosbesstraat. Inmiddels is hier een moeder met een zoontje en een vader met zijn dochtertje. De twee horen niet bij elkaar (de moeder en het zoontje waren er al eerst), maar gaan wel met elkaar om. De kinderen spelen met elkaar en de ouders beginnen met elkaar te praten. Zo lijkt ook deze speelplaats naast een functie voor de kinderen, ook een sociale functie voor de ouders te hebben.

ALGEMEEN: kinderen in deze buurt lijken elkaar goed te kennen. Groepjes die elkaar tegenkomen sluiten bij elkaar aan en sommige kinderen komen alleen naar buiten en sluiten zich vervolgens aan bij een groepje. Verder valt me op dat de kinderen veel in beweging zijn. Skeelerende kinderen bewegen door de buurt, maar ook de “hangende” kinderen van observatie 10 verplaatsen zich. Hierbij worden niet perse speelplekken opgezocht, maar dit gebeurt met name op straat/op de stoep. In de grote wijkspeeltuin spelen met name kinderen onder toezicht. Op straat/op de andere speelplekken, wordt veelal zelfstandig gespeeld. Verder hoor je soms kinderen die je niet ziet, waarschijnlijk wordt er dus ook in de achtertuin gespeeld.

AANDACHTSPUNTEN VOOR VOLGENDE KEER:

- Het lijkt erop dat de kleine kinderen middenin de buurt een beetje vergeten worden. Zij wonen te ver van speelplaatsen en spelen daarom in de voortuin, is dit volgende keer weer zo?
- Geluid lijkt op dit moment de grootste stoorfactor. Mij viel het op dat het geluid sterk galmt door de stenige omgeving. Wordt dit door andere buurtbewoners ook zo ervaren?
- Op dit moment was het geen probleem dat kinderen zomaar de straat op rennen. Hoe wordt dit op momenten dat het wel druk op straat is?

Logboek Observatiedag 2

Datum: 20/04/2017

Tijd: 15:30 – 17:00

Locatie: de Kuul

Weersomstandigheden: vrij zonnig, +/- 13 graden

Vooraf: Vandaag ben ik pas aan het einde van de middag gaan observeren. Hier is voor gekozen omdat de scholen rond 15:00 klaar zijn en pas daarna tijd is om buiten te spelen. Net als gisteren, ben ik zodra ik naar buiten stapte gewoon wat rond gaan lopen, tot ik wat tegen kwam. Ondanks het mooie weer (het was vrij zonnig en waaide niet zo hard als gisteren), valt gelijk op dat het minder druk is op straat. Verder valt me vandaag gelijk op dat alle speeltuinen in de buurt omheind zijn. Er ontstaat hierdoor een duidelijke afbakening tussen de speelplekken en de rest van de leefomgeving.

Observatie 1: In de grote speeltuin, 't Veldje, zijn vooral ouders met jongere kinderen. Deze ouders spelen samen met de kinderen of zitten verderop op een bankje. Er lijkt op dit moment geen onderling contact te zijn tussen de ouders. Naast vaders en moeders, blijkt dat er ook grootouders op de speelplaats aanwezig zijn. Zo wordt er regelmatig "oma" geroepen. Waarschijnlijk passen deze grootouders op de kinderen terwijl de ouders aan het werk zijn. De speeltuin is volledig omheind en hoewel er vrij veel geluid is (geschreeuw, gegil, gelach), rijkt het geluid hier beduidend minder ver dan bij het kleine speeltuintje op de hoek van de Bosbesstraat. Verondersteld wordt dat dit komt doordat 't Veldje gelokaliseerd is in een veel groenere omgeving.

Observatie 2: Ook vandaag is er geen kind te bekennen op het grasveldje in de Zonnebloemstraat. Er laten hier echter wel mensen hun hond uit. Het grasveldje lijkt dus meer in gebruik te zijn door hondeneigenaren dan door kinderen, hoewel ik vooraf juist veronderstelde dat deze ruimte vooral in trek zou zijn bij kinderen.

Observatie 3: Ook vandaag wordt er door jongere kindjes vooral gespeeld in de voortuin. Dit wordt aangetroffen op meerdere locaties. Met name in de Bosbesstraat en zijstraten hiervan. De kinderen rijden hoogstens de stoep op met hun fietsjes en gaan dan weer terug de (stenige) voortuin in. De voordeur van de huizen waar in de voortuin wordt gespeeld staat overal open.

Observatie 4: De oudere kinderen bewegen zich best vrij door de buurt. De kinderen die je in de ene straat tegenkomt zie je een paar straten verderop ook weer lopen/steppen/fietsen. Ook blijkt dat de kinderen elkaar in de buurt echt kennen: van de ene tuin wordt naar de andere tuin geschreeuwd om buiten te komen spelen. Ook zie je weer kinderen die elkaar ophalen bij de voordeur → Sterk sociaal netwerk onder de kinderen.

Observatie 5: Ook in de Lavendelstraat wordt in de voortuin gespeeld. Hier is ook sprake van een toe-eigening van de publieke ruimte: op het gras voor de huizen staan verschillende speeltoestellen en een bank. Uit één huis komen kinderen, die vervolgens toestellen uit een andere voortuin pakken. Dit laat zien dat de burens elkaar goed kennen en blijkbaar zo comfortabel met elkaar zijn dat de kinderen elkaars spullen mogen pakken, zonder dit te vragen.

Regelmatig rolt de bal de weg op en de kinderen (twee jongetjes van een jaar of 9) rennen hier zonder op of om te kijken achteraan. Het is heel erg rustig in de straat dus dit lijkt geen

probleem te zijn. Bovendien wordt bevinden zich aan het begin van de straat borden waarop staat: pas op spelende kinderen. Bovendien wordt de straat vormgegeven met behulp van verkeersdrempels. Hoewel hier dus geen sprake is van een georganiseerde, ingerichte speeltuin, leent de openbare ruimte zich hier voor buitenspelen.

Observatie 6: Bij IKC de Wieken is het opvallend druk: nog veel fietsen en veel kinderen op het plein aan het spelen. Waarschijnlijk verblijven redelijk wat kinderen in de naschoolse opvang, wat ook zou verklaren dat het zo rustig is op straat (ondanks het mooie weer).

Observatie 7: In de kinderboerderij zijn weer alleen kleine kinderen met hun ouders.

Observatie 8: Op de stoep van de Floraweg spelen ook kinderen. Drie jongetjes (leeftijd 5-9 ongeveer) spelen een soort moderne heitje voor een karweitje. De jongens maken muziek op instrumenten en hebben een soort bakje waar mensen geld in kunnen gooien. De jongetjes hebben het over of ze wel op een gunstige plek staan, de heuvel zorgt er namelijk voor dat mensen snel voorbij fietsen (veel vaart als ze naar beneden komen). De jongetjes zoeken dus bewust de drukte op want ze willen geld verdienen. En langsrijdende auto stopt en de mevrouw geeft geld aan de jongetjes. De jongetjes bedanken zeer beleefd (meerdere malen “dank u wel mevrouw”).

De kinderen letten goed op voordat ze oversteken, maar vallen hier zelf echter niet zo bij op. Ze staan namelijk tussen geparkeerde auto's, wat ze vrij onzichtbaar maakt.

Observatie 9: Kinderen voetballen op straat terwijl ze in de richting van de voetbalkooi bij 't Veldje lopen.

Observatie 10: Verschillende kinderen spelen op de grasveldjes voor de huizen. Een groepje met drie jongens en één meisje in de leeftijd 6-9 spelen met een bankstel dat hier is “weggegooid”. Ze klimmen er op en halen het uit elkaar. Schuim vliegt overal. Verder gooien ze met steentjes, dit gebeurt vlakbij auto's: niet zo handig.

Verderop speelt een groepje van 4 meisjes van een jaar of 7-8. De meisjes spelen zonder toestellen of attributen en rennen wat heen en weer op het gras. Verder kletsen ze wat.

Beide groepjes kijken wel als ik langsloop, maar sprake van echt interactie is er niet. Ook een andere mevrouw die haar huis in gaat kijkt niet op of om naar de kinderen.

Observatie 11: Weer hoor je duidelijk kinderen die je niet ziet, er wordt blijkbaar toch ook veel in achtertuinen gespeeld.

Logboek Observatiedag 3

Datum: 29/04/2017

Tijd: 15:00 – 16:00

Locatie: de Kuul

Weersomstandigheden: wisselend zonnig/bewolkt, soms een beetje regen.

Vooraf: Vandaag is er wat minder lang geobserveerd omdat het regelmatig een buitje deed. Het werd dan ook minder druk op straat wanneer dit gebeurde. Vandaag heb ik wel een extra observator bij me, mijn vriend. Ik heb hem vooraf niet verteld wat mij is opgevallen, om hem zo “blanco” te laten kijken. Op deze manier wilde ik kijken of hem dezelfde dingen opvielen als die ik zelf zag. Dit om de YINN van het onderzoek te versterken.

Observatie 1: In de grote speeltuin, 't Veldje, zijn vooral ouders met jongere kinderen. Deze ouders spelen samen met de kinderen of zitten verderop op een bankje. Er lijkt op dit moment geen onderling contact te zijn tussen de ouders.

Observatie 2: Vandaag wordt wederom door kleine kindjes gespeeld in de voortuin.

Observatie 3: Ook vandaag zijn er veel groepjes met wat oudere kinderen die een beetje rondhangen en heen en weer lopen door de buurt. De bank die er donderdag stond, staat er nog steeds (wel in meer gehavende toestand) en wordt nog steeds gebruikt als speeltoestel.

Observatie 4: Ook op een andere locatie blijkt de vindingrijkheid en creativiteit van kinderen. Er staat een container in de straat, waarschijnlijk gebruikt voor (ver)bouwen. Kinderen zijn hier op geklommen. Deze kinderen zijn duidelijk op zoek naar avontuur.

Observatie 5: Waar eerder met de kinderen op de grasveldjes nauwelijks contact werd gemaakt, is er nu wel sprake van interactie. De kinderen spelen op de stoep en kijken ons recht aan als we langslopen. De kinderen gaan echter totaal niet opzij, wat ervoor zorgt dat wij uit moeten wijken naar het gras. Voor ons is dit geen probleem, maar kan lastig zijn als je slecht ter been bent bijvoorbeeld.

Observatie 6: Wederom blijkt dat de Floraweg druk en gevaarlijk kan zijn. Twee meisjes van 6-8 steken de weg over. Zij kijken vooraf goed om zich heen, maar doordat zij tussen de auto's door komen hebben ze niet alles kunnen overzien. Dit blijkt wanneer wij langsfietsen en moeten remmen omdat de meisjes vlak voor ons oversteken.

Achteraf: Ook mijn mede-observator valt op dat er weinig groen is met een functie in de Kuul. Verder valt hem ook op dat op de georganiseerde speelplekken veel kinderen met hun ouders komen en dat de straat/stoep meer het domein lijkt van de oudere kinderen. Ook hem valt op dat deze kinderen wel spelen, maar ook een beetje hangen.

Bijlage 3: Buitenspelen volgens buurtbewoners

Zoals in de methodologie besproken, wordt de codering (en hiermee de analyse) van de interviews gedaan in drie fases: initial coding, focused coding en het opstellen van een conceptueel model. Deze drie fases worden in dit hoofdstuk uitvoerig behandeld, om zo een beeld te schetsen van hoe er door de bewoners van de Kuul gedacht wordt over (buitenspelen in) de buurt.

Fase 1: Initial coding

Deze fase schrijft herkenbare, informatieve codes toe aan tekstfragmenten. Op deze manier wordt duidelijk wat er allemaal besproken is en welke onderwerpen door meerdere bewoners werden aangedragen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een totaal van 217 codes (het volledig codeboek van deze gesprekken vormt een aparte bijlage, los van het verslag). Om deze codes overzichtelijk en werkbaar te maken, zijn ze ingedeeld in families: overkoepelende thema's. Deze zijn als volgt:

1. Activiteiten in de buurt
2. Buitenspelen/kinderen – feiten en omschrijvingen
3. Buitenspelen/kinderen – meningen
4. Contact met buurtbewoners – goed
5. Contact met buurtbewoners – niet goed
6. Geslacht respondent
7. Huishoudenssamenstelling respondent
8. Leeftijd respondent
9. Omschrijving buurt – buurt zelf
10. Omschrijving buurt – mensen
11. Straatnaam respondent
12. Veranderingen in de buurt
13. Verbeterpunten
14. Verkeer/infrastructuur
15. Waardering
16. Woonduur respondent

Fase 2: Focused coding

In deze fase wordt ingegaan op de meest belangrijke codes. Op deze manier wordt duidelijk welke onderwerpen vaak aan bod zijn gekomen tijdens de gesprekken met de Kuulse bewoners. De codes die tien keer of vaker aan bod kwamen, zijn als volgt (beschrijvende codes voor de respondent buiten beschouwing gelaten):

1. De buurt is rustig (21x)
2. De buurt is in verandering (18x)
3. De buurt zit op een goede locatie/voorzieningen zijn vlakbij (17x)
4. Gemengde bewonerssamenstelling (15x)
5. Kinderen spelen op straat en op de stoepen (15x)
6. De mensen zitten veel in de voortuin (14x)
7. We kennen elkaar oppervlakkig (13x)
8. Men kan bij elkaar terecht (12x)
9. Kinderen op straat zijn leuk (12x)
10. De buurt is verbeterd ten opzichte van vroeger (11x)
11. Ik heb goed contact met mijn naaste buren (11x)
12. Geen verbeterpunten voor de buurt (11x)

13. Ik wil/wij willen hier niet weg (10x)

Hoewel deze codes het vaakst aan bod komen, wordt nog niet direct duidelijk of deze thema's ook door de meeste bewoners worden aangedragen (thema's kunnen namelijk tijdens een gesprek meermaals aan bod zijn gekomen en dus meermaals gecodeerd zijn). Om deze reden volgt hier een overzicht van de dertien codes die het vaakst door individuele bewoners zijn aangedragen (beschrijvende codes voor de respondent buiten beschouwing gelaten):

1. Buurt is in verandering (14x)
2. De buurt is rustig (14x)
3. De buurt zit op een goede locatie/voorzieningen zijn vlakbij (12x)
4. Gemengde bewonerssamenstelling (12x)
5. Kinderen spelen op straat en op de stoepen (12x)
6. De mensen zitten veel in de voortuin (11x)
7. Geen verbeterpunten voor de buurt (11x)
8. Kinderen op straat zijn leuk (11x)
9. We kennen elkaar oppervlakkig (11x)
10. Ik heb contact met onze naaste burens (10x)
11. Ik heb goed contact met andere buurtbewoners (9x)
12. Ik woon hier fijn (9x)
13. De buurt is verbeter ten opzichte van vroeger (9x)

Wanneer deze beide rijtjes naast elkaar worden gelegd, blijkt dat zij grotendeels overeen komen. De volgorde wijkt in enkele gevallen licht af en beide rijtjes verschillen in twee codes. Uiteindelijk is er dus een elftal thema's dat niet alleen door meerdere bewoners wordt aangedragen, maar dat ook in sommige gevallen meerdere malen tijdens een gesprek aan bod is gekomen. Met behulp van deze elf codes wordt fase 3 ingestoken: het opstellen van een conceptueel model.

6.3 Fase 3: Het conceptueel model

Onderstaand model laat zien hoe de elf belangrijkste thema's die zijn besproken met bewoners zich tot elkaar en tot de buurt de Kuul verhouden.

